

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Illinois Urbana-Champaign

D E
W O N D E R E N
G E S
in de
minst geachtste
S C H E P S E L E N .

III. DEEL.

J. C. SEPP & ZON, Uitgeverij.

B E S C H O U W I N G
D E R
W O N D E R E N G O D S ,
I N D E
M I N S T G E A C H T S T E S C H E P Z E L E N ,
O F
N E D E R L A N D S C H E I N S E C T E N ;

NAAR HUNNE AANMERKELIJKE HUISHOU-
DING, VERWONDERLIJKE GEDAANTEWIS-
SELING, EN ANDERE WETENSWAAR-
DIGE BIJZONDERHEDEN.

VOLGENS EIGEN ONDERVINDING BESCHREVEN, NAAR
HET LEVEN NAAUWKEURIG GETEEKEND, IN
HET KOPER GEBRAGT EN GEKLEURD

D O O R
JAN CHRISTIAAN SEPP,

DERDE DEEL.

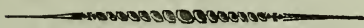
TE AMSTERDAM;
BIJ J. C. SEPP EN ZOON.

Eminet in minimis Maximus

ille Deus.

595
926b
v.3

VOORREDE.

Daar thans mijne Verhandelingen voor het Derde Deel, wederom vijftig bedragen, en het zelve dus, even als het Eerste en Tweede Deel die insgelijks ieder uit Vijftig bestaan, compleet is; zo is het gevoeglijk hier eenen algemeenen Tittel & Tittelplaat, benevens eenen Inhoud voor uitgegeven, het gene alles bij deze Voorrede gevoegt is, kunnende nu te zamen behoorlijk ingebonden worden, makende een bekwaam Boekdeel uit.

In de Latijnsche namen van de Vlinders, welke ik reeds uitgegeven heb, eenige fouten ingeslopen zijnde, zoo kan ik niet nalaten dezelve bij dezen op te geven, volgens het Insecten-werk van HUBNER; als, in het Eerste Deel N°. 4., staat Yperantus, moet zijn *Hyperanthus*. N°. 21. moet zijn *Flavago*. N°. 27. staat Ludifica, moet zijn *Aprillina*. N°. 28 en 29. staat Pavonia, moet zijn *Pavonia minor* of *Carpini*. N°. 35. staat Amataria, moet zijn *Illunaria*. N°. 36. moet zijn *Ulmaria*.

In het Tweede Deel N°. 97., staat Betulæ, moet zijn *Pruni*. N°. 53. moet zijn *Brassicæ*. N°. 73. en 74. moet zijn *Trifolii*. N°. 81 en 82. moet zijn *Runica*. N°. 90. moet zijn *Prasinana*. N°. 91. staat Procesfionea, moet zijn *Crategi*. N°. 100. staat Polytima, moet zijn *Leucophœa*. N°. 63. staat Miata, moet zijn *Mi*. N°. 68. staat Rostralis, moet zijn *Proboscidalis*.

V O O R R E D E.

N°. 37. Fig. 7. moet zijn *Margaritaria*, en Fig. 8. *Æstivaria*.
 N°. 55. staat *Bilineata*, moet zijn *Marmorata*. N°. 58. moet
 zijn *Chenopodiata*. N°. 69. moet zijn *Defoliaria*. N°. 92. en 93.
 staat *Marmoraria*, moet zijn *Betularia*. N°. 98. moet zijn
Variata. N°. 99. moet zijn *Dolabraria*.

Bij deze gelegenheid kan ik niet nalaten met genoeg
 melding te maken, van eene Liefhebberij bij de *Entomologie*,
 nog niet lang bekend geweest, zijnde het opzetten van
 Rupsen, om dus deze ook in *Natura*, even als men gewoon
 is de Vlinders te doen, te kunnen bewaren, waarvan de Wel-
 Edele Heeren J. P. A. ROY en A. D'AILLY, te Amsterdam,
 reeds ieder eene verzameling bij elkander hebben, door
 hun Wel-Edelens opgezet. Het is waar, dat zich dit op-
 zetten van alle Rupsen, niet even goed doen laat, om dat zij
 van hare ingewanden moeten ontdaan worden, zoo dat er niets
 als alleen het vel van overblijft, waardoor velen hare kleur
 verliezen, zoo als het groene bijna geheel weg gaat en
 het gele ook aanmerkelijk verliest; echter is het niet on-
 aardig, en mischien zal hier ook nog wel iets op uittevin-
 den zijn, om dit te voorkomen; en dan is het niet
 onaangenaam eene verzameling van Vlinders te hebben,
 en daarbij van elke Vlinder de Rups, waar dezelve uit
 voortkomt, te kunnen vertoonen, om daardoor de groot-
 heid Gods, die uit eene kruipende Rups, een vliegende
 Kapel laat voortkomen, nog des te meerder te bewonderen.

I N H O U D

D E R

VIJFTIG VERHANDELINGEN,

WAARUIT DIT

D E R D E D E E L

B E S T A A T.

Nederduitſche Namen.

Latijnsche Namen.

Nos. Zoo als dezelve uitgegeven zijn.

No.	Nederduitſche Namen.	Latijnsche Namen.	Tab.
101.	<i>Gevlamde Eijke Borstel. Pag.</i> 1.		I.
102 en 103.	<i>Resch Vlinder.</i> — 5.	Dispar.	II. III.
104 en 105.	<i>Wolfs Melk.</i> — 13.	Euphorbiae.	IV. V.
106.	<i>Vier Vlak.</i> . . . — 21.	Quadra.	VI.
107.	<i>Zomer Vlinder</i> . . . — 25.	Papilionaria.	VII.
108.	<i>Kleinste Wapendrager.</i> — 29.	Reclusa vel Pigra.	VIII.
109.	<i>Schild Drager.</i> . . . — 33.	Megacephala.	IX.
110.	<i>Geaderd Witje.</i> . . . — 37.	Crategi.	X.
111.	<i>Pere Tak.</i> . . . — 41.	Pilofaria.	XI.
112.	<i>Berke Page.</i> . . . — 45.	Betulae.	XII.
113.	<i>Groen Vlak.</i> . . . — 49.	Oxyacanthae.	XIII.
114.	<i>Kruisenmunt Vlinder.</i> — 53.	Oleracea.	XIV.
115.	<i>Kuif Vlinder.</i> . . . — 57.	Verbasci.	XV.
116.	<i>Bonte Schaapje.</i> . . . — 61.	Aceris.	XVI.
117 en 118.	<i>Olifant.</i> . . . — 65.	Elpenor.	XVII. XVIII.

INHOUD DER VIJFTIG VERHANDELINGEN.

<p>No. 119. <i>Witte Tijger</i>. -- 73.</p> <p>120. <i>Kromzitter</i>. -- 77.</p> <p>121. <i>Linde Herculesje</i>. -- 81.</p> <p>122 en 123. <i>Kleine Olifant</i>. -- 85.</p> <p>124. <i>Zwart Gebandcerde Vlinder</i>. -- 89.</p> <p>125. <i>Grauwe Monnik</i>. -- 93.</p> <p>126. 127 en 128. <i>Doo'shoofd</i>. -- 97.</p> <p>129. <i>Roodbonte Heide Vlinder</i>. -- 103.</p> <p>130. <i>Ringel Rups</i>. -- 105.</p> <p>131. 132 en 133. <i>Groote Nacht Paauw-Oog</i>. -- 107.</p> <p>134. <i>Gestreepte Denne Rups</i>. -- 113.</p> <p>135. <i>Middelbare Nach Paauw-Oog</i>. -- 117.</p> <p>136. <i>Brandy'erck</i>. -- 121.</p> <p>137. <i>Willige Schors Rups</i>. -- 123.</p> <p>138. <i>Zwartstip</i>. -- 127.</p> <p>139. <i>Heremiet</i>. -- 129.</p> <p>140. <i>Nun</i>. -- 133.</p> <p>141. <i>Winter Vlinder</i>. -- 137.</p> <p>142. <i>Halve Maan</i>. -- 141.</p> <p>143 en 144. <i>Willige Hut-Rups</i>. -- 145.</p> <p>145. <i>Eijke Pags</i>. -- 151.</p> <p>146. <i>Hijena</i>. -- 155.</p> <p>147. <i>Malva Vlinder</i>. -- 159.</p> <p>148. <i>Saffraan Gele Vlinder</i>. -- 161.</p> <p>149 en 150. <i>Winde Pijlstaars</i> -- 165.</p>	<p><i>Menthustri Vel Lubricipeda Alba</i>. XIX.</p> <p><i>Sphinx</i>. XX.</p> <p><i>Porcellus</i>. XXII. XXIII.</p> <p><i>Fluctuata</i>. XXIV.</p> <p><i>Umbratica</i>. XXV.</p> <p><i>Atropos</i>. XXVI. XXVII. XXVIII.</p> <p><i>Myrtilli vel Erica</i>. XXIX.</p> <p><i>Neustria</i>. XXX.</p> <p><i>Pavonia Major vel Pijri</i>. XXXI. XXXII. XXXIII.</p> <p><i>Piniperda</i>. XXXIV.</p> <p><i>Pavonia Media vel Spini</i>. XXXV.</p> <p><i>Dictea</i>. XXXVI.</p> <p><i>Ypfelanti</i>. XXXVII.</p> <p><i>Retufa</i>. XXXIX.</p> <p><i>Nun Atrum vel Gothica</i>. XL.</p> <p><i>Brumata</i>. XLI.</p> <p><i>Illustraria vel Lunaria</i>. XLII.</p> <p><i>Cosfus</i>. XLIII. XLIV.</p> <p><i>Quercus</i>. XLV.</p> <p><i>Trapezium</i>. XLVI.</p> <p><i>Cervinata</i>. XLVII.</p> <p><i>Citrago</i>. XLVIII.</p> <p><i>Convolvuli</i>. XLIX. L.</p>
---	---

N A A M L I J S T
D E R
V L I N D E R E N ,

A F G E B E E L D E N B E S C H R E V E N

I N D I T

D E R D E D E E L .

GERANGSCHIKT NAAR DERZELVER GEZIN EN BENDE.

DAG - VLINDERS,

VAN DE TWEEDE BENDE.

Geäderd Witje. Tab. X.

Berke Page. XII.

Eike Page. XLV.

NACHT - VLINDERS,

VAN HET EERSTE GEZIN DER
EERSTE BENDE.

Wolfs - Melk. IV en V.

Olifant. XVII en XVIII.

Kleine Olifant. Tab. XXII en XXIII.

Doodshoofd. XXVI, XXVII en XXVIII.

Winde Pijlstaart. XLIX en L.

NACHT - VLINDERS,

VAN HET TWEEDE GEZIN
DER EERSTE BENDE.

Gevlamde Eike Borstel. I.

Resch. II en III.

Viervlak. VI.

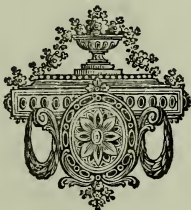
Kleinste Wapendrager. . . . VIII.
Schild-

N A A M L I J S T D E R V L I N D E R E N .

Schilddrager.	Tab. IX.	Zwartstip.	Tab. XXXVIII.
Groenvlak.	XIII.	Heremiet.	XXXIX.
Kruifemunt.	XIV.	Nun.	XL.
Kuif-Vlinder.	XV.	Willige Hout-Rups. XLIII en XLIV.	
Bonte Schapeje.	XVI.	Hijena.	XLVI.
Witte Tijger.	XIX.	Saffraan-Gele Vlinder . . .	XLVIII.
Kromzitter.	XX.	NACHT - VLINDERS,	
Grauwe Monnik.	XXV.	VAN HET TWEEDE GEZIN DER	
Rood-Bonte Heide-Vlinder. XXIX.		TWEEDE BËNDE.	
Ringel-Rups.	XXX.	Zomer-Vlinder.	VII.
Groote Nacht Paauw- oog.	XXXI, XXXII en XXXIII.	Pere-Tak.	XI.
Gestreepte Denne Rups.	XXXIV.	Linde Herculesje.	XXI.
Middelbare Nacht Paauw-oog. XXXV.		Zwart Gebandeerde Vlinder. XXIV.	
Brandvlerk	XXXVI.	Winter-Vlinder.	XLI.
Willige Schors-Rups	XXXVII.	Halve Maan.	XLII.
		Malva-Vlinder.	XLVII.

B E S C H O U W I N G
D E R
W O N D E R E N . G O D S ,
I N D E
M I N S T G E A C H T E S C H E P Z E L E N .
O F
N E D E R L A N D S C H E I N S E C T E N ,
N A A R H U N N E A A N M E R K E L T K E H U I S H O U D I N G , V E R W O N -
D E R L T K E G E D A A N T E W I S S E L I N G E N A N D E R E
W E T E N S W A A R D I G E B T Z O N D E R H E D E N ,
V O L G E N S E I G E N O N D E R V I N D I N G B E S C H R E E V E N , N A A R
' T L E V E N N A A U W K E U R I G G E T E K E N T , I N ' T K O P E R
G E B R A C H T E N G E K L E U R D ,
D O O R
J A N C H R I S T I A A N S E P P .
D E R D E D E E L .

T e A M S T E R D A M ,
By J. C. S E P P en Z O O N .

VOORBERICHT.

Het Tweede Deel van myn Insecten Werk, nu ook wederom onder den Goddelyken bystand gekomen zynde tot een aantal van vyftig Verhandelingen, zo als het Eerste Deel insgelyks beheld, acht ik het aldergevoegelykst, de volgende Verhandelingen, welken ik nog hoope uittegeeven, indien my God leeven en gezondheid beliefd te schenken; in een Derde Deel te schikken, ik zal om my zelven gelyk te blyven, al wederom die eige Orde van Benden en Gezinnen behouden, in welken ik de Voorwerpen van het eerste en tweede Deel gerangschikt hebbe, doch ik zal dezelve nu door elkander uitgeeven, gelyk wel is waar, by de uitgaave van de voorgaande Deelen ook geschied is, doch het Deel zelve nu niet in zes Stukken, met derzelver aparte Tytels voorzien verdeelen, maar telkens op den halven Tytel van ieder Verhandeling bepaalen, tot welk Gezin, en Bende, het Voorwerp behoord, het welk alsdan het onderwerp dier Verhandeling is, voor het overige dezelve ten aanzien der Signatuur en Pagina's, laten doorloopen, de ongelykheid in het aantal der Verhandelingen van ieder Stuk, 't welk in het eerste en tweede Deel heeft plaats gevonden, zal daardoor vermyd worden, en elk die een zodanig afgewerkt Deel wil laten inbinden, zal 'er beeter mede te recht kunnen komen, doordien zich deszelfs mindere

V O O R B E R I C H T.

of meerdere compleetheid zelve zal aanwyzten , indien men maar weet , welke de laafte Verhandeling is ; Voor 't overige , beveele ik wederom dezen mynen arbeid , de goedkeuring myner voormalige Begunfegers aan , met zeer vriendelyk verzoek teffens , my in het naarfpooren en opdoen van Voorwerpen , tot nieuwe Verhandelingen , de behulpzaame hand te willen bieden , mits het zulke Voorwerpen zyn , welken zich onder myne reeds uitgegeevene 100 Verhandelingen , noch niet bevinden , zullende ik telkens , deze my betoonde hulp en goedwilligheid , met vereifchte dankbaarheid erkennen.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

EERSTE VERHANDLING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

De GEVLAMDE EIKE BORSTEL VLINDER;

P. III. Tab. L

§ 1.

Reeds in het Eerste Deel van dit Insecten werk, in de Zeeventiende Verhandeling van het Vierde Stuk *Tab. XVII.* hebbe ik afgebeeld en beschreeven, eene Rups en Vlinder, door my aldaar genoemd *de Eike Borstel-Rups.* Het tegenwoordig Voorwerp, als Rups, insgelijks op de Eike Boomen aazende en ook eene Borstel-Rups zynde welks Vlinder veele overeenkomst met de voorgaande heeft, zoude

A

ik

ik ook wel de *Eike Borstel-Rups* hebben kunnen noemen; doch dewyl het maar verwarring geeft, tweederly Dieren een en denzelfden Naam te doen draagen en ook zo wel in de Rups als in de Vlinders by elkander vergeleeken een aanmerkelyk onderscheid plaats vind, zynde onze tegewoordige Vlinders, veel meerder gevlamd op deszelfs boven Vleugels, dan de eerstbeschreevene, zo noeme ik dan de tegenwoordige, *de gevlamde Eike Borstel Vlinder*.

§. 2.

In de Maand September des Jaars 1791, buiten Naarden in 't Gooyland zynde, vond ik op de Eike-Bladen, twee volkomene Borstel-Rupsen, waarvan eene afgetekend is *Tab. I. Fig. 3.* hebbende ter *Tab. I. Fig. 3.* zyden van het Lyf, op den tweeden Ring van het Hoofd afgetekend, eene dunne Borstel, en boven op den Rug, op den vierden vyfden en elfden Ring, op ieder eene dikke Borstel, Schuiër of Kwast, dus men deze Dieren ook wel Schuiër of Kwast Rupsen, zoude kunnen noemen, deze door my gevangene Rupsen, mede naar Huis genomen hebbende, vraten dezelve nog eenige weinige Dagen, van de Eike Bladen, welken ik hun gegeven had, waarna zy zich ieder byzonder tusfchen verdorde Bladen insponnen, op die wyze als *Fig. 5.* afgebeeld is, waarin zig teffens eene door den Vlinder verlaatene en dus opengespleetene Pop, vertoond, doch om dezelve beeter in hare waare gedaante te zien, zo hebbe ik ze buiten het Spinsel, by *Fig. 4.* afgetekend, zynde donker bruin van kleur, met roode geleddigen of ringen, en over 't geheel zeer glanzig.

§. 3.

Dus als Poppen, bleeven zy den geheelen Winter over leggen in haare Spinsels, tot het daar aanvolgende Voorjaar van 1792, en wel tot den 28 April, wanneer uit het eene Spinsel en Pop, de Vlinder te voorschyn kwam, zynde een Mannetje, afgebeeld in deszelfs vliegende gedaante *Fig. 7.* Noch dienzelfden Dag, verliet ook uit het andere Pop en Spinsel, de Vlinder zyn verblyf, en kwam om zo te spreken ter Waereld, 't welk my des te aangenaamer was, dewyl het zelve zich een Wyfje bevond te zyn, in eene loopende gedaante te zien by

by *Fig. 6.* beide deze Vlinders, hebben Draad formige of zogenaamde Borstelachtige sprieten, dus men aan dezelve, zonder behulp van het Lyf teffens te zien, niet wel het onderscheid der Geslachten zoude kunnen ontwaaren, maar dit ziende, bevind zich dat van het Wyfje veel dikker, als dat van het Mannetje.

§. 4.

Myne zo kort na elkander uit hunne Poppen gekomene Vlinders, zette ik terstond by een, op hoop dat zy zich paaren, en het Wyfje als dan zyne by zich hebbende bevruchte Eiëren, leggen zoude, het eerste, namentlyk het vereenigen, geschiede ook voorts in den Avond, van den eersten Dag, na het komen uit hunne Poppen, doch het Eiër leggen, 't welk anders ten eersten na de paaring door het Wyfje volbragt word, geschiede thans door dit Wyfje niet, ik had dezelve beide in eene tamelyk grootte Doos, met een gaazen Dekzel voorzien, zitten, dus het Haar aan geene ruimte noch luchtigheid ontbrak, echter leide het geene Eiëren, dus zat hetzelve tot den 4 May zonder zich nog in deeze zes Dagen, van meer dan een enkel Ei, tegen den rand der Doos aangelegd ontlast te hebben, dit lange wachten van het gepaarde Wyfje, bragt my op de gedachten, dat 'er zekerlyk reedenen voor wezen moesten waarom het zyne Eiëren niet leide, en dacht ik, zouden dit ook de reedenen kunnen wezen, dat het geene Eike-Bladen by zich heeft om aan te leggen, ten dien einde plaatste ik een Takje, voorzien met dergelyke Bladen, in een Flesje met Water, te zaamen in de Doos, en het gevolg was, dat het Wyfje terstond in de daarop volgende Nacht, aan een der Bladen, drie Eiëren gelegd had, afgebeeld door het Microscop gezien *Fig. 2.* en in deszelfs natuurlyke grootte *Fig. 1.* Het Eiër leggen van het tegenwoordige Wyfje, ging na het zetten der Eike-Bladen in de Doos, aldus in 't werk, de eerste Nacht leide het 3, de tweede Nacht 1, de derde Nacht 10, de vierde insgelyks 10, den volgenden Tyd konde ik het niet wel naargaan, als in zo verre, dat het my toefcheen over 't geheel onregelmatig te zyn, den 19 stierf het Wyfje, na in 't geheel gelegd te hebben 134 Eiëren, uit welken kort daarna de Jonge Rupsjes kwamen.

§. 5.

Vlinders, welker Eiëren' over Winteren moeten, geeven 'er om zo te spreken niet om, of zy dezen aan de Bladen dier Gewasfen leggen, van welken hun volgend Krooft, de Rupsen namentlyk, leeven moeten, dewyl hun door den Alwyzen Schepper, in haare natuur gelegd is, dat *Instinkt*, of die drift, of om zo te spreken die voorwetenschap, dat de Bladen der Gewasfen tegen den Winter afvallen, en daarop verdorren of verrotten, dus ook hunne daaraan gelegde Eiëren, te niet zouden gaan en der bederving overgegeeven zyn, derhalven leggen zy, door deze hun ingefchapene wetenschap, haare Eiëren tegen de stammen of Basten der Boomen, of Muuren of Schuttingen, of andere blyvende Zaaken aan, en dezen van Hout of Steen zynde, komen dus meerder overeen met onze in Huis hebbende Doozen of Glazen, waardoor het dus komt, dat een bevrucht Wyfje, in dezelveu zich bevindende, om zo te spreken geen bedenken draagd, zich van haare Eiëren aan dezelveu te ontlasten, zonder dat 'er Bladen nodig zyn om haar tot Eiër leggen uit te lokken.

Planten van een Enkele van Nederland
18 n° 119 *Coryza Goyli* L.
Sched. 119 n° 119 Tab. 18

NACHT-VLINDERS *n° 2* Tweede Gezin der EERSTE BENDE

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

TWEEDE EN DERDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van 't Tweede Gezin *der* EERSTE BENDE.

De HEBREEUWSCHE LETTER of RESCH VLINDER.

P. III. Tab. II. en III.

§. I.

erscheidene Vlinders heeft men, welker Vlakken, streepen of andere teekeningen die zy op hunne Vlerken hebben, gelyken, naar het eene of andere voorwerp, algemeen bekend onder dien Naam, die aan hetzelfde gegeven is, en waarby men hetzelfde onderscheiden kan van andere zaken, om nu ook de Vlinders van elkanderen te onderscheiden en het geheugen te hulp te komen, heeft men reeds aan veelen zul-

B

ke

ke Naamen gegeven , welken eenige overeenkomst hebben met algemeen bekende Dieren , met Letters , of iets anders , om van de eersten niet te spreken , maar een paar Voorbeelden van de laatsten optegeven , zo heeft men , de *Nommer-Vlinder* , de *Witte C. of C. album Vlinder* de *Grieks Letter* of *Gamma Vlinder* en nu ons tegenwoordig voorwerp , de *Hebreeuwfche Letter* of *Resch Vlinder* , om reedenen , dat op ieder boven Vlerk van een Wyfjes Vlinder , en wel in 't midden des Vleugels een zeer duidelyke Vlak is , volkomen gelykende naar dien Hebreeuwfchen Letter , welke *Resch* genoemd word , in de boven Vlerken der Mannetjes Vlinders , zyn deze Vlakken insgelyks te zien , doch dewyl de grondkleur der Mannetjes Vlerken , donker bruin is , zo vallen deze Vlakken op verre na zo duidelyk niet in 't gezicht , dan op de Wyfjes Vleugels.

Dispar , is de Naam welken LINNÆUS aan dit Insect gegeven heeft , naar alle gedachten , uit hoofde der ongelykheid van kleur , en van levendigheid beiden , welke de Mannetjes van de Wyfjes Vlinders onderscheid , want dewyl het Latynfche woord *Dispar* , in 't Nederduitsch te zeggen is *ongelyk* , zo denke ik , dat dit den Ridder tot het geeven van dezen Naam zal aangedrongen hebben . Veele Liefhebbers hier te Lande , noemen dit Insect ook wel *Groot-Kop* , om reedenen , dat de Rups eenen tamelyk grooten Kop heeft , in vergelyking van deszelfs overige Lichaam , zynde de meeste Rupsen naar achteren toe merkelyk dikker als naar vooren , waardoor dus ook de Kop veel kleinder en dunder is dan 't overige Lichaam , doch 't welk by dit foort van Rupsen geen plaats vind.

§. 2.

De Eiëren , waaruit de Rupsen van dit foort voortkomen , worden door de Moeder Vlinders doorgaands gelegd in de Maand Augustus , en dewyl dezelve eenen geheel Winter moeten overleggen en deszelfs koude

koude doorstaan, zo heeft de alwyze Schepper, aan de Moeder Vlinders het vermogen gegeven, om deze Eiëren, welken zy altoos by hoopen leggen, van meer dan honderd stuks by elkander, met eenen zachten Dons of Wol te overkleeden en te bedekken, zekerlyk om hun voor de Winter, Koude, Sneeuw of Hagel te bewaaren. De Natuurlyke groote van zodanig een enkel Ei, is afgebeeld *Fig. 2.* op *Tab. Tab. II.* en door eene tamelyke vergrooting, *Fig. 3.* Gefigureerdheid op de *Fig. 2.* eene of andere wyze, is aan hetzelfde niet te zien, maar wel eene³ zachte ruuw of oneffenheid, *Fig. 1.* vertoont eenen hoop Eiëren met *Fig. 1.* den zachten Dons overdekt zynde, deze Dons, bestaat niet alleen uit de wolligheid, welke onder en wel voornaamentlyk aan het achter Lyf des Vlinders is, maar dezelve word ook ten deele voortgebragd, mit het Lichaam des Vlinders zelve, onder en by het leggen der Eiëren, want een Wyfjes Vlinder, legd niet eerst den hoop Eiëren en dan daarna dit gedaan zynde, den Dons 'er over, neen, zo dra een of twee Eiëren gelegd zyn, werkt het Wyfje terstond het bekleedzel daar overheen. Mogt men vraagen, hoe komt het, dat niet alle Vlinder Eiëren, welken overwinteren moeten, met eene dergelyke hun tegen de koude beschuttende Wol of Dons overdekt zyn? ik antwoorde, naar alle gedachten, zyn zulke Eiëren, welken onbedekt den Winter overleggen, dikker van Schaal of dop, dan de met Wol bedekten, ook kan het mede daartoe dienen, om de groote verscheidenheid van middelen te doen zien, welken het den Almachtigen mogelyk is te gebruiken, om zyne Schepselen, voor bederf te bewaaren, want even zo wel als men Eiëren heeft welken geheel bedekt, anderen wederom die ten eenenmaale onbedekt zyn, zo heeft men 'er ook, welken maar ten deele of zeer weinig ruigte over zich hebben.

In het laatst van April, of begin van May, al naar maate dat eene vroegere of latere Voorjaars warmte, de Bladen der Boomen, spoediger of traager doet te voorschyn komen, zo worden ook de jonge Rupsjes, of vroeger, of later uit derzelver Eiëren gekipt, zy vreeten zich alsdan niet alleen door hunne doppen, maar ook door de daarop zittende dikke Wol heen, beginnen te kruipen en zich te verspreiden, blyvende niet gezellig by elkander, dit kruipen doen zy zomtyds eenen tamelyk langen Tyd, eer zy het hun aangebodene Voedzel gebruiken, of schoon hetzelfde zomtyds naby hun is, 't schynd my toe, wederom eene wyze Voorzienigheid tot oorzaak te hebben, want door dien de Moeder Vlinders, derzelver Eiëren veelal leggen aan de Stammen der Boomen, of ook wel aan Muuren of Houte Schuttingen, zo moeten de jonge Rupsjes, uit hunne Eiëren komende, dikmaals eenen langen Tyd loopen, voor en aleer zy het hun smakelykste Voedzel gevonden hebben, 't welk, hoe wel zy de Bladen van zeer veele Gewassen vreeten, echter toch de Eike Bladen by voorkeur zyn. De jonge Rupsjes, zyn op het oogenblik dat zy uit derzelver Eiëren komen rosachtig van kleur, met witte Haairtjes, doch worden ten eersten bynaar zwart, zynde van groote als

Fig. 4. hebbende door een Vergroot-Glas gezien, voor aan ter weder zyde van den Kop, twee Knobbeltjes of Bosjes Hair, welken hoe langer hoe duidelyker worden naar maate de Rupsfen in groote toeneemen, blyvende vervolgens deze Hairen altoos veel langer als de overigen van het Lichaam, behalven die welken aan het laatste of Staart-Lid geplaatst zyn. Tamelyk spoedig is de wasdom dezer Rupsfen, want na verloop van zeeven Dagen, vervelden zy voor de eerste maal, en hadden de groote verkreegen als *Fig. 5.* wederom na verloop van omtrent een dergelyk getal Dagen, vervelden zy voor de

tweede keer, na welke vervelling, zy zich reeds vertoonden met twaalf roode en acht blaauwe Knopjes, gelyk *Fig. 6.* afgebeeld is. *Fig. 6.* Nu beginnen zy reeds vry wat vorderingen te maken in het vreeten van Bladen, want tot dien trap van groote gekomen zynde, is het hun bynaar om 't even welke Boom Bladen men ze tot Voedzel geeven wil, ik hebbe dezelve gevonden op Eike, Linde, Willige, Abeele, en genoegzaam alle Soorten van Vruchtboomen, ja wanneer men' eens een Jaar heeft in 't welk zy menigvuldig zyn, doch 't welk Gode zy dank niet alle Jaaren is, alsdan kunnen deze Rupsen, volwasfen zynde, eene groote verwoesting aanrechten, verschoonende alsdan ook niet eens het Graan Gewas. *Fig. 7.* doet ons de afbeelding eener Rups zien, driemaal van Vel verwisfeld zynde, nu word men tusfchen de twaalf groote roode Knopjes, nog eenige anderen, welken kleinder zyn gewaar, naar maate de Rupsen nader aan derzelver volkomene groote geraaken, ontwikkelen zich ook hoe langer hoe meerder derzelver tekeningen en fraaiheden, uit geele en witte, kleindere en grootere Vlakken en Stippen bestaande. By *Fig. 8.* ziet men eene Rups in derzelver volle groote afgetekend. *Fig. 8.* Wanneer men verscheidene dezer Dieren by elkanderen heeft (en dezen zyn genoegzaam jaarlyks te verkrygen) zal men bevinden, of schoon men dezelve uit het Ei af aan heeft groot gefokt, dat zy op verre na niet allen even groot worden, dit komt daar van daan, dat die Rupsen, welken het klynfte blyven, eigentlyke Mannetjes Rupsen zyn, of liever in Mannetjes Vlinders veranderen, daarentegen de grootste Rupsen, zeer zeker Wyfjes Vlinders worden. In dezen volwasfenen staat, hebbe ik reeds gezegd, kunnen zy groote verwoestingen aanrechten, dit zag ik onder anderen eens, nu reeds eenige Jaaren geleeden, op eene Hofftede buiten Naarden, aldaar waren groote en kleine Eike Boomen, ten eenenmaale van derzelver Bladeren beroofd, en niet alleen de Eike, maar ook alles wat in dien omtrck maar Bladen had,

werd door deze Rupsen opgevreeten , tot de Rogge , Haver en Gras Planten zelfs niet uitgeslooten , ook dezen werden door hun niet vry gelaaten , zo dat het toen daar ter plaatze in de Maand July , eeven zo kaal van Bladen was , als midden in den Winter , hoe nadeelig dit voor de Boomen is , weet een ieder.

§. 4.

De Rupsen volwasfen geworden zynde , zoeken eene naar hunne verkiezing bekwaame plaats uit , om aldaar tot Poppen te veranderen , veelyds bezigen zy hiertoe eenige oude verdorde Bladen , welken zy door middel van enkele Draaden , te zaamen haalen , gelyk *Fig. 9.* op *Tab. III.* doet zien , in zodanig Verblyf , 't welk de eene Rups alwederom anders maakt als de andere , ondergaan zy alsdan de verwisfeling van staat , namentlyk uit dien van Rups , in den staat van Pop , zeer duidelyk zyn de aanstaande Mannetjes Vlinders , van de Wyfjes , reeds in derzelve Poppen te onderkennen , zynde die der Wyfjes , zeer veel grooter , als de Mannetjes Vlinder Poppen , *Fig. 10.* is naar een der laatsten getekend , daar *Fig. 11.* integendeel naar een Wyfjes Pop , en wel van 't grootste foort vervaardigd is. Zeer verschillende zyn dezen van meest alle de overige Nacht-Vlinder Poppen , en wel hier in bestaande , dat onze tegenwoordigen , zo wel die der Mannetjes als Wyfjes Vlinders , met eene aanmerkelyke hoeveelheid bruin Hair voorzien zyn , 't welk by regelmatige Bosjes , rondom het Lyf der Pop zit , en wel ter plaatze daar de Vleugels des Vlinders niet zyn , deze Bosjes , aan eene Pop tellende , bevond ik op ieder Ring , acht te ziten , makende dus met diegeenen welken aan 't Hoofdeneind der Pop zich bevinden , na genoeg een getal van zestig Bosjes uit , inderdaad eene aanmerkelyke hoeveelheid , welke ik niet weet dat eenige andere Vlinder Poppen , in zulk een aantal bezitten.

§. 5.

De Maand Augustus, is doorgaands de tyd, in welken deze Vlinders te voorschyn komen, en offchoon het Nacht-Vlinders zyn, ziet men echter de Mannetjes, ook zeer dikmaals midden op den Dag vliegen, naar alle waarschyndheid doen dezelve dit vliegen op den anders ongewoonen tyd, om Wyfjes, welken zeer log en loom zyn optezoeken, met dewelken zy zouden kunnen paaren, *Fig. 12.* is de afbeelding van een vliegende Mannetjes Vlinder, zo als dezelve gewoonlyk van kleur zyn, daarentegen is by *Fig. 15.* afgebeeld, een meer dan gewoon donkergekleurd Mannetje in eenen rusttenden stand, zynde dusdanig donker van kleur, zo als my nog maar een is voor 't gezicht gekomen, onder alle de menigvuldige Vlinders, welken ik van dit soort gehad hebbe, evenzo is het ook met de Wyfjes Vlinders geleege, zelden vind men anderen, welken sterker gekleurd zyn als *Fig. 13.* en waarop men den Hebreuwfschen Letter *Resch* duidelyk zien kan, evenwel hebbe ik ook in myne Verzameling eenen Vlinder, naar welk Voorwerp de afbeelding *Fig. 14.* vervaardigd is, zynde over het geheel, niet alleen in de grond kleur, maar ook in alle deszelfs Vlammen en Tekeningen, zeer veel donkerder als anders de gewoonlyke kleur is.

Ongemeen, en voor ons Menschen onbegrypelyk fyn, moeten de ge-
 waarwordingen wezen, waardoor deze Mannetjes Vlinders, de Wyfjes
 kunnen opspooren en vinden, ook zonder dezelve te zien, waarvan ik
 ten bewyze het volgende Geval kan mededeelen; voorleden Jaar, had
 ik in eene Doos, welke met een gaazen Dekzel toegedekt was, een
 Wyfjes Vlinder zitten, deze Doos stond op eene Tafel voor een open
 Venster, en terwyl ik my juist op dat Vertrek bevond, eenige andere
 bezigheden te verrichten, vloog een tamelyk groote Vlinder, eenige
 maalen voor by dit Venster, terwyl dezelve vliegende was, kon ik
 niet zien wat het voor een Vlinder ware, doch ik vermoede dat het

mischien een Mannetje van dit soort kon zyn , na dus eenige keeren heen en weder gevloogen te hebben, kwam dezelve eindelyk stoutmoedig het Venster in, vliegende op myne Kamer nog gints en herwaards; toen zag ik dat het een Mannetje was, hierop deed ik het Dekzel van de Doos open, waarop 't gevolg was, dat dit Mannetje, terstond naar het daarin stil zittende Wyfje vloog en ogenbliklyk met hetzelfde paarde; Hoedanig, of door welk middel, is nu de gewaarwording by dit Mannetje veroorzaakt, om het Wyfje op te zoeken, dat op myne Kamer in eene Doos gevangen zat? heeft hetzelfde eenen reuk van zich afgegeeven, welke door het Mannetje in de ruime en vrye Lucht waaruit het naar myn Vertrek kwam vliegen is waargenomen? hoe onbegrypelyk aandoenlyk moeten dan niet deszels reukdeelen zyn, of heeft het Wyfje eenig voor onze Ooren volstrekt onhoorbaar geluid gemaakt, 't welk het Mannetje, als eene roepende Stem gehoord heeft? want een van byden moet volstrekt waar zyn, het Mannetje heeft het of gerooken, of gehoord, zien, was volstrekt onmogelyk, men moet dus bekennen, dat, of het Zintuig van den reuk, of dat des gehoors, onbegrypelyk scherp in deze Diertjes is, en ons Menschen, zeer verre te boven gaad.

LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
NATURAL HISTORY

B. v. F. ... *Agrotis dioptera* L.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. III.

Tab. II.

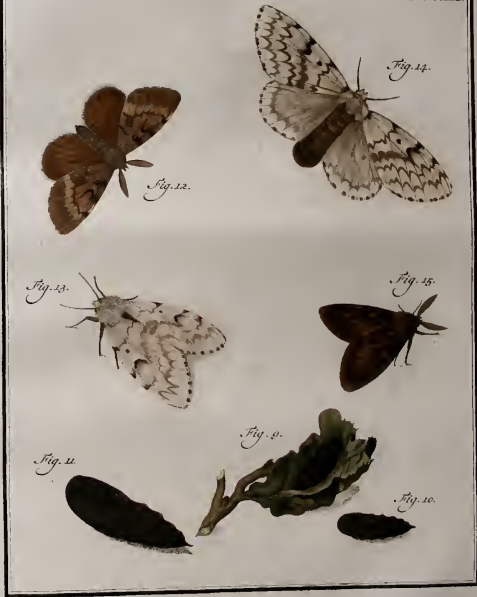
LIBRARY

F v e f ... *Henricus L'epreux*

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. III.

Tab. III.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

VIERDE EN VYFDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,
 van 't Eerste Gezin *der* EERSTE BENDE.

De WOLFS-MELK VLINDER.

P. III. Tab. IV. en V.

De Kentekenen van dit *Gezin* en *Bende*, zyn reeds vooraf beschreeven in het Eerste Deels Derde Stuk, Eerste Verhandeling, als mede in het Tweede Deels Derde Stuk Eerste Verhandeling, dus dezelve alhier wederom te herhaalen, overbodig werk zoude zyn.

§. 1.

Reeds veele Jaaren, ben ik zeer verlangende geweest de huishouding van dit in allen opzichte schoone Insect machtig te worden, doch altoos te vergeeffsch en geen wonder, want dewyl in den geheelen omtrek van Amsterdam, ja tot op eenige uren afstand van deze Stad, niet te vinden is, het Kruid, waarop dit Insect in deszelfs eerste staat als Rups zyn leevens onderhoud of voedsel heeft, en ik niet geloove, dat ons tegenwoordig Voorwerp, zich op eenig ander Gewas onthoud, ten minsten voor zo veel ik weet nergends anders op gevonden word, zo volgt van zelfs, dat het ook in onze Landsdowen niet te vinden is. Het eigentlyke en eenige Gewas waarop men deze Rups vind, is het *Wolfs-Melk Kruid*, in 't Latyn *Euphorbia campestris*, en wel juist maar deze eene Soort van Wolfs-Melk, want of schoon 'er wel elf Soorten van dit Kruid zyn, vind men echter dezelve maar by uitzondering op deze eene Soort, wel is waar, ik hebbe myne Rupsen, by gebrek van de *Euphorbia campestris* ook tot voedsel gegeven de *Euphorbia Esula* of klein Wolfs-Melk, als ook de *Euphorbia palustris*, of Groot Wolfs-Melk, beide deze Gewassen lieten zy zich ook zeer wel smaaken, echter word de Rups, in de vryheid zynde, maar alleen op de eerstgenoemde Soort gevonden.

§. 2.

De meest algemeene Naam, by den welken dit Insect als Vlinder aan de Liefhebbers bekend is, is die, van *Wolfs-Melk Vlinder*, zynde naar 't Gewas daar de Rups op aast, de Ridder LINNÆUS, noemd dezen Vlinder insgelyks *Euphorbi*, zynde hieromtrent ook niet afgegaan van het voedsel der Rups, om dit tot de naamgeving van den Vlinder te gebruiken; Het is ook zeer goed, dat men een tamelyk algemeen gewordenen Naam, van een Dier of Plant, denzelven vooral daaraan laat behouden,

dewyl

dewyl anders al te licht verwarring daaruit gebooren word , wanner ieder Aucteur aan het Voorwerp 't welk hy beschryfd, eenen Naam naar zyn welgevallen aan hetzelfde geefd, ik noeme daarom dit Insect insgelijks de *Wolfs-Melk Vlinder* , of schoon hetzelfde ook by zommige Liefhebbers by den Naam van de *bonte Olyfant* bekend is.

§. 3.

In de Maand May des Jaars 1793 , ontving ik van mynen zeer geachten Vriend, den Heere D. DE COCQ VAN NEREYNEN te Deventer, wien ik opentlyk hier voor dankbaar ben, 3 Poppen, welken van Rupfen waren, des Jaars te vooren in dezelve veranderd, uit deze Poppen, kwamen de Vlinders ook in het laats der Maand July te voorschyn, zynde twee Mannetjes, en een Wyfjes Vlinder, ik zette dezelve alle drie, dewyl zy genoegzaam tegelyker Tyd uitkwamen, ook allen by elkanderen, in hoop dat zy paaren en het Wyfje alsdan zich van derzelver bevruchte Eieren ontlasten zoude, doch hoe vlytig ik ook naar dezelve zag, inzonderheid tegens den Avond, dewyl zy den geheelen Dag over stil zaten, maar in de Avond-Schemering, in Hun ruim verblyf waarin ik Hen geplaatst had, zich in beweeging begaven, niet alleen, maar zelfs daarin begonnen te vliegen, ik zegge, hoe vlytig ik ook naar Hun zag en derzelver bewegingen waarnam, kon ik echter in 't geheel niet bemerken, dat zy de minste genegendheid tot paaren toonden of gepaard hadden, na dus ruim anderhalve Week by elkander gezeten te hebben, in welken tuschen tyd, ik niet naliet Hun Water te geeven, waarin eenige Honing opgelost was, en 't welk zy ook door middel van Hunnen langen Zuiger, zeer gretig tot zich namen of gebruikten, stierf een der Mannetjes Vlinders, en eenige Dagen daarna ook het Wyfje, doch 't welk vooraf aan een struikje *Euphorbia Esula* of Klein Wolfs-Melk, (waarvan ik eenige Takjes by myne Vlinders gezet had, uit

gebrek dat ik de Hun eigene *Euphorbia campestris* niet bezat) een enkel Eitje gelegd had, zynde rond, glad en donker groen van kleur, afgebeeld *Tab. IV. Fig. 1.* door het Microscop gezien niet geribd, of anderszints gefigureerd, maar eenigzints gemarmerd van kleur, of met *Fig. 2.* eenige witachtige Vlakken, gelyk te zien is aan *Fig. 2.* om nu wel verzekerd te zyn, of dit enkelde Ei, wel van dit overleedene Wyfje ware gelegd, of dat het ook mogelyk van eenen anderen Vlinder was, en aan het Kruid reeds gezeten had, toen ik hetzelfde aan myne Vlinders in Hun Verblyf gaf, fneed ik het Lyf van het Wyfje open, en haalde noch twee, eeven zulke groene en gladde Eitjes, als het door Haar zelfs gelegde was, uit het Lichaam, hier door wierd ik nu ten vollen verzekerd, dat het Eitje aan het Blaaije klein Wolfs-Melk gevonden, inderdaad van mynen Vlinder was, alle de overige, in het Lyf van deze Wyfjes Vlinder zich bevindende Eitjes, waren zo week, dat dezelve aan stukken gingen en uit elkander vloeiden, door dezelve uit het Lichaam te willen uithaalen. Veele Weeken lang wachte ik met geduld, of ook dit eene enkelde gelegde Eitje, noch mogt bevrucht zyn, en dus een Rupsje uit hetzelfde komen, maar te vergeeffe, noch des te meer leefde ik in die hoope, door dien het zeer langen Tyd eeven rond en glad bleef, zonder eenigzints een bewys van verdrooging te geeven, door hier of daar intevallen, zekerlyk is dit veroorzaakt geworden, door de harde Schil van het Ei, welke door het verdroogen van het inwendige Vogt, juist niet terftond inviel, zo als dit wel aan zeer veele andere Vlinder Eieren ten eerften gefchied, eevenwel eindelijk verdroogde het.

§. 4.

Ik was door het te leurgaan van 't bovengenoemde Ei, nu wederom ten aanzien der overige Huishouding van dit allezints fraaije Insect,
 eeven

eeven zo onkundig als te vooren, doch door de vriendelykheid van reeds genoemden Heere *De Cocq van Nereynen*, ontving ik eenige Jaaren daarna verscheidene van dit Soort van Rupfen en wel in verschillenden ouderdom en groote, de kleinste welken 'er by waren en die naar myne gedachten zich reeds tweemaal hadden verveld, waren reeds zo groot als *Fig. 3.* zynde Hun als gezaaide grond, groen van kleur, en aan welken men de voornaame Vlakken, die Zy door de noch volgende vervellingen behielden, reeds ten duidelyksten zien kon, het Hoorentje op den Staart, was nu bleek rood, maar dit wierd naderhand merkelyk donkerder van kleur, na eenige Dagen van het Groot Wolfs-Melk Kruid, (*Euphorbia palustris*) 't welk ik Hun tot Voedzel gaf, om dat ik dit in tamelyke menigte alhier in onze Stads Kruide Tuin bekomen kon, en dat Zy zich ook zeer wel smaaken lieten, gevreeten te hebben, namen Zy in groote toe, en verwisfelden van Huid naar myne gissing voor de derde keer, waar na Zy zich vertoonden, gelyk *Fig. 4.* de hoofd kleur was nu donkerder groen als voor deze vervelling, thans kon men ook den rooden Streep over den geheelen Rug volkomen zien, het Hoorentje, te vooren licht rood, was niet alleen donkerder van kleur geworden, maar zelfs omtrent de helft zwart, over 't geheel was het nu reeds een Voorwerp, dat voor 't Oog des Aanschouwers, met aangename kleuren pronkte, als zynde aan hetzelfde donker en bleek rood, licht en donker geel, groen en zwart, alles zeer van elkander verschillende kleuren; Myne Rupfen, zich verders Hun gewoone Voedfel zeer wel latende smaaken, te weeten het Wolfs-Melk Kruid, klein en groot, welk alles van eene Natuur schynd te weezen, niet alleen ten aanzien der Melk, of witte Zap geaving, wanneer men het kwetst of wond, maar ook ten aanzien der voeding dezer tegenwoordige Rupfen, zo groeyden Zy aanmerkelyk, waar door Zy zich nu wederom ter verwisfeling eener andere Huid ter neder zetteden, om deze Vervelling 't welk ook de laatste was, als met geduld afewachten, deze dan gekomen

en myne Rupsen 'er door geraakt zynde , groeiden zeer sterk , thans was het in 't laatst der Maand Augustus , wordende nu de eene voor , de andere na , volwasfen , eene dus volwasfene , maar ftijl zittende Rups , is *Fig. 6.* afgeteekend *Fig. 6.* daarentegen eene welke in loopende en daardoor *Fig. 5.* uitgerekte houding zich bevind , ziet men *Fig. 5.* kruipende op het groot Wolfs-Melk , daar integendeel de ftijl zittende , op het klein Wolfs-Melk Kruid , zich vertoond. Veelen van deze Rupsen , hebben volwasfen zynde , eene zwarte Lyn langs den geheelen Rug , anderen daarentegen eenen donker rooden Streep in die zwarte Lyn , aan zommigen zyn de groote geelachtige ovaale of ronde Vlakken , aan de Zyden der Rups , volstrekt zwart , echter als door eenen bepaalden Omtrek te zien , wederom by anderen bevinden zich de drie voorften van deze Vlakken , welken het naast naar den Kop toe zitten , rood , de groene grond kleur , welken myne Rupsen in den beginne hadden , was nu geheel weg , zynde eene zwarte voor dezelve in de plaats gekomen , verder befpeurde men tufchen de eene en andere Rups , nog al meer verfchil , doch 't welk niet alles noembaar is.

§. 5.

Den 8 September des Jaars 1796 , ging de eerfte van myne volwasfene Rupsen aan 't loopen , om zich eene plaats naar welgevallen , ter verandering uittezoeken , deze gevonden hebbende boven op het Zand , onder eenige ruigte van verwelkte Bladen , welk een en ander ik in de groote Zuiker Glazen waarin Zy waren gegeven had , fpon Zy door middel van *Fig. 7.* niet zeer fyne Draaden , deze ruigte en Zand aan elkander , gelyk *Fig. 7.* *Tab. V.* op *Tab. V.* aanwyst , en veranderde in dit Verblyf , na noch eenige *V.* Dagen in hetzelfde gelogen te hebben , doch hoeveel kon ik niet wel waarneemen , door tufchen komende verandering , tot eene Pop. Uit *Fig. 8.* deze Pop , zeer groot van ftuk zynde afgebeeld *Fig. 8.* hebbe ik geen Vlinder bekomen , dezelve is geftorven zonder dat ik de reedenen weet waarom.

Aanmerkelyk is het, dat van het aanzienlyk getal Rupsen, welken ik gehad hebbe, en aan my door meer dan eenen Insecten Liefhebber, van Tyd tot Tyd zyn ten Geschenk gezonden, als onder anderen door eenen myner zeer geachtste Vrienden, die zich den 30 Augustus 1797 na by Zutphen bevindende op de *Euphorbia campestris* eene dergelyke Rups bynaar volwasfen vond, de goedheid had my dezelve toetezenden, zo ook hebbe ik eens zes Poppen in de nabyheid der Stad Roermond gevonden ten geschenke gekreegen en van noch meer andere Plaatzten, maar juist van dezulken, alwaar de *Euphorbia campestris* in 't wild groeid, van alle deze verschillende Rupsen en Poppen, zyn my veelen zonder dat ik 'er Vlin- ders uit bekomen hebbe gestorven, maar uit geen een van allen, is eenige Maade, Worm of Wesp gekomen, 't welk uit andere Rupsen zeer dikmaals gebeurd, zelfs myn boven genoemde Vriend te Deventer, heeft in den Tyd van zes Jaaren, uit meer als twee Honderd Rupsen van dit Soort, waarvan zyn Wel Edele omtrent Honderd en Zestig tot Poppen gehad heeft, nimmer geene Wesp of Maade verkregen, zyn Wel Edele is daardoor op die gedachten gekomen (en dezen schynen my toe niet ongegrond te zyn) welke my zyn medegedeeld, in eenen Brief van den 29 September 1796, zynde van dezen Inhoud. „ Ik geloove de waare „ oorzaak waarom de Wolfs-Melk Rupsen en Poppen van Maaden, „ Wormen, Vliegen, Sluip-Wespen of diergelyk Ongedierte bevryd „ blyven ontdekt te hebben, deze Rupsen, geen ander Voedzel gebrui- „ kende als het Wolfs-Melk, welkers Sappen, zo als alle Kruidkenners „ weeten, zeer brandig bytende en scherp is, daarby sterk purgeerende, „ om welke reedenen ook geen Schaap of ander Vee daarvan vreet, zo „ is het geheele Lichaam eener zodanige Wolfs-Melk Rups, uit dit by- „ tende Sap om zo te spreken te zaamengefeld, nu is het misfchien een „ Instinct by de Wyfjes Sluip-Wespen, of Wyfjes Vliegen, om hunne „ Eitjes, op deze Rupsen niet te leggen, dewyl hun Kroost, in plaats „ van Voedzel daaraan te vinden, zulks schadelyk ja zelfs dodelyk zoude „ wezen.”

§ 6.

Den 1 Augustus, kwam uit een myner Poppen, de eerste Vlinder ten voorschyn, van Rupsen welken het Jaar te vooren in Poppen veranderd *Fig. 11.* waren, zynde een Wyfje, afgebeeld *Fig. 11.* men heeft het zomtyds onder deze Poppen, dat dezelve in plaats van eenen Winter in dien staat over te leggen, zo als de meesten van dit Soort doen, eenigen echter twee Winters over blyven, komende dus de Vlinder uit dezelve, eerst in 't derde Jaar na de verandering. Daags daar aanvolgende, dus den 2 Augustus, kwam wederom een Vlinder uit deszelfs Kerker, zynde een *Fig. 9.* Mannetje, in eene loopende houding afgebeeld *Fig. 9.* Het onderscheid der Kunne is niet zeer zichtbaar aan deze Vlinders, want de Sprietten der Mannetjes, zyn maar weinig dikker dan die der Wyfjes, meerder kan men het noch aan het Lyf der Vlinders zien, want dit is van de cersten dunder en puntiger, daar het integendeel van de laatste dikker en stomper van achteren is. *Fig. 10.* is insgelyks naar een Wyfjes Vlinder getekend, alleen maar om het onderscheid van kleur en schikking der Vlakken te doen zien, en men heeft 'er welken al wederom van dezen verschillen. Dat men dit Soort van Rupsen en Vlinders, maar eenmaal in 't Jaar vind, heeft men uit de Beschryving wel kunnen opmaaken.

1894
1895

Fig. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

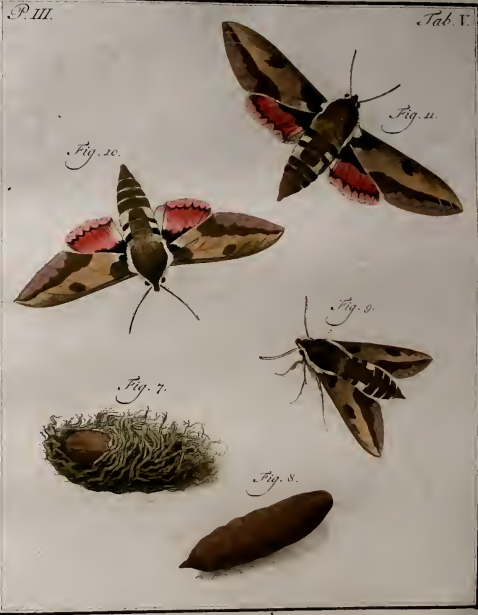
NACHT-VLINDERS *mit* Erste Gezin *der* EERSTE BENDE.

LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY

F. F. ... *Ditaphila Euphorbiae* L.

NACHT-VLINDERS van 'Eerste Gezin der EERSTE BENDE

P. III.

Tab. V.

Fig. 20.

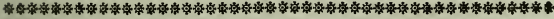
Fig. 22.

Fig. 9.

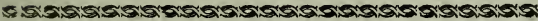
Fig. 7.

Fig. 8.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

ZESDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

De VIER-VLAK-VLINDER.

P. III. Tab. VI.

§. I.

VIER VLAK noeme ik dezen Vlinder uit hoofde van deszelfs vier aanmerkelyk sterke Vlakken, welke alle de Wyfjes Vlinders van deze Soort, op de bovenste zyde hunner twee boven Vlerken hebben, zynde op ieder boven Vlerk, twee Lazuur of Staal blaauwe Vlakken; De Ridder LINNÆUS, heeft in de Naam geving aan dezen Vlinder, zich ook van het viertal bediend, noemende

F

dit

dit Insest *quadra*, naar alle waarschijnlijkheid om reedenen der vier Vlakken bovengenoemd, offchoon *quadra* eigentlyk zeggen wil vierkant, dewyl nu de Vlakken ieder op zich zelven niet vierkant, maar veel meer rondachtig te noemen zyn, heeft Hy zekerlyk op het getal van vier zyn oogmerk gehad.

§. 2.

Den 27 Juny 1797, buiten de Stad Utrecht, aan de Malie-Baan wandelende, viel myn Oog op eene Rups, kruipende aan den Stam van eene der groote Linde-Boomen aldaar staande, nader bykomende, vond ik dat deze Rups, my vreemd was, terwyl ik naar dezelve, en den Stam van dezen Boom, verders zag, ontdekte ik noch veel meer van dezelve, niet alleen aan den Stam van dezen eenen Boom, maar aan noch veel meer anderen allen voor aan by 't begin van deze schoone Wandel-Dreef staande, integendeel verder naar 't einde toe, vond ik geen eene meer, Zy hadden allen reeds derzelve laatste verwiseling van Huid ondergaan, dit bleek daar uit, dewyl geen van Hun by my meer vervelde, echter waren zy niet allen even groot, maar verschilden hier in nog al de eene merkelyk van de andere; veele van deze Rupsen, waren bezig met het vreeten van het platte Mosch, zynde een soort van *Lichen-Pulmonalis*, aan de Stammen dezer Boomen groeiende; Myne nu gevondene Insecten, in Doozen, welken ik doorgaands by my draage, gedaan hebbende, nam ik dezelve mede naar Huis, na vooraf eenig Mosch, daar ik Hun had van zien vreeten, 'er bygedaan te hebben, terwyl ik zag dat deze Hunne Rupsen gedaante niet lange meer zoude duren, was het tyd dezelve aftetekenen, gelyk men dan de afbeelding naar eene van de grootsten derzelve, ziet by *Fig. 3.* op *Tab. VI.* 'er zyn daarom twee als beschadigd gevreetene Linde Bladen by afgebeeld, *Fig. 3.* wyl ik zeker geloofde, en zo als my ook naderhand gebleeken is, dat zy allen welken ik aan de Stammen kruipende vond, uit de Boomen naar beneden gekomen waren, niet om het Mosch te vreeten, maar om zich bekwaame gelegendheden uittezoeken, tot derzelve aanstaande verandering, en dat het Mosch, 't welk zy op deze Hunne ryze gebruikten, niet haar eigentlyke Voedzel is of was, maar wel de Linde Bladen zelfs.

§. 3.

Na dat ik deze Rupsen, nog twee of drie Dagen, in ruimere Verblyven dan waarin zy tot dusverre waren, gezet had, begonnen zy zich intespinnen ieder in een geheel luchtig doorschynend wit Spinsel, in het.

hetwelk zy, na niet langer als vier of vyf Dagen nog de gedaante van eene in elkander gekrompene Rups behouden te hebben, tot zeer sterk glansfende donker bruine Poppen veranderden, zo dat ik den 8ten July, geene enkele Rups meer overig had, eene dusdanige Pop is afgebeeld *Fig. 4.* Zeldzaam hebben Vlinder Poppen zulk eene gladdigheid als de- *Fig. 4.* zen, want veelen waren als met eenen glans veroorzakenden Gom of Vernis overtrokken; daar integendeel de meeste anderen Vlinder Poppen, inplaats van glad of glansfig te zyn, integendeel geheel dof van kleur, of ook zelfs wel met eenen blaauwen Daauw of Schimmel overtrokken zyn, en dus niets minder als glansfig.

§. 4.

Des Nachts tusfchen den 15de en 16de July, kwamen uit de eerst in Poppen veranderde Rupsen, reeds de Vlinders uit; dezen hadden dus niet langer in den Staat van Pop geweest, als omtrent veertien Dagen, het getal dezer uit Hunne Poppen te voorschyn gekomene Vlinders, was neegen, waaronder twee Mannefjes waren, zynde de overige zeeven alle Wyfjes, zeer verfchillende van kleur en tekening, zyn deze Mannefjes van derzelver Wyfjes, gelyk te zien is aan *Fig. 5* en *7.* waarvan de eerst *Fig. 5.* genoemde naar een Wyfjes Vlinder, daar de laafte integendeel naar 7- een Mannefje geteekend is, beiden in eene ftill zittende gedaante; om nu de kleur der onder Vleugels van den eenen zo wel als van den anderen te doen zien, zyn dezelve by *Fig. 6* en *8* in eene vliegende gedaante afgebeeld, alwaar *Fig. 8* naar een Mannefjes Vlinder, *Fig. 6.* daarentegen naar een Wyfje vervaardigd is. De Heer RÖSEL heeft het zeer mis gehad, wanneer Hy fchryfd, „het Mannefje van deze Vlinders is „aan niets anders als alleen aan het fmaller Achterlyf, van het Wyfje „te onderkennen” (*) daar 'er gelyk uit de Afbeeldingen blykt, zulk een aanmerklyk onderscheid plaats vind, dat, wanneer ik en meer Liefhebbers met my, zulks niet by eigene ondervinding hadden, dat deze zo zeer van elkander verfchillende Vlinders, uit eeveneenfê Rupsen komen, en als Vlinders uit Hunne Poppen gekomen zynde, fpoedig met elkander paaren, men heel gemaklyk dezelve voor twee onderscheidene foorten van Vlinders zoude houden. Hunne ftillzittende gedaante, is ook zeer verfchillende van de meeste overige Vlinders, dewyl onze tegenwoordigen derzelver Vleugels bynaar geheel over elkander leggen, daar anderen integendeel dezelve tegen of aan elkander voegen, door dit over elkander leggen der Vlerken, komt het, dat deze onze Voorwerpen, in derzelver ftillzittende houding, zo zeer fmal zich voordoen, daar zy anders indedaad zo fmal niet zyn.

§. 5.

(*) RÖSEL Insecten Belustigung Ifter Theil 2ste Clafsse der Nacht-Vögel Tab. XVII. pag. 112.

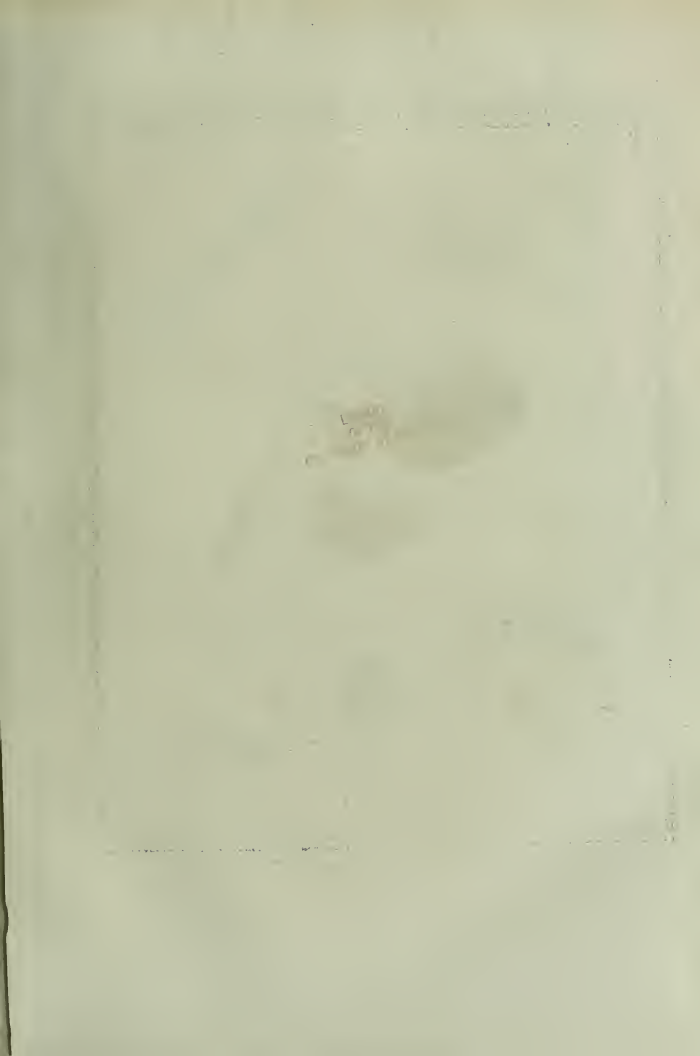
§. 5.

Des Avonds van dien Dag, waarop myne twee Mannetjes en Zeven Wyfjes Vlinders waren uitgekomen, paarden reeds de genoemde Mannetjes met twee Wyfjes, waarna dezen, zich ieder van eene groote hoeveelheid Eieren ontlasteden, en wel allen gelyk de Gezelligen doen, zeer veelen by en op elkanderen, afgetekend in Hunne natuurlyke groote

Fig. 1. als *Fig. 1.* door het Microscop gezien, vertoonde zich een enkel Eitje, zeer aartig en vreemd, zynde vol met Kuiltjes, eeven gelyk een Vingerhoed, duidelyker te zien als te beschryven aan *Fig. 2.* alle deze

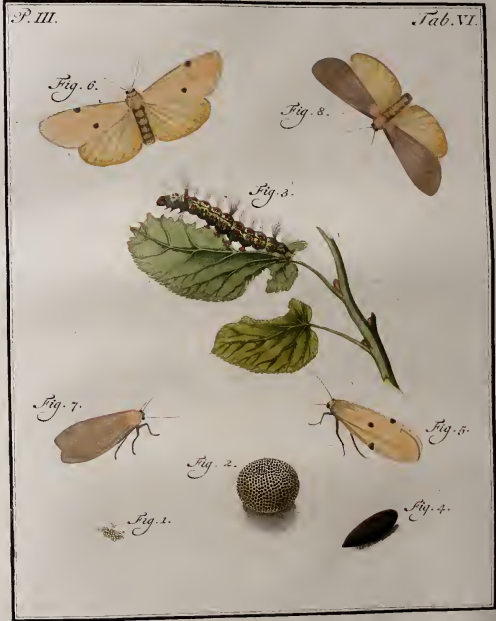
Fig. 2. Eitjes waren groen van kleur. Den 19 en 20 July wierden 'er nog zeer veelen door Hun gelegd, en den 27 en 28te van dezelve Maand kwamen de jonge Rupsjes uit de eerst gelegde Eieren reeds uit, zynde kleine witte ruig Hairige Rupsen, ik zette dezelve terstond op Linde en Peere-Boom Bladen, welke eersten zy ook vraten, dat dezelve ook nog op meer Gewasfen zyn, blykt, dewyl zeker goed Vriend van my, een geheel School Eieren gevonden had, welke door een Wyfjes Vlinder gelegd waren aan Denne-Naalden, welk voedzel de Rupsen ook gebruikten. Van myne jonge Rupsen, welke ik met Linde-Bladen spysde, was de voordeeligste reeds den 9 Augustus voor de eerste maal verveld, gelykende toen volkomen naar eene jonge Pfi-Vlinder Rups, afgebeeld en beschreeven in myn Tweede Deels vierde Stuk, *Tab. XXII pag. 87.* Den 13de en 14de van dezelfde Maand, zaten de grootsten op Hunne tweede vervelling. Dewyl ik nu reeds te vooren een goed aantal van Vlinders van beide kunnen had, zo sloeg ik op deze jonge Rupsen geen verderen acht, maar gaf dezelve Hunne vryheid, door op een groote Linde-Boom te zetten, zekerlyk ware het met Hun zo gegaan, dat zy voor den Winter in Poppen zouden veranderd zyn, welken alsdan in dien staat den Winter overgelegden hadden, waaruit alsdan in 't Voorjaar de Vlinders waren gekomen, wier Kroost alsdan den volgenden Zomer, Rupsen en Vlinders word, zo dat men dit Insect, in de beide Staaten van Vlinder en Rups, tweemaal in 't Jaar heeft,

R. v. E. P. ... Helthosa ...

NACHT-VLINDERS van't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

ZEVENDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van 't Tweede Gezin der TWEEDE BENDE.

De ZOMER-VLINDER,

P. III. Tab. VII.

§. 1.

Daar in den Zomer, de menschelyke Oogen streelende gróene kleur, zeer veel gezien word aan de meeste Plant - Gewasfen, in den barren Winter daarentegen, deze lieffelyke kleur bynaar in 't geheel niet te zien is, zo zoude men dus de groene kleur, wel met recht eene Zomer kleur kunnen noemen, daar nu ons tegenwoordig Voorwerp, zo wel in den Staat van Kups, als ook in dien van Vlinder, eene fraaije groene kleur bezit, zo noeme ik dit Insect in zynen laatsten Staat, *Zomer-Vlinder*. De Zweedsche Ridder LINNÆUS, heeft aan dit Voorwerp, den Latynschen Naam van *Papilionaria* gegeven.

§. 2.

Den 19 Augustus des Jaars 1796, ontving ik van den in dit Werk reeds meer genoemden Wel Edelen Heere D. DE COCQ VAN NEREYNEN te Deventer, wien ik mynen oprechten dank hiervoor, opentlyk betuige, 38 Eitjes, zynde allen geel van kleur, wordende vervolgens bruinder, een daarvan is afgebeeld in deszelfs natuurlyke grootte op *Tab. VII. Fig. 1.* en door het Microscop gezien by *Fig. 2.* De Eitjes, waren van een Vlinder gelegd, welken gemelde Heer gevangen had den 10den te vorren, door het schudden van een Beuken - Haag, en daar dezelve een Wyfje

Tab. VII. Fig. 1. 2.

was, zette myn hooggeachte Vriend, hetzelfde in eene Doos, in hoope dat het Eiëren zoude lezen; dewyl dit Wyfje zich reeds zeer beschadigd had, zo maakte meergenoemde Onderzoeker der Natuur, hieruit op, en met reeden, dat hetzelfde reeds eenigen Tyd uit deszelfs Pop was geweest, dus gevloogen en gelegendheid gevonden had, om te hebben kunnen paaren, en alzo bevruchte Eitjes te leggen, dit was dan ook van dat gevolg, dat het meergenoemde Wyfje, in den Tyd van vyf Dagen, 88 Eitjes gelegd had, hiervan zond gelijk boven gezegd is, meergenoemde Vriend, my den 19 August 38 stuks, dezen ten mynen Huize gelegen hebbende; tot den 27sten daaraanvolgende, dus niet veel meer als twee Weeken, kwamen de jonge Inwoonders 'er op dezen en eenige volgende Dagen uit te voorschyn.

§. 3.

De jonge Rupsjes, uit de Eiëren koomende, waren tien pootige Span-Rupsen, bruin van kleur, behalven het Kop en staarteinde, 't welk licht graauw was, echter wierd dit kort daar na, van dezelfde bruine kleur, als het overige Lichaam der Rups, maar nu was goede raad duur, namentlyk, om te weten wat Zy voor Voedzel hebben moesten, het eerst waren myne gedachten op de Beuke-Bladen, dewyl de Vlinder in eene Haag van Beuke Boomen gevangen was, dacht ik voor zeker, dat de Moeder-Vlinder, hier haare Eiëren had willen leggen, ik gaf dierhalven terstond aan mijne jonge Rupsen, fyne en groffe Beuke, om te beproeven welke Zy het liefst wilden vreeten, maar neen, zy wilden in 't geheel niet, toen gaf ik Hun Eike, Abeele, Ype, Willige, Linde, Peere, Hagedoorn, Vlier, Melde, Kruiswortel, Kaasjeskruid, Klaver, Gras, Kool en Kropsalade, welk laatste zeer veele Rupsen, ofschoon Zy 'er anders niet op l'Huis behoren, echter vreeten, doch neen ook niet, Zy liepen over alle deze 15 verschillende soorten van Gewassen, heen en weder, even als of Zy over het Glas kroopen, daar ik Hun in gezet had, en vraten 'er dus niet alleen niets van, maar beproefden het ook niet eens om 'er van te vreeten, toen gaf ik Hun ook nog Elfe Bladen, daar ik in 't begin niet op gedacht had, zo dra Zy dezen hadden, begonnen Zy terstond een weinig te vreeten, en ook voorts met loopen op te houden, vervolgens begonnen Zij 'er allen van te vreeten, zommigen graasden, anderen vraten kleine gaarjes in de Bladen, wederom anderen begonnen aan de kanten der Bladen hockjes 'er uit te vreeten, zo dat ik zelfs na 't verlopen van eenen Dag, reeds merkelyk zien kon, dat myne Rupsen in grootte hadden aangewonnen, dit ging dus verder voort, zodat de grootsten, den 11^{den} September voor de eerstemaal verveld waren, terwyl anderen op dezen zelfden Dag, noch op derzelver eerste verwisseling van Huid zaten, 't welk zeer lang is na het komen uit de Eiëren, want nu waren 'er toch al 15 Dagen verlopen. Na de eerste vervelling, wierden zommigen zeer aartig getekend, namentlyk het voorste en achterste gedeelte, ter langte van omtrent vier Rungen of Geledingen, was bruin, de

de middelste vier daarentegen waren geelachtig groen. Den 18de September, dus maar zeven Dagen na de eerste verandering van Huid, zaten de grootsten op hunne tweede vervelling, en waren den 20sten reeds verveld, zynde toen voor 't grootste gedeelte geelachtig groen, uitgezonderd naar vooren toe, alwaar zy roodachtig bruin waren met eenige Bultjes of Verhevendheden, afgebeeld *Fig. 3.* In deze grootte en gedaante, bleeven zy zo lang, als 'er nog Else-Bladen voor den Winter te bekomen waren, aan 't vreeten, doch groeiden genoegzaam niets meer, intusfchen hadden 'er van 't begin af aan, tot nu toe, reeds veele het leven verloren, zo dat ik met het begin van den Winter, terwyl ik hun ook geen Voedzel meer geeven kon, niet meer als zeven of acht in 't leeven overgehouden had, deze moesten nu, zoude het wel gaan, den aanstaanden Winter, zonder eenig vreeten leevend overblyven, om vaders met het volgende Voorjaar, wanneer 'er wederom Else-Bladen zouden te verkrygen zyn, te kunnen vreeten, en zo doende tot derzelver vollen wasdom te geraaken, ik liet dezelve derhalven stil staan, in een matig warm Vertrek, in een groot Zuiker-Glas, voorzien van Takjes en dorre Else-Bladen, om, indien myne Rupsjes het konden goedvinden zich te verschuilen, hun de gelegenheid daartoe niet ontbreeken mogt, eindelyk zag ik naar dezelve den 5 April des volgenden Jaars, en bevond tot myn leedwezen, dat 'er niet meer als maar twee, levendig waren overgebleeven, waarvan de eene zelfs reeds een weinig gevreeten had van een Else-Knopje, 't welk met noch eenige anderen, uitgebot was uit het Takje, 't welk ik hun voor den Winter in een Vlesje met Water gegeeven had, ik zond op dezen Tyd wel naar buiten de Stad, om te zien of de Else in de vrye Lucht voordeeliger ware dan by my in Huis, maar dit was zo niet, integendeel eerder iets minder, myne jonge Else meer en meer uitdottende, hoopte ik, dat ook myne jonge Rupsjes, met dezelve in grootte tegelyk zouden aanwinnen, maar neen, Zy begonnen zonder dat ik 'er eenige reedenen voor weet te geeven te kwynen en eindelyk te sterven, dus was hiermede voor ditmaal, alle hoop ten einde, om dit fraaije Insect, tot deszelfs volkomenheid te brengen, doch tot myne grootte blydschap ontving ik den 16^{den} May van dit lopende Jaar 1793 wederom uit Deventer, van mynen, en voor de geheele Insecten Liefhebbery, zeer waardigen Vriend, den Heere D. DE COCQ VAN NEREYNEN, vier Rupsen, reeds naar het my voorkwam meer als half of byna volwasfen, deze had zyn Wel Edele, eenige Dagen te vooren op Berke-Bladen gevonden, afgetekend *Fig. 4.* een daarvan zat reeds op 't vervellen, welke 'er ook na veele moeite den 18^{den} gelukkig door geraakte, dit was toen gelyk bleek, derzelver laatste verwiseling van Huid, een tweede zette zich Daags daarna op 't vervellen en geraakte 'er den 21sten door, vreetende het afgestroopte Vel niet op, zo als anders de meeste Rupsen doen welken niet ruig Haairig zyn. Eene byzondere eigenschap nam ik aan deze Rupsen waar, namentlyk, dat zy veel meer smaak scheenen te hebben in de Bladsteelen, als in de Bladen zelfs, vreetende de meesten van hun,

en ook den meesten Tyd, de Steel van het Blad midden door, moettende dus het Blad zelfs, noodzakelyk afvallen en verwelken, zonder dat 'er voor 't overige iets aan beschadigd of van gevreeten was, eindelyk waren myne Rupsen volwasfen. Langzaam in al hun doen, en teffens zeer schuw daar by, zyn deze Rupsen, houdende als zy zich aan 't vreeten bevinden terstond op, wanneer zy eenig gerucht hooren, en begeeven zich alsdan veelal in die gedaante en houding als *Fig. 5.* afgebeeld is, zynde tegelyk naar eene volwasfene Rups vervaardigd.

§. 4.

Des Nachts, tusfchen den 26 en 27sten May, had de eerste van myne Rupsen, begonnen zich intespinnen, door maar een Berke-Blad, in 't welk buiten dat eene plooy was, met eenige weinige Draaden te zaamen te haalen, doch 't welk vervolgens de Rups, al dichter en dichter te zaamen spon, zo dat men van dezelve niets meer zien kon, en ik dus niet in staat was te kunnen waarneemen, hoe veele Dagen de Rups onveranderd in hetzelfde leggen bleef. Den 2^{den} Juny, bespon de tweede Rups zich tusfchen een verdord Blad, 't welk op den Bodem van haar Verblyf was. Den 3^{den} Juny, deed het myne derde, tusfchen geheel frische Bladen, welken aan het Takje waren, 't geen in een Vleschje met Water stond. Den 6^{den} Juny, sneed ik voorzichtig het te zaamen gesponnen Blad der eerste Rups open, dus elf Dagen na het inspinnen en bevond dat Zy kort te vooren eerst veranderd was in eene groene Pop, doch welke naderhand, bleek bruin naar vooren, en geelachtig naar achteren toe wierd, blyvende alleen maar groen op den Rug, gelyk uit de Afbeelding van Spinsel en Pop by *Fig. 6.* te zien is. Den 7^{den} Juny, begon myne vierde of laatste Rups, zich insgelyks intespinnen, hierdoor was het nu zo verre reeds gevorderd, dat alle myne vier Rupsen, volkomen ingesponnen waren, en ik 'er dus de Vlinders, eerlang uit verwachtte.

§. 5.

In myne billyke verwachting, dit Insect, van zyn eerste begin af aan, tot deszelfs laatsten of volkomenen Staat toe te zullen leeren kennen, wierd ik ook niet te leur gesteld, want tusfchen den 19ten en 20sten Juny, kwam uit de eerste ingesponnene Rups, de schoone Vlinder uit, zynde een Mannetje, afgeteekend *Fig. 7.*, zynde 'er noch maar eerst vier en twintig Dagen, na het begin van de inspinning der Rups, tot de wording des Vlinders verlopen. Den 28 en 29sten van dezelfde maand, kwamen wederom twee Wyfjes uit, en vervolgens ook de vierde of laatste Vlinder. 't welk insgelyk een Wyfje was, waarvan men de Afbeelding ziet *Fig. 8.* Dat men dit Insect als Vlinder, maar eens in 't Jaar heeft, kan men uit den beschreevenen Levensloop zeer licht opmaaken.

Ex. F. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

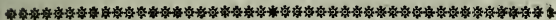
NACHT-VLINDERS *non?* Tweede Gezinde: TWEEDE BENDE.

P. III.

Tab. VII.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

ACHTSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

De KLEINSTE WAPENDRAAGER-VLINDER,

P. III. Tab. VIII.

§. I.

In het Eerste Deel van dit Insecten-Werk, in het Vierde Stuk, Pag. 5. Tab. I. is afgebeeld en beschreeven, de Rups en Vlinder, *De Kleine Wapendraager* uit de *Matjes-Rups*, door LINNÆUS genoemd *Fuliginosa*, de reedenen waarom die Vlinder en Rups dezen Naam draagd, is daar ter plaatze breedvoeriger gemeld, dewyl nu ons tegenwoordig Voorwerp, met het aldaar beschreevene, zeer veele overeenkomst heeft, inzonderheid de Vlinder, behalven dat deeze op verre na in groote niet haalen kan by den eersten, en 'er zo veel my bekend is, geen kleindere zichbevind, zo noeme ik daarom ons tegenwoordig Voorwerp de *Kleinste Wapendraager-Vlinder*.

§. 2.

Den 6 May des Jaars 1794. ontving ik van een zeer geacht Liefhebber en Waarneemer der Insecten, buiten deeze Stad woonachtig, een partytje schoone groenkleurige tamelyk groote Eiëren, welken door de Moeder-Vlinder gelegd waaren den 3^{den} tevooren, een daarvan hebbe afgebeeld in deszelfs natuurlyke groote op *Tab. VIII. Fig. 1.* en door *Tab. VIII. Fig. 1.* eene tamelyke vergrooting des Microscoops, by *Fig. 2.* te zien. Uit *Fig. 1.* deeze vergrooting blykt, dat 'er geene gefigureerdheid hoegenaamd, aan de Eitjes te zien is, zynde niet anders, als eene doffe Schaal te bespeuren. Deeze Eiëren, bleeven na dat ik dezelve ontfangen had, noch omtrent veertien Dagen, hunne fraaije groene kleur behouden, maar toen begon dezelve te veranderen, wordende eerst licht, vervolgens donker paarsch, ja zelfs eindelyk genoegzaam zwart, dus van kleur, bleeven zy verscheidene Dagen, zo dat ik byna begon te denken, de Rupsjes zullen waarschylyk in hunne Eiëren sterven, of reeds gestorven zyn, doch eindelyk tot myn wezentlyk vermaak, den 24sten May des morgens daarnaar ziende, vond ik dat des Nachts te vooren, zeer veele jonge Rupsjes derzelve Eiër-Doppen verlaaten hadden, en door de Doos kroopen, waarin ik de Eitjes bewaarde, de Rupsjes waaren voorzien met zestien Pooten, zynde over het geheele Lyf zwartachtig van kleur en met tamelyke lange Haairtjes bezet.

§. 3.

Zo dra ik de jonge Rupsjes vernam, plaatste ik dezelve op Populier-Bladen, dewyl myn Vriend, van wien ik de Eiëren ten geschenke ontfangen had, my teffens daarby schreef, dat zyn Ed: de Rupsfen, op deze Boomen wel gevonden, en met de Bladen daarvan onderhouden en groot gefokt had, het vreeten van Populier-Bladen, gelukte ook zeer goed, zy graasden om zo te spreek in elkanders gezelschap of maatschappelyk, de oppervlakte van de Bladen af, vervolgens na een of tweemaalenv veld te hebben, sponnen zich telkens drie of vier Rupsfen, twee Bladen op elkander, en leefden te zaa-

men zeer verdraagzaam tusfchen deeze op elkander gefponnene Bladen, vreetende intusfchen van de Bladen zelfs, waarin zy als gehuisvest waaren, dit infpinnen, en wel met zeer sterke Draaden, deden zy ook telkens wanneer zy zich op het vervellen zetteden, 't welk gedurende hunnen levensloop viermaal gefchiede, blyvende voor 't overige genoegzaam door alle verwisfelingen van Huid, eveneens van kleur; Den 4 en 5 Juny, dus na verloop van elf a twaalf Dagen, na het komen uit de Eiëren, waaren de voorspoedigften volwasfen, eene dusdanige, haare volle groote bereikt hebbende Rups, is afgebeeld by *Fig. 3.* de overeenkomst in tekening, tusfchen deeze Rupsen, en die *Fig. 3.* geenen, afgebeeld in het Eerfte Deel Vierde Stuk, pag. 5. is zeer gering, want de gefiguureerdheid op den Rug der laatften, en 't welk eenige overeenkomst met eene gevlogtene Vloer-Mat heeft, van waar dus ook de Naam van *Matjes Rups* herkomstig is, kan men aan onze tegenwoordige in 't geheel niet gewaar worden, offchoon de Vlinders, zeer veele overeenkomst met elkanderen hebben.

§. 4.

Myne Rupsen volwasfen zynde, sponnen zy zich niet langer in tusfchen frifche groene Bladen, maar verkoozen nu verdorde, het infpinnen was ook zodanig, dat men wel zien konde, dat 't niet maar alleen zoude verftrekken om 'er zich voor eenige Dagen, tusfchen beiden in optehouden, maar dat het moest dienen tot een Verblyf, om in hetzelfde tot Pop te veranderen, ik zegge dat men aan dit laatste Spinfel wel kondé zien, dat het tot eene Pop befchutting zoude dienen, om reedenen, dat hetzelfde veel dichter in elkander gefponnen, de Bladen veel naauwer op en tegen den anderen getrokken waaren, dan de eerfte Spinfels, waarin zy zich als Rupsen onthielden, welken zy veel losfer tot elkander gefponnen hadden. De verandering in Pop, gefchiede nu ook van de eerst ingefponnenen den 8 July, gevolglyk hadden deze Rupsen, naauwelyks vier Dagen op derzelve verandering gelegen, 't welk zeer kort is, eene uit het Spinfel genomene Pop, zien wy by *Fig. 4.* Op verre na waaren dezelve niet allen eeven *Fig. 4.* groot, zynde deze afbeelding naar eene van de grootften vervaardigd.

§. 5.

Het duurde niet lang dat deze Poppen in dien staat leggen bleeven, want reeds den 18^{den} van dezelve Maand July, kwamen de eerste Vlinders, uit hun Bekleedzel te voorschyn, hebbende dus maar tien Dagen als Poppen gelegen, 't geen een ongemeene korte Tyd is, om als ik my zo eens mag uitdrukken, tot de rypheid van Vlinder te

Fig. 5. komen. *Fig. 5.* zien wy een vliegend Mannetje, 't welk op 't uiterlyk aanzien in niets anders van het Wyfje onderscheiden is, dan alleen maar in de meerdere gepluimdheid van het achter Lyf, zynde de Sprie-

Fig. 6. ten van beide de Kunnen eeven dik, *Fig. 6.* vertoont een vliegend

Fig. 7. Wyfje, *Fig. 7.* daarentegen is wederom in den rustenden stand naar een zeer groot Mannetje van dit Soort getekend, zo als ik maar een gehad hebbe, zynde alle de overigen welken uit myne Poppen kwamen van groote als de eerstgenoemde Afbeelding.

Deeze Vlinders, Mannetjes en Wyfjes, by elkander zynde, paarden zich wederom, waarop de laatstgenoemden Haare Eiëren leiden, welken insgelyks eeven zo schoon groen van kleur waaren, als diegeenen, welken ik van mynen Vriend ontfangen had.

F.V. F. ^{Fig. 7} N. 36 Closterm. ^{Fig. 8} *Pygmaea* *C. l.*
Pygmaea *C.*

zooek *Cl.* *l.* *h.* *d.* *F.* *l.* *21.*

NACHTVLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

F. v. F. 11. 11. 11. *Aranyola Megarophala P.*

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

D E R D E D E E L

N E G E N D E V E R H A N D E L I N G .

O V E R D E

N A C H T - V L I N D E R S ,

van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

De S C H I L D - D R A A G E R .

P. III. Tab. IX.

§. I.

De Naam van *Schild-Draager*, hebbe ik ontleend van den geelachtig langwerpig vierkanten Vlak, welke dit Insect in den Staat van Rups, op deszelfs derden Ring van achter afge-reekend heeft, en welke door alle vervellingen heen, vry zichtbaar is, doch inzonderheid na den laatsten; Het dacht my niet oneigen te zyn, aan dit Voorwerp dezen Naam te geeven, want naar eenige eigenschappen of gedaantens van Vlakken, in den Staat van Vlinder zich bevindende, kon ik denzelyen niet vinden aan dit tegenwoordig Voorwerp, ik zoude het noch wel bepaaldelyker hebben kunnen noemen de *Schild-Draager-Rups*, maar dewyl dit alsdan een altezeer tezamen-gestelde Naam, alleen op de Rups doelende, en geentzins de Vlin-
I der

der hierby in aanmerking komende, zoude geweest zyn, zo verkieze ik dan maar liever alleen den Naam van *Schild-Draager*, dewyl toch de Vlinder zelfs, in ieder boven Vleugel, ook eenen meer dan alle de overige Vlakken en teekeningen op deszelfs boven Vlerken, uitmunten ovaalen Vlak heeft, welken men dan ook, eenige verbeelding daarby te hulp geroepen zynde, voor een Schild of Schildje zoude kunnen aanneemen.

§. 2.

Geen van beiden, zo min den Vlinder, als deszelfs voorafgaanden Staat van Rups, vinde ik in eenige my bekende Aucteur, afgebeeld of beschreeven, als Vlinder zal dezelve mischien nog wel in 't een of ander Werk over de Entomologie afgebeeld of beschreeven zyn, maar geentzins deszelfs Ei, Rups of Pop, ik gaa dierhalven zonder verdere voorafpraak hiertoe over. In 't midden van den Zomer, in 't laatst van de Maand Juny, of wel in 't begin van July, al naar mate de Vlinders of vroeger of later te voorschyn komen, vind men de Eitjes van dit Soort, doch ook maar geheel enkeld, op de Willige Bladen, en wel aan derzelver onderkant, het schynd eene vry algemeene eigenschap, van verre de meeste Vlinders te zyn, dat zy Hunne Eieren, aan de onderzyden der Bladen plaatzen, dit word zekerlyk door eene den Vlinderen ingeschapen Instinct of Natuurdriest veroorzaakt, of zulks diend, op dat de Regen, welke, indien zy op de bovenzyden der Bladen zaten, alsdan mogelyk in staat zoude zyn, om de Lym of Gom, of liever het klevende vogt, waarmede alle Eitjes aan de Bladen vast gelymd zyn, te kunnen los weeken, nu daarentegen dewyl zy niet op dien bovenkant, maar aan de onderzyden zitten, dus zo gemaklyk niet nat kunnen worden, hetzelfde derhalven ook niet los kan weeken, dan of het om nog andere reedenen is, kan ik met geene zekerheid bepaalen. De Eitjes zyn groen van kleur, van gedaante en grootte als *Fig. 1.* op *Tab. IX.*, met het bloote Oog gezien, zonder eenige Vlakken of gefigureerdheid, integendeel door het Microscop *Fig. 1.* beschouwd wordende, met eenige weinige Ribben, en boven op eenige bruine Vlakken of Spatten, gelyk zulks afgebeeld is, *Fig. 2.*

§. 3.

De jonge Rupfen blyven niet lang in Hunne Eiër-Doppen beslooten, maar komen eerlang uit dezelve te voorschyn, zynde alsdan tamelyk ruig Hairig, beginnen ook voorts aan de Onderzyden der Wilgige-Bladen te graazen, dat is te zeggen, het bovenste groene of vleeschachtige gedeelte des Blads, aftevreeten, latende het dunne midden Vlies, van ieder Blad zitten, 't welk zo 't schynd voor Hun, alsdan in dien nog jeugdigen Staat, te hard is, dit graazen, duurd zo lang, tot dat zy ouder en dus ook grooter en sterker worden, wanneer zy ook door dit midden Vlies heen en dus beginnen Gaten in de Bladen te vreeten, eindelyk hoe langer hoe meerder in 'grootte toeneemende, vreeten zy niet meer alleen maar Gaten, maar vatten de Bladen, aan derzelve kanten of eindens aan en vreeten dus dezelve of geheel, of gedeeltelyk weg, intusfchen vervellen onze Rupfen eenige maalen voor dat zy volwasfen zyn, doch waarin zy niet veele veranderingen van kleur ondergaan, alleenlyk word het Schild, op den derden Ring van achteren, hoe langer hoe duidelyker, om reedenen, dat hetzelfde telkens hoe langer hoe grooter word, eindelyk volwasfen geworden zynde, 't welk in de Maand August, of September geschied, ver-
toond zich eene dergelyke Rups, naauwkeurig naar 't leeven geteekend als *Fig. 3.*, zynde in dusdanige kromme stelling geteekend, op dat men *Fig. 3.* ook den Kop, welke zeer aartig gefigureerd is, van vooren zoude kunnen zien.

§. 4.

Eindelyk de Rupfen volwasfen geworden zynde, zoeken zy zich eene goede gelegenheid uit, om derzelve aanstaande Verblyf te kunnen verwaardigen, waarin zy als Poppen overwinteren zouden kunnen, hiertoe verkiezen zy geene Aarde, zo als anders zeer veelen doen, welken als Poppen het koudste faizoen van het Jaar moeten doorstaan, maar onze tegenwoordige soort van Rupfen, bezigen hiertoe oud Hout, maken in, en door middel van afknaaging van hetzelfde, Hun aanstaande Pop verblyf; Dit Spinsel, is, al naar maate van de kleur van het Hout verschillende is, daar de Rups hetzelfde van gereed maakte, insgelyks van

kleur onderscheiden, zo had myne tegenwoordige, het van droog Wil-
ligen Hout tezaamen gesteld en wel zodanig verborgen, dat men het-
zelve van het overige Stuk Hout, aan niets anders konde onderken-
nen, als alleen aan de meerdere verhevendheid of dikte, ik heb he-
zelve opengesneeden, om 'er met een de Pop in te kunnen zien leg-

Fig. 4 gen verтоond *Fig. 4*. Deze laatste is donker rood en niet glandfend,
maar dof van kleur.

§. 5.

Als Pop overwinterd dit Insect, en wel niet maar alleen de koudste
Winter-Maanden, maar ook noch het daarop volgende Voorjaar, want
bij mij is geen Vlinder van dit Soort, vroeger uit deszelfs Pop-Ver-
blyf uitgekomen, als den 27 Juny, zynde alsdan reeds een gedeelte
van den Zomer aan 't voorby gaan.

De Vlinder, offchoon dezelve met geene prachtige kleuren pronkt;
is echter gantsch niet ontbloot van Cieraad, gelyk zulks uit de daarnaar
Fig. 5, gemaakte afbeeldingen *Fig. 5* en *6*. blykbaar is. *Fig. 5*. toont denzelfen
^{6.} in zyne vliegende gestalte, daar integendeel *Fig. 6*. ons denzelfen loo-
pende verтоond.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

TIENDE VERHANDELING.

OVER DE

DAG - VLINDERS,

van de TWEEDE BENDE.

HET GEADERD WITJE.

P. III. Tab. X.

§. I.

Geaderd-Witje, of ook wel *zwart Geaderd Witje*, is de algemeene bekende Naam welken dit Insect als Vlinder by de Nederlandsche Liefhebbers heeft, de Ridder LINNÆUS noemd dezen Vlinder *Cratægi*, zekerlyk om die redenen, dat men deszelfs Rups veelmaals op de *Cratægus* of Hage-Doorn vind; Den Naam van *Geaderd Witje* heeft men ons tegenwoordig Voorwerp met allen recht gegeven, uit hoofde der sterke en zo zeer in 't Oog loopende zwarte Aderen, zo wel aan de boven als onder Zyden van alle vier de Vlerken; In het Eerste Deel van dit Werk, in het Tweede Stuk, de Eerste Verhandeling, is insgelyks Beschreeven en Afgebeeld een *Geaderd Witje*, aldaar genoemd *De kleine gestreepte Witjes - Vlinder*, doch de

Aderen van de aldaar beschreevene Vlinder zyn op verre na zo sterk niet, als van ons tegenwoordige Voorwerp, waarom het dit Insect in den staat van Vlinder ook met allen recht toekomt, den Naam van *zwart geaderd* te draagen.

§. 2.

Reeds verscheidene Jaaren, hebbe ik dezen Vlinder gekend, en wist ook dat dezelve op veele plaatzen in Duitschland, zeer gemeen was, maar nimmer heeft het my mogen gelukken, denzelven hier in onze kwartieren, aantetrefen, doch door mynen hooggeachten Vriend, den Heere D. DE COCQ van NEREYNEN te *Deventer*, ben ik ook hierin wederom in staat gesteld, aan alle Liefhebberen der Insectenkunde, de geheele Huishouding van dit Diertje, in alle deszelfs verschillende Staaten, zo wel in Afbeeldingen, als in Beschryving, mede te deelen.

Den 7 July 1795, ontving ik van welgemelden Heere, een Schooltje Eieren, afgebeeld in derzelve natuurlyke grootte op *Tab. X. Fig. 1.* het getal der in dit Hoopje zich bevindende Eieren, was zeer aanzien-

Tab.
X.
Fig. 1.

lyk, en bestond naar myne gisning ten minsten uit 200 of 250 Stuks; Reeds den 30sten Juny te vooren, had zyn Wel Edele my het volgende geschreeven: „Gisteren buiten de Stad zynde, vloog een zwart geaderd „ Witje, eenigen Tyd voorby en om my heen, dit doorgaands Hunne „ ordinaire vlugt niet zynde, kwam ik op de gedachten, dat dit wel „ een bevrucht Wyfje konde wezen, het welk eene bekwaame plaats „ uitzocht, om Haare Eieren te leggen, en juist was dit ook in der „ daad zo, want rondom my ziende, bevond ik my in de nabyheid van „ eene Doorne-Hegge, te staan, als mede by eenige Struyken Slee- „ Pruimen, ik hield my toen zo stil als mogelyk was, den Vlinder „ zorgvuldig naargaande, toen zag ik duidelyk, dat deze Wyfjes Vlin- „ der, op een Tak van de Snee-Pruimen, dewelke vier of vyf treden „ van my afstond, op de bovenzijde van een Blad, Schoolsgewys Haare „ Eitjes leide.” De Rupsjes uit deze my toegezondene Eitjes, zyn ook allen uitgekoomen, en waren ruig Haairig met zwarte Hoofdjes, maar tot myn leedweezen, offchoon ik dezelve terstond Snee-Pruim-Blaadjes gaf, zyn zy echter allen gestorven. Voor dat de Rupsjes noch uit Hunne Eitjes kwamen, teekende ik een van deze laatste naar 't leeven onder

der eene sterke vergrooting af, 't welk zich toen vertoonde als *Fig. 2. Fig. 2.* hebbende wel eenige overeenkomst met de afgebeelde Eiëren op *Tab. I, II en IV.* in het Tweede Stuk van het Eerste Deel, doch by eene nadere beschouwing vind men 'er een aanmerkelyk onderscheid in.

Het was met den dood dezer Rupsjes, toen wederom gedaan om de geheele Huishouding van dit Insekt te kunnen waarneemen, en hetzelfde in zyne verschillende Staaten aftebeelden en te beschryven, maar door de goedheid van meergenoemden Heere, ben ik toch in staat gesteld geworden hetzelfde te kunnen doen, want den 24sten May 1799, ontving ik wederom eenige Rupsen van zyn Wel Edele, waarvan de meesten reeds in Hun laatste Vel waaren, eenigen echter moesten derzelver laatste Verhuiding noch ondergaan, voor dezelve, was Hunne gedaante en kleur als *Fig. 3.* Alle deze aan my gezondene Rupsen, *Fig. 3.* had meergenoemde Heer, op de Haag-Doorn gevonden, en waar mede ik dezelve ook tot Hunne verandering toe, groot gebragt hebbe, zeer gezellig en vreedelievend houden zich deze Rupsen by elkanderen. Na dat de jongste myner tegenwoordige Diertjes, eenige Dagen by my gevreeten hadden, vervelden zy, en hadden toen insgelyks, zo als alle de overigen, Hunne laatste Huid, hierna noch eenige Dagen groeiende, bereikten zy derzelver uiterste grootte, naar dewelke de Afbeelding *Fig. 4.* vervaardigd is.

§. 3.

Den 8sten Juny, dus maar veertien Dagen na dat ik dezelve ontfangen had, maakten de voorspoedigsten toefstel, zich ter aanstaande verandering voortebereiden, hiertoe verkoozen zy onderscheidene Plaatzten, maakten zich aldaar even als alle de Rupsen van deze Tweede Bende der Dag-Vlinders, met het achter einde vast, door middel van eenig Spinsel, vervolgens noch eenen Draad dwars, doch echter schuin over het Lyf heen, in deze gesteldheid, en met dien geringen toefstel, wachte iedere Rups derzelver gedaanteverwisseling stil en geduldig af, deze verandering van gedaante, duurde ook niet lang daarna, want den 10^{den} Juny, dus maar twee Dagen na het vast maken, veranderden de voorspoedigsten in Poppen, en wel in zeer aartig getekende of gefigurreerde Poppen, welker Vlakken, door haare regelmatigheid eene Bloemsgewyze vertooning maakten, *Fig. 5.* toont eene dusdanige naar het *Fig. 5.*

leeven getekende Pop; Wanneer men verscheidene van deze Poppen heeft, zal men niet licht twee vinden, welken in de gedaante en plaatsing der Vlakken, volmaakt met elkander overeenkomen, doch echter kan men zeer wel zien, dat zy allen van eene en dezelfde Soort zyn.

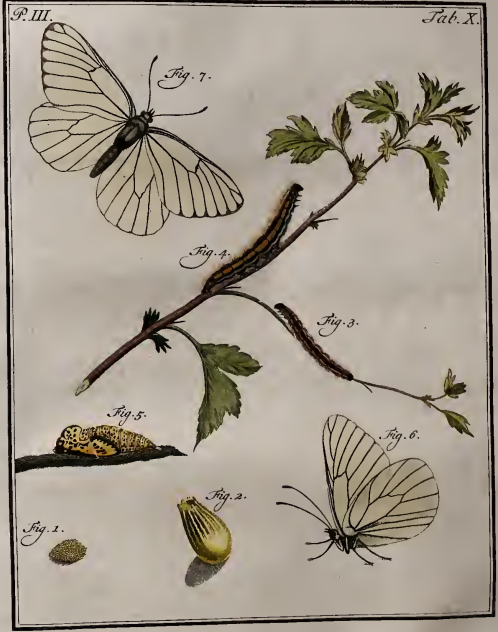
§. 4.

Uit de vroegst in Poppen veranderde Rupsen, kwamen ook de eerste Vlinders te voorschyn, want na verloop van vyf en twintig Dagen, namentlyk den 5 July, kwam de eerste Vlinder uit, vervolgens ook de overigen, de eene iets vroeger, de andere wat laater. De vliegende gedaante, en dus met een de bovenzijde der Vlerken, van een dezer *Fig. 7.* Vlinders, ziet men afgebeeld *Fig. 7.*, de rustende of stil zittende gedaante, en tegelyk ook de onderzijde der Vleugels, vertoont de aftekening *Fig. 6.* zo veel ik heb kunnen waarneemen, is 'er tusfchen de Mannetjes en Wyfjes Vlinders, geen ander onderscheid te zien, als in de meerdere of mindere dikte van het Lyf, zynde dat der eersten dunner, dan dat der laatsten, voor 't overige komen zy met elkanderen in kleur en tekening zeer overeen. Ik twyffele 'er niet aan, of men heeft deze Vlinders tweemaal in 't Jaar, namentlyk in 't Voorjaar, uit overwinterd hebbende Poppen, en naderhand in 't midden van den Zomer in July of August, en 't spreekt van zelfs, wanneer men de Vlinders tweemaal in een Jaar heeft, dat alsdan de Rupsen insgelyks tot twee keeren toe zich zien laten, en door Hunne vraatachtigheid, inzonderheid wanneer dezelve in eene aanzienlyke meenigte zich bevinden, de Boomen waarop zy alsdan zyn, van derzelve Bladeren berooven kunnen.

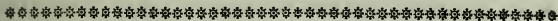

F. F. a. 512 *Seric. B. Crataegi. L.*
P. III. C.

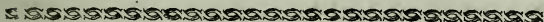
DAG-VLINDERS van de TWEEDE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

ELFDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* TWEEDE BENDE.

DE PEERE-TAK.

P. III. Tab. XI.

§. I.

Onder de veele Nacht-Vlinders welken zich hier bevinden van de twee Gezinnen, waaruit volgens myne verdeeling de eerste Bende bestaat, zyn my niet meer als twee soorten bekend en wel van het tweede Gezin dier genoemde Bende, waarvan de Wyfjes Vlinders geene Vleugels hebben, zynde dit cieraad maar alleen den Mannetjes Vlinders geschonken, eene van deze twee soorten, hebbe ik reeds afgebeeld en beschreeven in het Tweede Deels vierde Stuk, de drie- en- twintigste Verhandeling pag. 91. *Tab. XXIII.* aldaar door my genoemd de Wit-Vlak Vlinder, de andere soort is my insgelyks en Rups en Vlinder byde, zeer wel bekend, doch, offchoon ik de Rupsen reeds meer dan eenmaal gehad hebbe, is het my echter tot nog toe niet

L

ge-

gelukt, dezelfen tot de volkomene verandering in Vlinders toe, groot te brengen, anders zoude ik deze mogelijk ook al afgebeeld en beschreeven hebben, doch hoe weinig 'er gelyk ik zegge ook maar mogen zyn van de ongeveugelde Wyfjes Vlinders, in de twee Gezinnen van de eerste Bende, is zulks daarentegen zo niet onder het tweede Gezin der tweede Bende, hier zyn my verscheidene van bekend waarvan de Wyfjes Vlinders, volstrekt geene Vleugels hebben, anderen wederom, waar van de Wyfjes een zeer gering bewys van Vlerken aan zich draagen, van eene der eersten hebbe ik in myn Tweede Deels zesde Stuk *Tab. VI. pag. 23.* de Afbeelding en Beschryving reeds gegeven, thans geeve ik in deze Verhandeling wederom eene andere soort, waarvan het Wyfje insgelyks in 't geheel geene Vleugels heeft, het Mannetje daarentegen volmaakt wel met dezelfen voorzien is.

§. 2.

Het was den 29sten May des Jaars 1798, dat ik van mynen waarden Vriend den Heere W. D. V. DE GRAAF, *Apothecar te Enkhuysen*, en Liefhebber der Insecten, den navolgenden Brief ontving. „ De Rupfen „ welke de Eere hebbe Uw toetuzenden, ontdekte ik reeds in 't begin „ dezer maand in mynen Tuin op de Appelen en Peere Boomen, die „ volgens hunne klynte naauwlyks het Ei hadden verlaaten, Ik heb de- „ zelve van Tyd tot Tyd waargenomen, doch geene de minste veran- „ dering van kleuren, door alle vier de vervellingen heen kunnen be- „ speuren, en door dien ik de Vlinders 'er van onder myne Verzameling „ heb, zag ik tegen de moeite aan om dezelfen aan mijn Huis op te „ kweeken, doch dewyl dit Insect, door Ued. niet is afgebeeld noch „ beschreeven, hoope ik Ued. geen ondiensit te doen, van een party „ van dezelfen toe tezenden, Ued. gelieve dit in acht te neemen, dat „ zy zeer diep in de Aarde kruipen, en als Poppen overwinteren, wel- „ ken gemeenlyk in de maand February, by sacht Weder, hunne Vlin- „ ders voortbrengen, waar van de Wyfjes ongeveugeld zyn, en het „ Ued. dus gemaklyk zal vallen om 'er de Eieren van machtig te wor- „ den.”

By dezen Brief had zyn Edele de goedheid my te zenden twintig Rupfen, waarvan de kleinste, van kleur, tekening en grootte, waren als

Fig.

Fig. 3. ik gaf aan alle myne Rupsen, terstond na den onfangst Peere-^{Tab.}
 Bladen, van welken zy ook gretig vraten, hierna groeiden zy en be-^{XI.}
 reikten den ouderdom kleur en tekening als Fig 4. 't welk bleek hunne^{Fig. 3.}
 witerste grootte te zyn tot welke zy geraakten.^{Fig. 4.}

§. 3.

Myne Rupsen, derzelve meeste volkomenheid bereikt hebbende be-
 gaven zich in de Aarde, om in dezelve tot Poppen te veranderen, hoe-
 danig dat nu deze Poppen van gedaante en kleur waren, zag ik toen ik
 de Aarde doorzocht in dewelke zy gekropen waren, eene van deze in
 Pop veranderde Rupsen, hebbe afgebeeld Fig. 5. allen waren zy niet eeven^{Fig. 5.}
 donker rood van kleur, zynde de eene wel iets lichter als de andere;
 Dewyl myn Vriend my geschreeven had, dat de Rupsen, diep in de
 Aarde kropen, om zich ter verandering te schikken; zo had ik ook
 deze Rupsen, in de Glazen welken ik tot hun verblyf bekwaam maakte,
 veele Aarde gegeven, om in dezelve diep te kunnen inkruipen, 't welk
 zy ook deden, zekerlyk diend dit daarvoor, dewyl zy als Poppen moe-
 ten overwinteren, zo heeft de alwyze Schepper, in hunne Natuur dit inge-
 plant, om zich ter betere bewaaring voor de Winterkoude, in de Aarde
 diep in te vroeten, dewyl de vorst veel minder in de diepte, dan in de
 oppervlakte der Aarde kan doordringen, dit tamelyk diep zich in de
 Aarde begeeven, vind ook meest al plaats, by alle als Poppen overwinte-
 rende Rupsen.

§. 4.

Alle myne Poppen, bleeven leggen in plaats van tot in de Maand Fe-
 bruary des volgenden Jaars, daarentegen tot in de Maand April, door
 dien de Winter zeer lang duurde, en dus de Voorjaars warmte, welke
 veel al de Vlinders uit hunne Poppen lokt, eerst laat plaats vond, in de
 gezegde Maand April, kwamen 'er drie Wyfjes Vlinders uit hunne Pop-
 pen, zynde geheel zonder Vlerken, waar van een afgebeeld hebbe Fig.^{Fig. 7.}
 7. ik liet dezelve zitten en zo lang ik konde in 't leeven blyven ophoop
 dat uit myne overige Poppen, ook Mannetjes zouden komen, en ik de-
 zelve dan by elkander konde zetten om te paaren, en dus Eiëren daarvan
 zoude bekomen, maar neen, alle myne overige Poppen stierven, waar-
 fchyn-

ſchynlyk om dat ik dezelve te vroeg uit de Aarde genomen, en dus voor de opene Lucht had blootgeſteld; Offchoon veele Vlinder Wyfjes, na een poos tyd zittens, ook zonder met een Mannetje gepaard te hebben, zich voor een gedeelte van derzelve Eieren ontlaſten waar door men dan ten minſten de gedaante, kleur, min of meerdere gefigureerdheid, en manier van legging, 't zy enkel of by Schoolen zien kan, zo wilden nu daarentegen deze Wyfjes alle drie, in 't geheel ook niet een enkel Eitje leggen, waardoor ik derzelve kleur en gedaante had kunnen gewaar worden, maar ſtierven een voor een alle drie, om nu toch evenwel de gedaante en kleur der Eieren te weten, ſneed ik een dezer Wyfjes open, en bevond in hetzelve zeer veele langwerpig groene Eitjes, welken

Fig. 2. door het Microſcoop gezien, zich vertoonden als *Fig. 2.* met ſlaauwe vlakken, donkerder als de grond kleur zelfs was, de Natuurlyke grootte *Fig. 1.* van een dezer Eieren is afgebeeld. *Fig. 1.*

§. 5.

De Natuurlyke Historie van dit Inſect, ſchoon ik hetzelve, als Eij, Rups, Pop en Vlinder Wyfje; nu kende, had ik echter noch niet compleet, door dien my de Mannetjes Vlinders ontbraken, dit gebrek, ſchreef ik aan mynen zeer geëerden bovengenoemden Vriend, waarop zyn Edelde de goedheid had my twee by hem uit deze zelfde ſoort van Poppen uitgekome onbeſchadigde Mannetjes Vlinders tot een Gefchenk te zenden, nu had ik de geheele Huishouding compleet, en 't is dus aan de vriendelykheid van dezen Heer, alleen toe te ſchryven, dat ik deze Verhandeling hebbe kunnen uitgeeven; een van deze Mannetjes Vlinder,

Fig. 6. hebbe in zyne vliegende gedaante afgebeeld. *Fig. 6.*

§. 6.

Dat deze Vlinders maar eenmaal in het Jaar zyn, blykt uit derzelve Huishouding en het lange leggen als Poppen, en dat ik den Naam van *Peere-Tak* aan de Rups gegeeven hebbe, is om dat dezelve in haaren rustenden ſtand, met een dor *Peere-Boom-Takje*, veele overeenkomst heeft, zich van de Bladeren dezer Boomen ten vollen geneerd,

St. 1147 *Albionia* Hal. *Pilodaria* P. S.
Pidonia L.

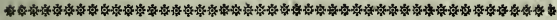
NACHT-VLINDERS *mit* Tweede Gezin der TWEDE BENDIG.

P. III.

Tab. XI.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

TWAAALFDE VERHANDELING.

OVER DE

DAG - VLINDERS,

van de TWEEDE BENDE.

DE BERKE - PAGE.

P. III. Tab. XII.

§. I.

BETULA is de Latynsche Naam welken de Ridder LINNÆUS aan dit Insect, of liever aan dezen Vlinder gegeven heeft, of Hy dit Diertje in deszelfs staat van Rups op de Berke - Boomen gevonden en het om die reedenen den Naam van *Betula* of *Berken* gegeven heeft, kan ik niet bepaalen, ik hebbe hetzelfde in myne dikmalige wandelingen en naarspooringen, nimmer op de Berken gevonden, echter is het zeer wel mogelyk dat ook de Bladen van dezen Boom, der Rups tot Voedzel kunnen dienen, het is om die reedenen en om dat de Vlinder aan ieder van deszelfs onder Vlerken eene meer dan gewoone uitstekende punt heeft, als zynde het onderschydende kenmerk der zogenaamde *Pages*, dat ik dezen Vlinder de *Berke - Page* noeme.

§. 2.

Den 13^{den} September des Jaars 1793, ontving ik van mynen zeer geachten Vriend den Heere D. DE COCQ VAN NEREYNEN te Deventer, tien Eitjes, zynde geheel wit, allen enkeld gelegd, ieder in een mik of hoekje van een Takje, op de Slee-Doorn, of Slee-Pruim, afgebeeld *Tab. XII. Fig. 1.* in deszelfs natuurlyke grootte, zeer fraay om te zien waren dezelve door het Microscop, vertoonende zich bynaar als *Echiniten* of Zee-Appels doch zonder Pennen, maar vol met zeer fyne Kuiltjes, welken ieder eenen verhevenen rand hadden, zo naar by als mogelyk was *Fig. 2.* afgebeeld by *Fig. 2.* Melk wit waren dezelve ook onder deze vergrooting en zo als het schein zeer dik van Schil, want dezelve eenigen Tyd gehad hebbende, en toevallig naar dezelve ziende met een tamelyk vergrootend Glas, zag ik dat eene zogenaamde Kaas-Myt, aan een dezer Eitjes doende was met het af of doorvreeten der Schil, zynde hier reeds op een gedeelte van het Ei mede gevorderd, tot op het binnen Vlies toe, 't welk noch om de Dooyer zat, toen ik deze Myt met de punt van een Penceel 'er afnam, zag ik by die gelegenheid, dat de Schil eene aanmerkelyke dikte had.

§. 3.

Den geheelen daarop volgenden zeer kouden Winter, tusfchen 1798 en 1799 over gelegen hebbende, kwamen 'er den 19 May van het laatstgenoemde Jaar, vier Ruspjes uit eeven zo veele Eiëren te voorschyn, en den volgenden Dag nog twee; zeer aartig was het om te zien het uitkomen dezer Diertjes uit hunne Eiëren, zy vraten namentlyk boven op juist in het midden van den Dop alwaar zich het grootste kuiltje bevind, hetzelfde open, knaagende al in de rondte dit gedeelte tot een Gat, tot dat hetzelfde zo groot was, dat hun kleine Hoofdje daar door kon, dit 'er door zynde, volgde de rest van het Lyf gemaklyk achter na, blyvende de Dop van het Ei, voor het overige geheel ongeschonden.

§. 4.

Myne vier jonge Rupsjes, zette ik terftond op Slee - Pruime Blaadjes, daar zy in 't eerst niet van scheenen te willen vreeten, doch den volgenden Dag, zag ik dat zy dit evenwel deden; Met genoegzaam alle Rupsfen, welken in 't Voorjaar uit derzelver Eiëren komen is dit zo, dat zy niet terftond aan 't vreeten gaan, zo dra zy gekipt zyn, maar eerst nog een Tyd lang op en over hun wezentlyk Voedzel over kruipen offchoon zy dit hebben als ging hen dit in 't geheel niet aan, dit komt zekerlyk daarvan daan, om dat zy door de Moeder Vlinder, als Eiëren voor het begin van den Winter gelegd zyn, niet aan de Bladen van het hun eigen zynde Gewas, maar aan de Takken of Stammen der Boomen waar op zy 't Huis behooren, of ook wel dikmaals aan geheel andere zaaken als by voorbeeld Muuren, Schuttingen enz. dus zy uit de Eiëren komende, dikmaals noch lang moeten vasten, voor en aler zy het hun eigenzynde Voedzel gevonden hebben; wederom een bewys eener alles regeerende Voorzienigheid, die dezen en andere jonge Diertjes krachten geeft, een Tyd lang, en wel kort na hunne geboorte Voedzel te kunnen ontbeeren, dewyl hunne omftandigheden zulks vereifchen. De jonge Rupsjes waren grys van kleur, met koolzwarte Hoofdjes en met tamelyke lange Hairtjes voorzien, gelykende toen in 't geheel niet naar Rupsfen, waar uit Dag Vlinders zouden voortkoomen, behalven hunne ongemeene traagheid en langzaamheid in 't voortkruipen, want dit fchynt toch eene tamelyk algemeene eigenschap te zyn, van alle Dag - Vlinder Rupsfen van de Tweede Bende. Den 1 Juny, dus reeds elf Dagen na dat zy uit de Eiëren waren gekomen, en zo 't schein naby derzelver eerste verwisfeling van Huid kwamen, begon men duidelyker te kunnen zien, dat het Dag - Vlinder Rupsfen waren. Den 10 Juny hadden zy zich reeds voor de tweede maal verveld, derzelver kleur was toen een licht geelachtig groen; Dewyl ik nog van den een, nog van den anderen, eenig afgestroot Vel gevonden hebbe, besluit ik hieruit dat zy terftond na de vervelling het afgestrootte Vel geheel opvreeten. Den 30 Juny en 1 July, waren zy allen volwasfen, zynde zekerlyk in dien tusfchen Tyd van den 10 Juny, tot den laaftten dier Maand, nog eens, zo niet nog tweemaal van Huid verwisfeld, want indien zy nog twee keeren in dien

Tyd verveld zyn, is het noch maar vier maalen in 't geheel geweest, en dit getal van vervellingen ondergaan de meeste Rupsen. Toen myne Rupsen zich volwasfen en dus in haare grootste schoonheid bevonden, waren zy allen niet eeven groot, zynde de eene wel iets grootter als de andere, dit kwam zekerlyk of door 't verschil der aanstaande Sexe of door eenige andere omstandigheid, eene der grootsten is afgebeeld

Fig. 3. Fig. 3.

§. 5.

Den 2 July, begonnen twee van myne Rupsen, derzelver schoone groene kleur te verliezen en wierden paarschachtig, begonnen ook eenige Draaden te spinnen, als wilden zy een aanstaande Verblyf vervaardigen hierop maakten zy zich haar eigen achter of Staart-Einde, door middel van eenig Spinsel vast, en noch daar en boven, eeven als andere Dag-Vlinder Rupsen der Tweede-Bende, ook eenen Band of Draad om het Lyf, doch deze was by zommigen zo dun, dat dezelve genoegzaam niet gezien kon worden; Den 5 July, dus maar drie Dagen na het vast ma-

Fig. 4. ken der Rups, veranderde dezelve in eene Pop, afgebeeld *Fig. 4.* den 7den daaraan volgende des morgens, veranderde eene tweede Rups insge-

Fig. 5. lyks in een Popje, by *Fig. 5.* afgeteekend zynde zwarter als het eerste, het afgestroopte Rupsen-Vel, bleef aan het Staart-Einde van de meeste Popjes zitten, gelyk de afbeeldingen zulks doen zien.

§. 6.

Vier Weeken, na het veranderen der eerste Rups in een Popje, kwam uit hetzelfde de Vlinder te voorschyn, namentlyk den 4 August, den 6den en 7den en vervolgens, kwamen ook de overigen uit, voor dat de Vlinders zich zouden ontzwochtelen, wierden de Popjes genoegzaam zwart van kleur, *Fig. 6.* en *7.* vertoonen de Vlinders in hunn ernstenden stand, en dus ook tegelyk de onderzyde der Vlerken, daarentegen doet *Fig. 8.* en *9.* derzelver vliegende gedaante en teffens de boven zyden der Vleugels zien.

Rev. P. de Me. Thecla B. Botulus L.
Lycama C.

DAG-VLINDERS van de TWEEDE BENDE.

P. III.

Tab. XII.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

DERTIENDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT - VLINDERS,

van het *TWEEDE* GEZIN der *EERSTE* BENDE.

DE GROEN-VLAK-VLINDER.

P. III. Tab. XIII.

§. 1.

Oxyacantha of Berberis, of Haage-Doorn, zyn de Gewas-
 sen waarvan de Ridder LINNÆUS den Naam van dezen
 Vlinder ontleend heeft, noemende denzelven *Oxyacanthæ*,
 naar alle gedachten heeft Hy de Rupsen, waaruit deze Vlin-
 ders voortkomen op genoemde verschillende Planten gevonden, en de-
 wyl dezelve beiden in 't Latyn den genoemden Naam van *Oxyacantha*
 draagen, ook den Vlinder daar naar genoemd, doch dewyl ik deze Rup-
 sen nooit daarop gevonden hebbe, de Vlinder daarentegen in afwyking
 van zeer veele, ja verre de meeste andere Vlinders, groene Vlakjes en
 Stippen in deszelfs boven-Vlerken heeft, zo noeme ik denzelven de
 Groen-Vlak-Vlinder.

§. 2.

Door mynen zeer geëerden en in dit Werk reeds meergenoemden
 Vriend, den Apothecar W. D. V. DE GRAAF te Enkhuysen, wien ik my-

ne dankbaarheid hiervoor opentlyk betuige, ben ik in staat gesteld geworden, de geheele huishouding van dit fraaije Insect, den Liefhebber van Gods Wonderen in de minstgeachtste Schepselen mede te deelen, ik ontving van genoemden Heer in de Maand August des Jaars 1793, drie Poppen, van Rupsen, welken zyn Edele in 't begin der maand Juny, aan de onderzyden van de met Mosch begroeide Appel- en Peere-Boom-Takken gevonden had, met welker kleur zy veele overeenkomst hadden; uit deze my toegezondene Poppen, kwamen eerlang ook de Vlinders, zynde twee Wyfjes en een Mannetje, ik zette dezelve alle drie by elkander, op hoop dat dezelve paaren zouden, na niet lang gezeten te hebben, begonnen de Wyfjes hunne Eiëren te leggen, waarin zy zeer mild waren, zo dat ik een goed aantal van dezelve bekwan, doch allen enkeld en niet in schoolen gelegd, in derzelve Natuurlyke groote afgebeeld, *Tab. XIII. Fig. 1.* daarentegen door eene tamelyk sterke vergrooting, *Fig. 1.* *Fig. 2, 3.* zynde het eerste genoegzaam recht van boven, het andere *Fig. 2,* daarentegen meerder op zyde te zien, of nu deze Eiëren bevrucht zouden zyn, ja, dan neen, dit wist ik niet, echter, dewyl dezelve lang na dat zy gelegd waren, hunne volkomene gedaante zonder intedroogen behielden, en ook aldus den geheelen strengen Winter door, zonder eenige verandering leggen bleeven, twyfelde ik geenszins langer, of dezelve zouden wel bevrucht zyn.

§. 3.

In myne verwachting welke ik had, dat deze Eiëren wel bevrucht zouden zyn, door dien zy zo gaaf en wel zonder intedroogen, den geheelen Winter overbleeven, wierd ik ook niet te leur gesteld, maar de uitkomst bewaarheden hetzelve, want den 2 May des volgenden Jaars 1799, daar naar ziende (hoewel ik 'er alle Dagen naar zag) vond ik drie noch geheel jonge Rupsjes in de Doos kruipen, waarin ik deze Eitjes bewaarde, en welke Rupsjes, dus des Nachts te voorën waren uitgekomen, derzelve kleur was donker bruin, spannende met tien Pooten, doch met een sterk vergrootend Glas, kon men zien, dat 'er noch zes middel of Buik Pooten zouden bykomen, de ledige Eiër-Doppen, lieten alle myne Rupsjes ziten, dus een bewys dat zy dezelve niet, zo als veele andere Rupsen doen, opvreeten, ik gaf myne jonge Rupsjes terstond eenige Takjes van een Peere-Boom, waaraan eenige Blad-Knoppen zaten, want Bladen waren

waren 'er noch niet, en bespeurde ook kort daar na, dat zy aan deze Blad-Knopjes begonnen te vreeten; Nadat in de vrye Lucht, de Knoppen aan de Boomen zich meer en meer ontwikkelden, en Bladen voortbragten, zo konde ik ook myne Rupsfen hoe langer hoe meerder en beter van dezelve voorzien, 't welk van dat gevolg was, dat de eerst uit de Eieren gekomenen den 11 May, dus negen Dagen na dat zy gekipt waren, voor de eerstemaal vervelden, vertoonende zich toen als *Fig. 4.* wanneer zy het gebruik van alle hunne zestien Pooten reeds volkomen hadden. Den 20sten en 21sten May, waren veelen daarvan reeds tweemaal van Huid verwisfeld, en hadden toen de gedaante, grootte en kleur bereikt als *Fig. 5.*, verder voortvaarende met het vreeten van de Peere-Boom-Bladen, wierden zy hoe langer hoe meer volwasfen, zo dat de meesten myner Rupsfen, in 't begin van Juny reeds viermaal verveld waren, en zo als 't my voorkwam hunne laatste Huid hadden, toen meer als voorheen, kwam op eene verbazende wyze de Iterfte onder deze Dieren, en wel allen aan eenen loop of dunnen afgang; By gelegendheid dat ik te Enkhuifen was, verhaalde ik dit aan mynen bovengenoemden Vriend, van wien ik de eerste Poppen had present ontvangen, waarop zyn Ed: zeide, dat dit Hem ook met zyne Rupsfen aldus gegaan was, maar teffens bemerkte had, dat zy dit minder onderhevig waren, by 't vreeten van Appel- als van Peere-Boom Bladen, hier nu hebbe ik zelfs geene gelegendheid gehad, 'er de proef van te kunnen neemen. De volwasfene Rupsfen, waren de meesten van grootte, gedaante en kleur als *Fig. 6.*, hoewel 'er ook eenigen onder waren, donkerer van kleur, *Fig. 6.* deze donkeren inzonderheid, hadden veele overeenkomst met de Takken der Peere-Boomen, waaraan zy zaten.

§. 4.

De voordeeligsten dezer Rupsfen, en die ook volkomen volwasfen waren, begaven zich den 9^{den} en 10^{den} Juny in de Aarde, welke ik in hun verblyf gegeven had, om in dezelve tot Poppen te veranderen, zy maakten zich hier in, een uit duizende Aard-Korrels te zaamen gesponnen tamelyk vast verblyf, afgebeeld *Fig. 7.* hetzelfde, als bynaar half opengesneden vertoond zynde, doet ook teffens de daarin leggende Pop zien; Eer deze Rupsfen in dit van Aarde gemaakte Spinsel tot Pop ver-

anderen , verloopt 'er al een geruimen en meer dan by anderen gewoonen Tyd, dat zy noch in den Staat van Rups leggen blyven , want myn meergenoemden Vriend, fchreef my in eenen Brief, dat Hy een Spinfel dezer Rupsen, uit de Aarde genomen had , na dat het reeds vier weeken te vooren vervaardigd was geweest, dit had zyn Ed: geopend, om te zien of de Rups in hetzelfde reeds tot Pop veranderd was, ja, dan neen, maar bevond, dat zy noch onveranderd in hetzelfde lag, ik heb fchryft zyn Ed: „deze Rups vervolgens van Tyd tot Tyd waargeno- „ men, en werd met de zevende Week na de inſpinning gewaar, dat „ zy een Popje geworden was.”

§. 5.

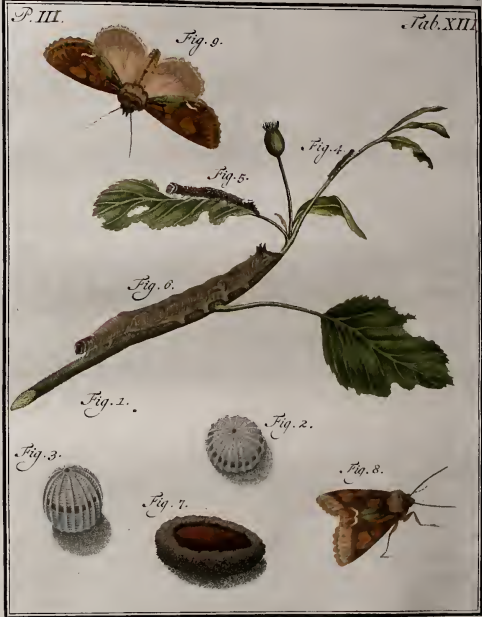
Den 12 October daaraanvolgende, kwam uit myne Poppen de eerste Vlinder te voorschyn, hebbende dus omtrent twintig Weeken na de inſpinning onder de Aarde geweest; In eene vliegende gedaante is de eene

Fig. 9. Vlinder afgebeeld *Fig. 9.*, om daar door te beter dezelfs onder-Vleugels te kunnen zien, daarentegen in eene loopende, de onderste Vlinder,

Fig. 8. *Fig. 8.* Men heeft onder deze Vlinders, welken op derzelver boven-Vleugels, behalven de voornaamſte groene Vlakken, die ook op deze Afbeeldingen naar de Natuurlyke Voorwerpen zyn nargevolgd, noch met veele fyne groene Stippen en Spatten als bezaaid zyn, doch welken in eene Afbeelding niet naauwkeurig genoeg kunnen aangewezen worden. Onder de Mannetjes en Wyfjes, hebbe ik geen uiterlyk kenmerk kunnen gewaar worden, als de meerdere of mindere dikte van het Lyf, zynde dat der eerſten dunder, maar meerder gepluimd van achteren, dan dat der Wyfjes, 't welk dikker, en van achteren ſpitzer of puntiger is. Dat dit Inſect, als Rups, en ook naderhand als Vlinder, zich maar eenmaal in het Jaar vertoond, kan men uit de hier voorafgaande Beſchryving zeer licht opmaaken.

F. P. ... *Merula Coccinea* ...

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

VEERTIENDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT - VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE KRUISEMUNT-VLINDER.

P. III. Tab. XIV.

§. 1.

ok de sterke reuk van de *Mentha rotundifolia* en *Mentha arvensis*, of Veld-munte, Kruis en Munt, is niet afschrikkende voor dit soort van Rupsen, om zich met derzelver Bladen te voeden, hoewel het schynd dat dit Insect als Rups, zich van meerdere Kruiden tot voedsel bediend, dan maar alleen van de Kruisemunt, echter hebbe ik dezelve daarmede gevoed en tot de verandering toe groot gebracht, om welke redenen ik ook den daaruit voortgekomenen Vlinder, de *Kruisemunt-Vlinder* noeme. LINNÆUS heeft denzelven den Naam *Oleracca* gegeven.

O

§. 2.

§. 2.

In 't laatst van de Maand August des Jaars 1798, ontving ik van zekeren my zeer waarden Vriend, eenige van dit foort Rupfen, meest volwasfen, dus in derzelve laatste Vel, zommigen van hun waren van eene schoone groene kleur, gelyk de naar 't leeven getekende Afbeelding *Fig. 3.* op *Tab. XIV.* doet zien, zynde met eenige fyne zwarte Stipjes als bezaaid, anderen daarentegen hadden eene naar 't bruine trekkende kleur, welke inzonderheid over den Rug plaats vond, zynde daar *Fig. 4.* entegen de Buik vuil groen, gelyk *Fig. 4.*, allen hadden zy eene schoone geele Streep ter wederzyde van 't Lyf, lopende over alle de Geledingen heen van den Kop af, tot aan het uiterste einde van den Staart toe. Vier van de my toegezondene Rupfen, kroopen in het vogtige Zand, 't welk ik hun gegeven had, den 5ten en 6^{den} September, en maakten zich in hetzelfde door middel van eenig Spinfel een Verblyf, om daarin tot Poppen te veranderen, zodanig eene Pop, in een door de *Fig. 5.* Rups vervaardigd Zand-Spinfel, is afgebeeld *Fig. 5.* De Poppen hadden een zeer donker bruine naar 't zwarte hellende kleur, gelyk de afbeelding zulks insgelyks doet zien.

§. 3.

Als Poppen bleeven zy den geheelen Winter over leggen, tot in het daaraan volgende Jaar, in 't midden van den Zoomer, want het was den 27sten Juny van 't gepasfeerde Jaar, dat de eerste Vlinder uit deszelfs Pop te voorschyn kwam, vervolgens kwamen ook de overigen, den eenen na den anderen, uit derzelve naauwen Kerker uit. In eene loopende gestalte, hebbe dezen Vlinder afgebeeld *Fig. 6.*, daarentegen in *Fig. 7.* eene vliegende gedaante, dus met uitgespreide Vleugels, by *Fig. 7.* Dat

de

de eene Vlinder, donkerder van kleur is als de andere, vind niet alleen by deze, maar ook by alle overige soorten van Vlinders plaats.

§. 4.

Na dat alle myne Vlinders uit derzelver Poppen gekomen waren, zette ik dezelve allen byeen, in hoope, dat, indien 'er Mannetjes en Wyfjes by elkanderen waren, zy alsdan wel zouden willen paaren en vervolgens bevruchte Eiëren leggen, en dewyl ik wel zes of zeven Vlinders had, dacht ik zullen 'er wel meer als een Wyfje onder zyn, want aan het uiterlyke aanzien kon men de twee verschillende Sexen niet gemaklyk van elkander onderscheiden, derhalven, meer dan een Wyfje zynde, moesten alle de overigen Mannetjes wezen, en dezen paarende, zal ik eene menigte Eiëren bekomen, maar dit wilde niet gelukken, want ik vond in de groote Doos, waarin zy waren, niet meer als maar acht of tien enkelde gelegde Eitjes, in derzelver natuurlyke grootte afgebeeld *Fig. 1.*, zynde geheel groen van kleur, doch door het *Fig. 1.* Microscoop gezien was hunne kleur veel schoonder dan met het ongewapende Oog, teffens zag men ook derzelver geribdheid van boven naar beneden, benevens de zeer flaauwe dwarsbandjes, welk een en ander men duidelyk zien kan aan *Fig. 2.* Dewyl ik gaarne meerder Eiëren *Fig. 2.* wenschte te hebben, behield ik myne Vlinders zo lang in 't leeven als ik kon, dit deed ik door hun schoon Water te zuigen te geeven, hier mede bleeven zy ook in 't leeven, tot den 10^{den} July toe, dus dertien Dagen lang, intusfchen waren reeds den 9ten July, de Rupsjes uit hunne Eiëren gekomen, ik zette dezelve terstond op Kruizemunt, waarvan zy ook voorts begonnen te vreeten, de jonge Rupsjes waren graauw van kleur, met zwarte Stippen, en hielden zich bepaald aan de onderzyden der Bladen op, vreetende in dezelve eerst kleine en vervolgens grootte Gaten. Den 15de en 16ten July, vervelden zy voor

de eerstemaal, dertien Dagen 'er na, namentlyk den 28sten, en 29sten July, voor de tweede keer. Den 2^{den} en 3^{den} August, zaten zy op de derde vervelling, dus maar zeer kort na de voorgaande, en den 7^{den} en 8sten August, waren de voorspoedigsten reeds voor de vierdemaal van Huid verwisfeld, (mede zeer spoedig in vergelyking van de tweede vervelling) 't welk ook bleek hunne laatste verandering van Vel te zyn, want hierna wierden zy volwasfen, en waren toen eeven zulke schoone

Fig. 3. Rupsen, als derzelver Voor-Ouders, afgebeeld *Fig 3* en *4*.

4.

Toen een der Wyfjes dood was, sneed ik hetzelfde open, en vond daar in niet meer, als maar een enkeld, geheel groen Ei, 't welk door 't Microscop gezien, genoegzaam geheel ongefigureerd was, of dit nu tot oorzaak had, dat men deszelfs gefigureerdheid niet zien konde door den omringenden Slym, dan of het daar van daan kwam, dat het noch niet door de Moeder-Vlinder gelegd was geworden, kan ik met geene zekerheid bepaalen.

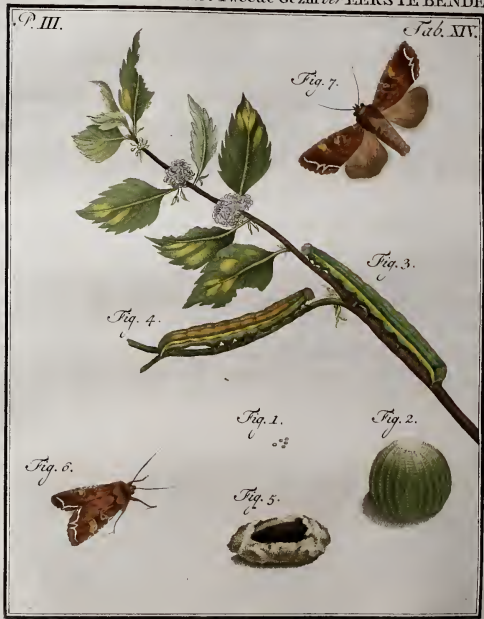

F. F. ... Hall ...
Mamestra F.

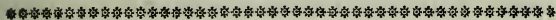
NACHT-VLINDERS *van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.*

P. III.

Tab. XIV.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

VYFTIENDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT - VLINDERS,

van het *TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.*

DE KUIF - VLINDER.

P. III. Tab. XV.

§. I.

eenen Naam voor dezen Vlinder in 't Nederduitsch my bekend zynde, welke eenige betrekking heeft op deszelfs uiterlyke gedaante, zo waage ik het om denzelven de *Kuif-Vlinder*

te noemen, om reedenen van deszelfs hoogen en aanzienlyken Kuif, of Kapje, welke Hy vooraan op het Borststuk, achter den Kop, heeft; De Ridder LINNÆUS, noemd dezen Vlinder *Verbasci*, uit hoofde dat dit Insect in den staat van Rups, wel gevonden word op het Wolle-Kruid, in 't Latyn *Verbascum* geheeten, doch dewyl het my voorkomt,

liever eenen Vlinder, naar eene denzelven alleen en by uitzondering van anderen eigen zynde gedaante, of eigenschap, zo veel als mogelyk is te noemen, en niet naar het Gewas of Kruid, daar dezelve noch Rups zynde op gevonden word, door dien veeltijds verschillende soorten van Rupsen, op een en hetzelfde Boom of Plant-Gewas, zich bevinden, zo is dunkt mij verkieslyker, wanneer men het aldus verkrygen kan, eenen Naam, naareene of andere in 't Oog lopende byzondere gedaante, of byzondere kleur of eigenschap te geeven.

§. 2.

Omtrent twee Jaaren geleeden, namentlyk den 15^{den} July 1799, werden my, door een voornaam Liefhebber der Insecten, en kenner der Natuurlyke Historie (wien ik myne dankbaarheid hier voor opentlyk betuige) present gedaan eenige van deze Rupsen, door zyn Wel Edele gevonden in deszelfs Thuin, buiten Haarlem, op eene foort van Wolle-Kruid, naamentlyk op het *Verbascum Lychnitis*, 't welk niet het ordinäre Wolle-Kruid is, dewyl dit in 't Latyn genoemd wordt *Verbascum Thapsus* maar eene andere foort, op het eerstgenoemde, aasden zy alleen op de Bloemen en Stengen, en zo lang de Voorraad duurde, welke deze Heer de goedheid had my by de Rupsen te zenden, gaf ik Hun dezelve, maar die genuttigd zynde, gaf ik Hun het hier nevens afgebeelde Kruid, welkers Bladen zy zich ook wel smaaken lieten; Toen ik de Rupsen ontving, waren dezelve noch niet volkomen volwasfen, echter duurde het niet veel Dagen meer, of zy ver-

Tab. ^{XV.} kreegen derzelver grootste fraayheid, eene dusdanig volwasfene Rups
Fig. 4. hebbe afgebeeld Tab. XV. Fig. 4.

§. 3.

Toen myne Rupfen volwasfen waren , begaven zy zich onder de oppervlakte der Aarde, welke ik in Hun Verblyf gedaan had, en vervaardigden zich in dezelve, een geheel van Aard en Zand-Korrels, dicht en vast langwerpig Spinfel, om in hetzelve tot Poppen te veranderen, een dusdanig Aard-Verblyf, geopend zynde ziet men *Fig. 5.* waardoor *Fig. 5.* men ook te gelyk de daarin befloten zynde Pop, op den Rug kan zien leggen, doch om dezelve nog duidelyker te zien, hebbe haar ook als buiten het Spinfel op zyde leggende afgebeeld *Fig 6.* waardoor men nu ook be- *Fig. 6.* ter de sterk over het onder Lyf, overfteekende punten der Vleugel-Scheden, ziet, 't welk men aan zeer weinig Vlinder-Poppen, op dergelyke wyze vind.

§. 4.

Myne Poppen bleeven van de Maand July af, noch dien Zomer, en den geheelen daarop volgenden Winter, over leggen tot in de Maand May des Jaars 1800, wanneer de Vlinders, eerst uit dezelfen te voorschyn kwamen; Deze Vlinders, eene schoone bruine kleur hebbende op derzelver boven Vleugels, zyn bovendien zeer aardig met fyne streepen en teekeningen verciert, in eene loopende gestalte, en teffens op zyde te zien, hebbe een van dezelfen afgebeeld *Fig. 8.* in deze gedaante ziet *Fig. 3.* men nu duidelyker als in de bovenste vliegende by *Fig. 7.* het Kapje, *Fig. 7.* op des Vlinders voorste gedeelte van het Borststuk, naar 't welk ik dit Insect ook genoemd hebbe, de vliegende gedaante in tegendeel, doet

ons deszelfs onder Vleugels, volkomen zien, en ook te gelyk de dikte van het Lyf, 't welk aan dat der Mannetjes Vlinders, dunder is, zynde het eenige kenmerk, waaraan de Wyfjes, van de Mannetjes, van dit foort te onderscheiden zyn, want de Sprieten of Voel-Hoorens, zyn in byde geslachten, even dun, en leveren dus geen onderscheidend kenmerk op.

§. 5.

Dewyl ik alle myne Vlinders by een zette, paarden de byde Geslachten met elkander, waarop de Wyfjes zich van haare Eiëren ontlasteden, leggende dezelve allen enkeld, niet by Schoolen, een dus enkeld ge-
Fig. 1. legd Ei, hebbe in deszelfs natuurlyke grootte afgebeeld *Fig. 1.* daarentegen
Fig. 2. door het Microscoop, met eene vry sterke vergrooting, by *Fig. 2.* weinige Dagen na deze Eiëren gelegd waren, kwamen de jonge Rupsjes 'er uit voort, afgetekend *Fig. 3.* Door een vergrootend Glas, kon men reeds aan deze noch zeer jonge Rupsjes zien, dat dezelve ouder wordende, met verschillende kleuren zouden pronken, gaarne had ik dezelve ook groot gefokt, om daardoor te kunnen waarnemen, hoe veele maalen dezelve zouden vervellen niet alleen, maar ook of zy by iedere Huid verwiseling, eenige verandering van kleur als anderszints, onderhevig waren, maar door gebrek van goed en toereikend Voeder zyn ze allen gestorven.

5 P 175 60. Cucullia Sabaei. L.

NACHT-VLINDERS van t Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. III.

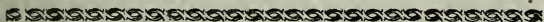
Tab. XV.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

ZESTIENDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT - VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

HET BONTE SCHAAPJE.

P. III. Tab. XVI.

§. I.

In 't Eerste Deels Vierde Stuk pag. 93. Tab. XXIII. van dit Werk, hebbe ik eene Rups en Vlinder afgebeeld en beschreeven, aldaar genoemd het *Schaapje*, het tegenwoordig Voorwerp, behoord niet minder onder dit zelfde Gezin en Bende, en is eeven zo eene soort van Rups, als de eerst beschreevene, uitgenomen dat onze tegenwoordige zeeven of acht roode Bosfen Haair heeft, zynde de overigen allen geel, integendeel is de eerste geheel wit een weinig naar 't groene trekkende en om dat deze onze Rups met geel en rood verciert is, noeme ik dezelve het *bonte Schaapje*. In het IVde Deel van *Rosels Insecten Belustigung*, uitgegeven door deszelfs Schoonzoon en opvolger KLEEMANN, is op de IVde Tab. de 5de Fig. eene Rups afgebeeld, dewelke zekerlijk dezelfde zal verbeelden als ons voorhan-

Q

den

Tab.
XVI.
Fig. 1.

den zynde Voorwerp, doch welke afbeelding aldaar veel te styf is, schynende de Haar-Bosjes wel allen als uit puntig te zamen gezogene Penfeelen te bestaan, 't welk in het natuurlyke Voorwerp zo niet is, maar integendeel veel losfer, gelyk de tegenwoordige afbeelding *Tab. XVI. Fig. 1.* doet zien. Men zoude volgens de afbeelding by ROSEL deze Rups, onder het Soort der Borstel-Rupsen kunnen rekenen, doch daar dit in het natuurlyke Voorwerp zo niet is, maar integendeel de roode Bosjes Haairen, onder de overige geelen, welken over het geheele Lichaam der Rups zich bevinden, niet afgezonderd genoeg en op zich zelfs staande zyn, gelyk in andere Borstel-Rupsen, zo kan ons tegenwoordig Voorwerp onder geene anderen als onder de ruig Haairigen gerekend worden, gelyk de *Beet*, het *Schaapje* en meer anderen. In het Werk van KLEEMANN, namentlyk in zyne *Beiträge zur Natur oder Insecten geschichte* pag. 149. is de Beschryving en afbeelding gegeven van onze Rups, en welke aldaar door gemelden Schryver eene Borstel-Rups genoemd word. Indien de daarby gevoegde afbeeldingen *Tab. XVII. Fig. 1, 2.* volkomen met de Natuur overeen kwamen, zoude ik 'er ook niets tegen hebben, tegen den Naam van Borstel Rups, doch in hoe verre dezelve der Natuure getrouw zyn, laat ik aan het onzydig oordeel over van diegeenen, welken dit Voorwerp leevend gezien hebben, de onderscheiding van de hooge roode kleur der zeeven of acht Bosjes Haairen is het alleen maar, welke 'er eenigzints eene Borstelachtigheid zoude aan schijnen te geeven, maar geentzins de gesteldheid der Haairen zelfs, want om eene Borstel-Rups te weezen, moet de plaatsing en gedaante daarvan zyn, als by voorbeeld in dit Werk in het Eerste Deel, Vierde Stuk, *Tab. XVII.* Tweede Deel Vierde Stuk, *Tab. XVII., XVIII., XXIII.* en Derde Deel *Tab. I.* dit zyn zogenaamde Borstel of Schuiër Rupsen. Het in myn 1ste Deel Vierde Stuk *Tab. XXIII.* beschreevene Voorwerp, aldaar genoemd *Schaapje*, noemd de Ridder LINNÆUS, *Leporina*, maar of Hy onze tegenwoordige Rups en Vlinder ook benoemd heeft, is my niet bekend.

§. 2.

De eerste dezer Rupsen, ben ik machtig geworden den 6ten September 1794, dezelve werd my ten geschenke aangeboden door den Heere Pa.

Hoo.

HOOGENHUYSEN *Junior*, wien ik myne dankbaarheid hier voor opentlyk betuige, de Rups was daags te vooren door genoemden Heer gevonden alhier in Amsterdam, in den Tuin achter zyn Huis, onder een Linde- en Kastanje-Boom, terzyden eene Ypen Haage of Heining, zo dra ik dezelve bekwam, gaf ik haar aanstonds van deze drie verschillende Boomen eenige Bladen, om te zien of zy hier van noch vreeten wilde, maar noch van het eene noch van het andere, werd door haar het minste gebruikt, integendeel liep zy over alle de Bladen eeven onverschillig heen, tot dat zy eindelyk om zo te spreken naar genoegen eene bekwame plaats om zich intespinnen, gevonden had, verkiezende hiertoe een verlept Blad, in hetwelk zy zich een roodachtig Spinfel vervaardigde, om in hetzelfde tot Pop te veranderen en den aannaderenden Winter te kunnen doorstaan, dit Spinfel, hebbe afgebeeld *Fig. 2. Fig. 2.* en de Pop als uit hetzelfde genomen *Fig. 3.* Na dat deze Rups, tot een *Fig. 3.* volmaakten Vlinder veranderd was, welke het Jaar daaraan volgende namentlyk in 1795 uit zyne Pop kwam, ontving ik van eenen anderen goeden Vriend, insgelyks in de Maand September des Jaars 1798, twee van deze Rupsen, beide door Hem gevonden in zynen Tuin alhier, onder eenen wilden Kastanjen Boom, een van deze twee Rupsen, liet zich by my noch eenigen Dagen, de Bladen der wilde Kastanje Boomen zeer wel smaaken, maar begaf zich toen tusfchen dezelfen, om zich intespinnen; De andere Rups wilde niets meer vreeten, zekerlyk om dat dezelve ter inspinning reeds te verre heen was, want de schoone geele en roode kleur der Hairen was reeds veranderd in eene algemeene bruine rosachtige verwe, bynaar als die van het Spinfel, hoewel iets schoonder.

§. 3.

Met geduld wachte ik den Tyd af, dat myne Vlinders uit derzelver Poppen en Spinfels zouden uitkomen, ook wist ik niet zeker of de Rupsen in hun Verblyf-wel tot Poppen veranderd waren, of in dezelfen gestorven, en de Spinfels open te snyden, om myne nieuwsgierigheid te voldoen, oordeelde ik niet raadzaam te zyn, dewyl dikmaals de Vlinders met kreupele Vlerken blyven, wanneer men hunne Poppen uit de Aarde, of uit derzelver Spinfels vooraf uitgenomen heeft, ik liet

dus het eene en andere blyven zo als het was, afwachtende wat 'er van worden zoude, deze myne verwachting werd ook niet te leur gesteld, want in den daaraan volgenden Voor-Zomer, kwamen de fraai getekende Vlinders uit hunne Poppen en Spinfels onbeschadigd te voorschyn, zynde door ieder Spinfel een gat als doorgeboord, waaruit de Vlinder dus in de vryheid kwam, deze Spinfels, naderhand opensnydende, waren de Poppen eeven als andere Poppen, behoorlyk gespleeten.

§. 4.

Fig. 4. De afbeelding der Vlinders, ziet men *Fig. 4* en *5.*, de onderste, welke in eene loopende gedaante is, bevindt zich iets blaauwachtiger van grondkleur als de bovenste vliegende *Fig. 5*, deze daarentegen is over het geheel, meer naar 't bruine trekkende. Eiëren hebbe ik van deze Vlinders niet kunnen bekomen, en hebbe dezelve ook vooraf, noch naderhand, tot noch toe nimmer niet gezien, mogt het my gebeuren, dat ik te eeniger tyd een of meer van dezelve, onder het gezicht bekom, zal ik niet in gebreke blyven, eene afbeelding daarvan, by de eene of andere Verhandeling, welke ik noch hoope uittegeeven (zo God my leeven en gezondheid schenkt) mede te deelen.

PLATE 24 25 *Scoropala Scorip. L.*

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin *eer* EERSTE BLENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,

BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

ZEVENTIENDE EN ACHTTIENDE
VERHANDELING.

OVER DE

NACHT - VLINDERS,

van het EERSTE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE OLYFANT - VLINDER,

P. III. Tab. XVII. en XVIII,

§. I.

lyfant Vlinder, is de Naam, waarby dit tegenwoordig Voorwerp door veele Insecten Liefhebbers alhier onderschyden word van andere Vlinders; Deze benaaming hoe oneigen dezelve ook in den eersten opslag schyne moge, heeft zynen Oorsprong, eigentlyk niet ontleend van dit Insect in zynen laaften staat als Vlinder,

maar wel van deszelfs tweeden staat; namentlyk in dien van Rups, want deze, derzelve voorste vyf ringen of geledingen zeer kunnende uitrekken en ook wederom in een doen krimpen, maakt of verтоond, dit in 't eerste geval, als of het Dier eenen zeer langen Hals of Snuit had, eenige overeenkomst hebbende, met den Snuit eenes Olyfants. De Ridder LINNÆUS, noemd dit Insect *Elpenor*, zynde volgens *Ovidius*, de naam van den Gezel van *Ulyffis*; De Heer A. J. ROSEL, die dit Insect ook afgebeeld en beschreeven heeft, in zyn Eerste Deel der Insecten Belustigung, noemd hetzelve aldaar, *die grofse gefchwänzte und gefpiegelte Weinraupe*.

§. 2.

Reeds voor veele Jaaren, is my dit Insect, zo wel in zynen Rupsen, als Vlinderstaat, bekend geweest, doch deszelfs geheele Huishouding, als toen niet hebbende kunnen waarnemen, door tusfchenkomende omstandigheden, is dus de beschryving van deze vreemde Rups; en deszelfs in allen opzichte zeer fraayen Vlinder, ook achterwege gebleeven, maar nu in het gepasferde Jaar 1800 den 9 September, van den Heere Doctör MARTINUS VAN MARUM te *Haarlem*, (wien ik myne dankbaarheid hier voor opentlyk betuige, gelyk ook allen Liefhebberen, welke met hunne goedgunstige Bydraagen my veröeren) present ontfangen hebbende eene dergelyke Rups, naar dewelke de Afbeelding op

Tab. XVII. Fig. 2. vervaardigd is, kwam ik wederom in de gelegend-
heid, waarneemingen wegens den verderen levensloop van dit Insect te
kunnen maaken, welken ik nu zal mededeelen. Ruim drie Jaaren ge-
leeden, ontving ik van den Heere J. P. A ROY, groot Liefhebber der
Natuurlyke Historie en kenner der Insecten, alhier te *Amsteldam* wo-
nende, eenige leevende Poppen van dit ons tegenwoordig Voorwerp, ik
bewaarde dezelve zorgvuldig tot het daaraan volgende Jaar, om, wan-
neer de Vlinders uit hunne Poppen uitkwamen, dezelve alsdan by el-
kander te zetten, te laten paaren, en zo doende Eiëren, van hun te
bekomen, het eerste geschiede, namentlyk het uitkomen der Vlinders,
in den Zomer, na dat ik het Jaar te vooren de Poppen ontfangen had,
maar van het paaren gebeurde niets, ik had de Vlinders, allen by el-
kander in eene groote en ruime Doos geplaatst, welks Dekzel, inplaats
van eenen houten Bodem, integendeel met fyn Linnen bekleed was, dus
ruim en luchtig genoeg voor myne vliegende Diertjes, echter offchoon
ik dezelve ook des Avonds, wanncer om zo te spreken hun wakker
worden eerst plaats vond, (dewyl zy den geheelen Dag over stil zaten en
waarschynlyk sliepen) ik hen Water, waar in Zuiker opgelost was, gaf,
en waarvan zy ook grestig gebruikten, ik zegge, niet tegenstaande dit
alles; hebbe ik niet kunnen gewaar worden, dat zy paarden of gepaard
hadden, en echter waaren 'er Mannetjes en Wyfjes by elkanderen,
ik besluit hieruit, dat dit foort van Vlinders, eeven als de meeste Dag
Vlinders, opgeflooten zynde, zich niet te zaamen verëenigen willen, eeven-

wel vond ik, na dat zy reeds verscheidene Dagen by elkander gezeten hadden, eenige geheel groene, en bynaar geheel ronde Eiëren, doch aan dewelken door het Microscoop gezien, niets byzonders waarteneemen

Fig. 1. was, een derzelven ziet men afgebeeld Fig 1. Deze Eiëren, waren hier in onderscheiden van veele anderen van dit Gezin en Bende, dat dezelve meer naar het bolronde overhielden, als wel anderen, gelyk by voorbeeld *De Gehakkelde-Pylflaart*, *Paauw-Oog Pylflaart*, *Denne Pylflaart*, en meer anderen, in dit Werk hier voor reeds beschreeven, deze allen zyn meer langwerpig of ovaal rond. In het bezit nu zynde van deze Eiëren, hoopte ik noch al van den eenen Dag tot den anderen, dat uit dezelve jonge Rupsjes zouden voortkoomen, my zelve vleierende, dat mogelyk myne Vlinders wel gepaard hadden, maar dat ik het mischien juist niet waargenomen had, doch de uitkomst beantwoorde niet aan de hoope, want zy verdroogden allen eerlang, het eene voor, het andere na, dus 'er geene Rupsjes uit konden voortkomen; Hiermede was, het voor dat maal al wederom vergeefs, eene Beschryving van dit zo schoone Diertje te zullen kunnen vervaardigen, om den Liefhebberren der Insecten in 't algemeen, en den Begunstigers van myn Werk in 't byzondere te kunnen mededeelen. Na dat dit verhaalde plaats gevonden had, ontving ik wederom van eenen anderen Vriend, twee Poppen, welker Rupsen buiten *Vianen*, op het Land, op den Grond kruipende gevonden waren, ook uit deze Poppen, twee Vlinders verkreegen hebbende, waagde ik dezelve 'er aan, en liet ze in het leven

van het EERSTE GEZIN der EERSTE B. P. III. Tab. XVII. en XVIII. 69
blyven, om te zien of het nu gelukken wilde, dat zy paaren en be-
vruchte Eiëren leggen zouden, want juist by toeval was het eene een
Mannetje, en het ander een Wyfjes Vlinder, maar ook al wederom
van dit paar kwam niets, als dat zy zich door het menigvuldig vlie-
gen, ten uiterften beschadigd hadden, also ook niet eens meer goed,
om dezelve in myne Verzameling te bewaaren, dus is het onvoordee-
lig, en niet beantwoordende aan de verwachting welke ik daar van
koesterde, afgeloopen met alle myne Vlinders, welken ik juist ter ver-
kryging van goede Eiëren, daar toe gefchikt had, doch de Rups, welke
ik op hiervoor vermelde wyze präsent ontving, gelukte nu in zo verre
zeer goed, dat ik door dezelve haren verderen levensloop waarneemen
en beschryven kon, 't welk dan nu volgen zal.

§. 3.

Het tegenwoordig Voorwerp, had als Rups toen ik dezelve ontving,
eene lengte van ruim drie Duimen Rhylandfche maat, zy was gevonden
op de *Epilobium angustifolium*, in 't Hollands genaamd *Smalbladige Bastaard*
Wederik, waarvan een Takje, hierby afgebeeld is; De Rups liet zich
dit Kruid by my, na dat ik dezelve in myne bewaaring had, noch zeer
wel fmaaken tot den 12^{den} der reeds genoemde Maand September, als wan-
neer zy uitscheide met vreeten, beginnende toen zich van haar Voeder te
verwyderen, en op den Grond te Kruipen, om eene bekwame plaats, ter
aanftaande verandering in Pop, voor zich als 't waare uittezoeken, de-

ze gevonden hebbende onder de Ruigte, op den Bodem van haar Ver-
 blyf, spon zy door middel van eenige Draaden, de verdorde en verlep-
 te Blaadjes, en andere Vuilnis tot elkander, en maakte zich hier van
Fig. 3. eene behuizing, gelyk *Fig. 3.* afgebeeld vertoond; In dit door haar
 vervaardigde Winter-Verblyf, veranderde zy weinig Dagen na de in-
 spinning, in eene dergelyke Pop, gelyk de daarnaar gemaakte Afbeelding
Fig. 4. ding, *Fig. 4.* doet zien.

§. 4.

Pop geworden zynde, bleef dezelve leggen den geheelen Winter
 over zonder eenige verandering daaraan waarteneemen, dat dezelve
 echter leefde, en volkomen goed was, bevond ik daaraan, dat zy zich
 nu en dan, wanneer ik 'er naar zag, omkeerde of omgekeerd had, dit
 bewys van leeven, geeft geene Pop, in dewelke inplaats van eenen Vlin-
 der te zullen hervoorbrengen, integendeel eene Wesp (*Ichneumon*) in
 zich heeft, en daaruit voor den Dag komt, want dikmaals heeft men
 het, dat als men eene Rups, welke reeds in derzelve laatste Vel is,
 of bynaar volwasfen, vind, dezelve door een byzonder foort van Wes-
 pen, hierop aazende, belegd is, met een of meer van der Wesp haare
 Eitjes, welken zommigen zo geheel door het Vel der Rups, in het Lic-
 haam zyn ingestooken, dat men het uitwendig in 't geheel niet zien kan,
 uit een zodanig Eitje, komt alsdan de Wesp-Worm, welke terstond zyn
 Voedsel in het Lichaam der Rups vind, en zich geheel verborgen houd

zo dat deze al dieper en dieper zich in dezelve invreest en uitwendig volstrekt niet te zien is, hierop is de Rups noch wel in staat tot Pop te veranderen, (inzonderheid wanneer deze belegging heeft plaats gevonden, dat de Rups by naar reeds volwasfen was,) doch deze Pop, is alsdan volstrekt niet in staat, zich te kunnen beweegen of omdraayen, en zo doende te verleggen.

§. 5.

Myne meergenoemde Pop, bleef nu gezond en wel in 't leeven, den geheelen Winter overleggen, tot den 14de Juny daaraanvolgende, hebbende dus de Vlinder in dezelve, eenen Tyd van 269 Dagen beslooten geweest, waarlyk eenen langen Tyd, om zo geheel en al, zonder eenig het minste Voedzel te nuttigen evenwel in het leeven te kunnen blyven, deze lange gevangenschap nu eindelyk geëindigd zynde, kwam de in allen opzichte zeer fraaije Vlinder, afgebeeld *Fig. 6.* op *Tab. XVIII.* Tab. XVIII te voorschyn, latende van zyn voorgaande Lichaam, niets anders *Fig. 6.* overblyven, als den ledigen zeer verbreekbaaren Dop eener Pop, waar in niets van het vorige Rupsen, noch tegenwoordige schoone Vlinder Lichaam, meer overig was. Hoe zeer verwonderlyk is niet eene dusdanige geheele verandering, voor den nadenkenden Mensch; om der aartigheid willen, eenē dusdanige aan het Kop-Einde opengespleetene, en uitgerekte ledige Pop te zien, is dezelve afgebeeld *Fig. 5.* *Fig. 5.*

§. 6.

De twee loopende Vlinders, het wélk ook tegelyk derzelve rusten. *Fig. 7.* de stand is, en beyden naar Wyfjes geteekend zyn, ziet men *Fig. 7.* en *8.* daarin tegendeel *Fig. 6.* naar een Mannetjes Vlinder vervaardigd is. Dat dit Insect, maar eenmaal in het Jaar zich als Vlinder doet zien, is uit den beschreevenen levensloop licht naartegaan.

F. v. F. 127 100 100 L. silphitica Scop. L.

NACHT-VLINDERS mit Erste Gezm der ERSTE BENDR.

P. III.

Tab. XVII.

Et. F. n. 12. *Diosiphila Elpenor* L.

NACHT-VLINDERS van 't Eerste Gezin der EERSTE BENDE.

P.LIII.

Taf. XVIII

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

NEGENTIENDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT - VLINDERS,

van het *TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.*

DE WITTE TYGER-VLINDER!

P. III. Tab. XIX.

§. I.

Reeds in het Tweede Deel van dit Werk, en wel in het Vierde Stuk Tweede Verhandeling, *Tab. II.* hebbe ik den levensloop beschreeven van eene Rups en Vlinder, door my aldaar genoemd, *de Tyger-Vlinder*, of *Geele-Tyger*, dewyl nu ons tegenwoordig Voorwerp, zowel in zynen Staat van Rups, als in dien van Vlinder, zeer veele overeenkomst heeft met het aldaar beschreevene Insect, maar de grondkleur der Vlerken van onzen tegenwoordigen Vlinder wit is met zwarte Stippen, daar die des eerst

T

be-

beschrevenen integendeel, geelachtig is met zwarte Vlakken, zo noeme ik dan nu onzen tegenwoordigen, ter onderscheiding de *Witte Tyger-Vlinder*.

§. 2.

Het was op eenen 13^{den} Juny, eenige Jaaren geleeden, dat ik van mynen waarden, voor my en der Insecten liefhebbery, te vroeg overledenen Vriend, den Heere D. DE COCQ VAN NEKEYNEN te *D. venter*, eenen Vlinder van dit soort ontving, zynde een Wyfje, met een geheel Schooltje van omtrent 100 stuks Eiëren by zich, welken geel en als Paarlen glansend van kleur waren, een enkeld uit dit Schooltje genomen Eitje, hebbe afgebeeld op *Tab. XIX. Fig. 1.* en door eene sterke vergrootting by *Fig. 2.* 'er is aan hetzelfde geheel geene gefigureerdheid hoegenaamd te zien, maar wel eene zekere zeer syne korreligheid in de Schaal van het Ei, welke echter met het bloote Oog gezien, geen hinder aan den glans toebrengd.

§. 3.

Den volgenden Dag, na dat ik de Eitjes ontfangen had, werden dezelve potloodkleurig, welke kleur al donkerder en donkerder werd, tot den 15^{den} derzelver Maand, dus maar twee Dagen na dat ik dezelve ontfangen had, als wanneer de jonge Rupsjes uitkwamen, zynde geheel wit en ruig-hairig; op hunne Eiërdoppen bleeven zy wel een paar Dagen zitten, eer zy zich om Voedzel te verkrygen, in Boom-Bladen bestaande, bekommerden, intusfchen hadden zy op deze hunne Eiërdoppen zittende, dezelve allen opgevreeten, zo dat 'er niets van was overgebleeven, nu begonnen zy naar ander Voedzel, om zo te spreken uittezien, 't welk zy ook vonden in de Willige Bladen, welke ik hun gegeven had, deze lieten zy zich ook zeer wel smaaken, en groeiden 'er geheel goed van, zo dat zy den 22sten Juny, reeds eenmaal van Huid verwisfeld waren, na vooraf reeds donkerbruin van kleur geworden te zyn, na deze vervelling welke hunne eerste was, groeiden zy al gettadig voort doch echter lang-

langzaam, zo dat myne Rupsen, na noch een paarmaal verveld te hebben, niet voor in de Maand August, volwasfen waren, eene dusdanige, haare volle grootte bereikt hebbende Rups, is afgebeeld *Fig. 3.* *Fig. 3.* Veele overeenkomst, heeft ons tegenwoordig Inseet als Rups, ten aanzien van derzelve ruighairigheid en overige gedaante, met diegeene welke afgebeeld en beschreeven is *Tab. II. Fig. 6 en 7.* in het Tweede Deels Vierde Stuk, doch daar deze eenen geelachtig witten Streep, ter wederzyden van het Lichaam heeft, zo heeft onze tegenwoordige daarentegen, eenen witachtigen, iets naar het geele of bruine trekken Streep, over den geheelen Rug, van den Kop af, tot aan het uiterste einde van den Staart toe.

§. 4.

Volwasfen geworden zynde, zochten myne Rupsen zich allerhande Verblyfplaatsen uit, tot hunne aanstaande verandering in Pop, deze gevonden hebbende, tusfchen verdorde Bladen, oud Hout, of iets anders, vervaardigden zy zich tusfchen en in hetzelfde door middel van Spinfel, waarin zy ook veel van hun eigen Hair mengden, een Verblyf om 'er den volgenden Winter in door te brengen, want in hetzelfde veranderden zy ieder voor zich zelve, tot eene donkerbruine bynaar zwarte Pop, afgebeeld als in derzelve Spinfel leggende *Fig. 4.* *Fig. 4.* in dezen staat bleven zy nu den geheelen Winter over leggen, tot in het volgende Jaar.

§. 5.

Het was niet voor in het begin der Maand Juny des volgende Jaars, na dat myne gehad hebbende Rupsen in Poppen veranderd waren, dat de eerste Vlinder uit dezelve voortkwam, vervolgens kwamen ook de overigen uit, zo dat in deze Maand, alle myne Vlinders voor den Dag kwamen, twee daarvan, zynde naar een Mannetje en Wyfje afgebeeld, ziet men *Fig. 5 en 6.* waarvan de bovenste *Fig. 6.* naar een *Fig. 5,* Mannetje, *Fig. 5.* daarentegen naar een Wyfje getekend is, weinig of geen uiterlyk onderscheid is 'er tusfchen de Mannetjes en Wyfjes

Vlinders te zien, als alleen dat het Lyf der Wyfjes eenige meerdere dikte bezit, dan dat der Mannetjes Vlinders, ook zyn de zwarte Vlakjes of Stippen op de boven Vleugels, by allen iets verschillende, zo wel in de plaatsing als gedaante derzelve.

§. 6.

Dat dit Insect, het welk in 't geheel niet onder de gemeenen, maar wel onder diegeenen, welken men zelden viind, behoord, had ik noch vergeeten te melden, en dat men het zo wel in den Staat van Rups, als in dien van Vlinder, maar eenmaal in het Jaar heeft, is uit de hier voorafgaande Beschryving licht optemaken.

Frederick ... *Arctia* ... *Anthracis* ...

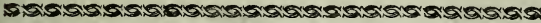
NACHT-VLINDERS van't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL

TWINTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE KROM-ZITTER.

P. III. Tab. XX.

§. 1.

Meeft alle Rupsen, neemen eene enigzints' byzondere houding aan, wanneer zy stil zitten of eigentlyk rusten, en dus niet loopen of vreeten, verschillende van dien stand, waarin zy zich bevinden, wanneer dezelve met eevengenoemde bedryven bezig zyn, doch niet veelen zyn 'er, welker stilzittende gedaante, zo zeer verschillende is van dien, wanneer zy zich in beweeging bevinden, als wel ons tegenwoordig Voorwerp, met noch eenige weinige anderen, waaronder wel mede inzonderheid gerekend mag worden de Rups, waaruit het zogenaamde Kroon-Vogeltje komt, of de Twee-Punt Rups, afgebeeld en beschreeven in het Eerste Deel van dit Werk, in het Vierde Stuk, de Eerste Verhandeling, *Tab. I.*

Fig. 7 en 8. Het is dus ook om der zonderlinge stil zittende gedaante willen, dat ik onze tegenwoordige Rups *de Krom-zitter* noeme, eenen beter op ons voorhanden zynde Voorwerp passenden Naam, weet ik niet aan hetzelfde te geeven, door dien noch aan de Rups, noch aan den daaruit voortkomenden Vlinder, geene andere byzondere en meerder in 't oog vallende onderscheidingen van andere Rupfen of Vlinders, zich voordoen; LINNEUS heeft, voor zo veel my bekend is, dezen Vlinder in 't geheel niet genoemd.

§. 2.

Het was den 23sten October des Jaars 1801, dat ik van den Heere Mr. R. K. DRIESSEN, Advocaat te *Groningen*, (wien ik myne dankbaarheid hier voor opentlyk betuige) eenige Eiëren ontving van onzen tegenwoordigen Vlinder, zyn Wel Edele had dezelve gekreegen van een bevrucht Wyfje, den 17de te vooren door hetzelfde gelegd, welk Wyfje met nog eenige Mannetjes Vlinders, eenige Dagen vooraf aan de stammen der Eike-Boomen zittende, gevangen waren, dit aldus gevangene Wyfje, had de Eiëren gelegd, waarvan gemelde Heer de goedheid heeft gehad, my eenigen te zenden, van welken een enkeld Eitje door het Microscop gezien, afgebeeld hebbe op de hier by behoorende Plaat, zynde

Tab. XX. Fig. 2. en in deszelfs natuurlyke grootte Fig. 1. Zeer groot van stuk zyn deze Eiëren, naar maate van de grootte der Moeder Vlinder, welke dezelve gelegd had, een zeker bewys, dat een Wyfjes Vlinder, 't welk grootte Eiëren legd, en zelfs niet zeer groot is, ook niet zeer veele van dezelve by zich hebben kan, en dus de daaruit voortkomende Rupfen in zulk een aantal en menigte zich niet zullen laten zien, alzo raarder of zeldzaamer zyn, bygevolg ook als Rupfen, zo veel schade aan Boom en Veldgewassen niet zullen veroorzaken, als dezulken, waarvan de Vlinders groot, en naar maate van dezelve, de Eiëren welken zy leggen maar klein zyn.

§. 3.

Zo als reeds gezegd is, den 23 October, deze Eiëren ontvangen hebbende, dus al verre in het Najaar, begreep ik wel dat de jonge Rupsjes voor den Winter niet zouden uitkomen, ik deed derhalven dezelve in een Doosje, en zette dit Doosje, met de zich daarin bevindende Eiëren weg, dus zag ik zeer zeldzaam naar hun, dewyl toch in den Winter dacht ik, geene verandering hier aan zoude voorvallen, of waarte-

ne.

nemen zyn, hierdoor gebeurde het dan nu ook, dat toen ik eens naar dezelve zag, en wel den 21 April des volgenden Jaars 1802, dat uit alle myne Eitjes, de jonge Rupsjes reeds uitgekomen waren, op een na, dit speet my geweldig, want niet alleen waren dezelve reeds uitgekomen, maar zy waren noch daarenboven ook allen weg, en uit het Doosje uitgekropen, behalven een eenig Rupsje, 't welk zo het scheen, eerst kort van te vooren uit deszelfs Eiërdop uitgekomen was.

§. 4.

Het uitgekome Rupsje, 't welk my nu noch maar alleen was overgebleeven, nam ik toen zorgvuldig in acht, en gaf aan hetzelfde terstond een noch jong en frisch Takje met Linde-Bladen, dewyl ik dit hier in de Stad veel gemaklyker bekomen konde, als wel een Takje met Eike-Bladen, want dezen zyn hier maar zeer enkelde. Myn jonge Rupsje, begon terstond van de aan hetzelfde gegeevene Bladen, met graagte te vreeten, zo dat het reeds een paar Dagen daarna, in grootte zeer aanmerkelyk had aangewonnen. Naar de weggeloopene Rupsjes, zocht ik zeer naauwkeurig, en vond 'er ook werklyk noch twee van, dezen plaatste ik terstond by het andere Rupsje, op het Takje met Linde-Bladen; een van deze twee Diertjes, was bynaar dood, doch het andere begon inderdaad noch iets aan een Linde-Blaadje te vreeten, echter was het van geen gevolg, want een paar Dagen daarna, stierf het insgelyks, hetzelve was dus naar alle waarschylykheid, reeds te lang zonder Voedzel geweest. Den 1 May, dus neegen Dagen na de uitkoming uit het Ei, zat myn Rupsje op de eerste vervelling, welke verwisfeling van Huid, volbragt wierd, den 3^{den} daaraan volgende. Toen dit Rupsje uit het Ei gekomen was, als ook de twee naderhand noch gevondenen, waren dezelve geheel ruig en zwartachtig of donkerbruin van kleur, en men zoude onmogelyk hebben kunnen denken, dat eene dergelyke Rups, geheel glad zonder Hairen en schoon groen van kleur zoude kunnen worden, het welk toch echter gebeurde, want hoe langer hoe grootter wordende, wierd de eerste donkere kleur, hoe langer hoe lichter, zo dat het Rupsje na deze eerste vervelling, reeds bleek groen was en noch maar weinig korte Hairen had overgehouden. Den 10^{den} May, dus maar zeeven Dagen na de eerste vervelling, geschiede het voor de tweede reize, en den 15^{den} daaraan volgende, zat deze onze Rups op haare derde verwisfeling van Huid, hier doorgeraakt zynde, had zy eene schoone groene kleur verkreegen, en was geheel zonder Hairen, hebbende ter wederzyden van het Lyf, twee, de geheele langte van hetzelfde langslpende Streepen verkreegen, waarvan de onderste merkelyk geelder, en breeder als de bovente was, nu, na deze derde vervelling, 't welk ook bleek derzelyer laatste te zyn, nam zy

stil, of in rust zittende, haare wonderlyke achterover gebogene kromme houding aan, in welken stand, dezelve volwasfen zynde, afgebeeld is,

Fig. 3. Fig. 3.

§. 5.

Den 5^{den} Juny, dus een-en-twintig Dagen na dat zy op de derde Huid verandering was gaan zitten, kroop de Rups in de Aarde, om in dezelve tot Pop te veranderen, hoe lang zy hierin nu gelegen heeft voor de Pop wording, kan ik niet juist bepaalen, want toen ik na verloop van verscheidene Dagen naar dezelve zag, door de Aarde uit het Glas, waarin de Rups zich bevonden had, uittestorten en te doorzoeken,

Fig. 4. vond ik eene zodanige rood bruine Pop, gelyk afgebeeld is Fig. 4.

§. 6.

Tot in den Herfst van het zelfde Jaar bleef de Vlinder in deszelfs Pop bekleedzel beslooten, maar eindelyk was dezelve, op eenen Morgen naar de Pop ziende, (want dit deed ik toen Dagelyks, of 'er ook eenige voorafgaande tekens van uitkoming des Vlinders aan te bespeuren waren,) des Nachts te vooren reeds uirgekomen, zynde een Mannetje, afgebeeld Fig. 6.

Fig. 6. Dezen Vlinder nu ziende, was my dezelve reeds bekend, en myne Verzameling doorzoekende, bevond ik, beide de Kunnen, zo wel Mannetjes als Wyfjes, reeds te bezitten, ik was dus in-

Fig. 5. staat om ook een Wyfjes Vlinder aftebeelden, gelyk geschied is Fig. 5. Het onderscheid in de Sprieten, tusfchen de Mannetjes en Wyfjes, is zeer duidelyk te zien. Met voor het Oog des Aanschouwers sterk fchitterende kleuren, zyn deze Vlinders niet voorzien, echter is inzonderheid het Mannetje, nog al aartig met lichtere en donkere Vlakken vercierd. Nu was my dus de geheele huishouding bekend, welke ik te vooren, offchoon ik de Vlinders reeds had, niet wist, want de Rupsen waaruit zy voortgekomen waren, had ik nog niet gekend.

16 18 *Asteroscopus Californicus* P.

NACHT-VLINDERS van t Tweede Gezin der EERSTEBENDE

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

EEN-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT - VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE.

HET LINDEN HERCULESJE.

P. III. Tab. XXI.

§. I.

Met de Naamsoorsprong van dit Insect is het even eens gelegen als met de Naamen van veele andere dingen, welken ontleend zyn van eigenschappen, hoedanigheeden, afkomsten, of van wat het ook zyn moge, dat immer eenige aanleiding geeven kon, tot het noemen, en onderscheiden van andere of gelykfoortige Voorwerpen. Het Herculesje (*) in het I Deel dezes Werks beschreeven, draagt zynen Naam van de gelykheid der Rups, aan den

(*) I. Deel 6. Stuk 2. Verh.

den Knods van Hercules, zo als men dien gewoon is aftebeelden, en zo heeft de oppervlakkige overeenkomst van het tegenwoordige Voorwerp, met dat Insect, ook dien naam ontfangen, doch om alle verwarring voortekomen, heb ik ter onderscheiding den Naam van het voedsel dat de Rupsen gebruykt hebben 'er bygevoegd, en noem het daarom *Linden Herculesje*.

§. 2.

Op den 2 Juny des jaars 1801, ontfang ik van eenen Vriend uit Deventer eenige Eieren, door een Wyfjes Vlinder gelegd, weinig viel op dezelve aantemerkken, dan dat hunne uiterlyke gedaante zeer klein was, by de ontfangst was hunne kleur licht geel, doch dezelve veranderde van tyd tot tyd, tot dat ze eindelyk rood, en paarsch, ja potloodkleurig werd, waaruit ik aanstonds bewyzen hunner vruchtbaarheid konde afleiden, om de natuurlyke grootte te doen zien, hebbe ik *Fig. 1.* een dergelyk afgebeeld, en by *Fig. 2.* vindt men eene vergrooting, waarby alleen in aanmerking komt, het kultje dat zich in 't midden of boven op ontdekt.

§. 3.

Ik had deze Eieren slechts negen Dagen gehad, toen de jonge Rupsen 'er uit ten voorschyn kwamen, en my toefchenen tot de tienpootige Spanrupsen *Geometra's* te behooren, om hierin echter ten vollen zeker te zyn, onderzocht ik zulks naauwkeurig met een sterk vergrootend Glas, doch geen bewys van meer dan tienpooten ontdekkende, meende ik met veel waarfchynlykheid te kunnen veronderstellen, dat de nieuw uitgekomenen, nimmer zestien pootige Rupsen worden zouden, want het is bekend, dat 'er zommige Rupsen zyn, die in haaren jeudigen staat, even als andere Spanrupsen loopen, en ook slechts tien of op zyn hoogst twaalf pooten gebruiken, doch welken by verderen aanwas en ouderdom door vervelling, zestien pooten verkrygen en die ook even als de zestienpootige allen gebruiken. Het voedsel dat ik

myne jonge Rupfen voorzette bestond in Linde-Bladen, my tot dat einde aanbevolen, zy groeiden hiervan zeer wel, en namen in grootte zodanig toe, dat 'er op den 5 July reeds twee en vervolgens de overige haare eerste vervelling ondergingen, den 12 en 13 dito, vervelden zy reeds ten tweeden maale, na welke vervelling een Voorwerp by *Fig. 3.* is afgetekend, nog tweemaal verwisfelden myne Rupfen van Huid, *Fig. 3.* (echter met meerder tuschenpozing van Dagen) en waren voorts in het laatst van Augustus op den hoogsten trap van wasdom; Eene aldus volwasfene Rups ziet men in derzelve knodsachtige gedaante by *Fig. 4.* *Fig. 4.* in eene stilzittende houding afgebeeld.

§ 4.

De Rupfen volwasfen zynde verlieten hun Voedzel, en kroopen op den grond van hun Verblyf, zoekende als 't ware naar eene schuilplaats onder de verdorde Bladen, ten einde hunne nadere bestemming afte-wachten, hiertoe vervaardigde zich elk eene gelegenheid, door middel van een spinsel, waarmede zy de afgevallene Bladen, aan elkander hegtede zo als by *Fig. 5.* is afgebeeld waarin zich tevens de Pop *Fig. 5.* doet zien, zynde het bovenste Blad van deze Wooning afgetrokken.

§ 5.

Daar lagen nu myne Rupfen van gedaante veranderd, en hoewel nader aan haare verhevener ontwikkeling, echter dood voor het Menschlyk oog, den geheelen Winter en een groot gedeelte des volgenden jaars bragten deze Diertjes in zulk een schynbaaren levenloozen toestand door, tot dat zy in de Maand Juny als Vlinders ten voorfchyn kwamen. By *Fig. 6.* ziet men van deze Vlinders een Mannetje, en by *Fig. 7.* *Fig. 6.* een Wyfje afgebeeld. De uitgekome Vlinders paarden te zaamen, *Fig. 7.* legden eene groote hoeveelheid Eieren, geel van kleur, even als die welken ik uit Deventer bekomen had, veranderden ook in rood, en paarsch, waaruit ik de bevruchtheid vermoedde, terwyl die welken geel bleeven, onbevrucht waren en ook eerlang indroogden.

§ 6.

Men vergelyke nu deze geheele afbeelding en beschryving welke naar de levendige voorwerpen vervaardigd zyn , en men zal weldra overtuigd worden , dat niet tegenstaande de schynbaare overeenkomst der Rups en Vlinder van deze tegenwoordige Verhandeling , met die uit het I Deel , dit echter een geheel ander Insect is ; immers niet alleen toont de Rups zulks reeds by voorraad aan , maar eene naauwkeurige beschouwing der Vlinders , doet zulks nog klaarder zien in het onderscheid van kleur en plaatsing der vlakken op hunne Vleugelen , daarboven komt nog in aanmerking , dat volgens myne waarneeming de nu beschreevene slegt eenmaal , en de anderen tweemaal des jaars als Vlinders voorkomen.

... F ... de ... En ... St ...

NACHTVLINDERS van t' Tweede Gezin der TWEEDE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

TWEE-EN-TWINTIGSTE EN DRIE-EN-
 TWINTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het EERSTE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE KLEINE OLYFANT-VLINDER.

P. III. Tab. XXII en XXIII.

§. I.

In dit Derde Deel, op de zeventiende en achttiende Verhandeling Tab. 17, 18. is afgebeeld en beschreeven, de aldaar genoemde Olyfant-Vlinder, of *Elpenor* van LINNÆUS, welke ook wel door zommige Liefhebbers alhier, de groote Olyfant-Vlinder genoemd word, ter onderscheiding van eene andere, dewelke als Rups en Vlinder beide zeer veele overeenkomst heeft met ons tegenwoordig Voorwerp, maar welk tegenwoordig Voorwerp veel kleiner en voor 't overige een geheel ander Dier is, en waarvan de afbeelding en beschryving, voor zo verre my dezelve bekend is, het onderwerp dezer tegenwoordige Verhandeling zal uitmaaken.

Y

§. 2.

§. 2.

De Ridder LINNÆUS noemd dit Insect *Porcellus*, 't welk in 't Nederduitsch zo veel betekend als jong Zwynkje of Speen-Varken, waar-schynlyk heeft Hem het voorste gedeelte der Rups, als dun naar vooren toe uitloopende, bynaar als de Snuit van een Varken, hiertoe eenige aanleiding gegeven. By veele Liefhebbers alhier integendeel, word dit Insect *de kleine Olyfant* genoemd, om redenen zo als reeds hier vooraf gezegd is.

§. 3.

Door de goedheid van den Heere Mr. R. K. DRIESSEN, Advocaat te Groningen, wien ik myne dankbaarheid hiervoor opentlyk betuige, ben ik in staat gesteld geworden, de Afbeelding en Beschryving van dit in deszelfs laatsten staat als Vlinder zeer fraaije Insect, den Liefhebber te kunnen mededeelen. Reeds voor veele jaaren, vond ik eenen Vlinder van dit soort op den grond in het Gras en de Kruiden aan de Duinen buiten Haarlem, hieruit zag ik, dat ook deze Vlinder hier te Lande niet alleen, maar zelfs in onze nabyheid zich bevond, evenwel was my toen de Rups noch onbekend, naderhand echter hebbe ik noch wel dergelyk Rupsen gehad, doch de waarneemingen zyn verlooren gegaan, tot dat ik nu door de vriendelykheid van reeds genoemden Heere, beter in staat gesteld ben geworden. Zyn Wel Edele zond my den 31 July 1802 vyf Rupsen, de eene grooter als de andere, waarvan de grootste afgebeeld is op *Tab. XXII. Fig. 5.* op een Takje *Waltroo* (*Galiun*) waarmede deze Rupsen groot gefokt waren, en het welk zy by my ook noch met veel graagte gebruikten, en zo het schein, zich als Hun eenigste Voedzel zeer wel smaaken lieten, hoewel volgens den Heer KLEEMAN, deze Rupsen even zo wel op de *Smalbladige Bastaard Wederik* (*Epilobium angustifolium*) gevonden worden, als de groote Olyfant-Rupsen, insgelyks ook noch *Fig. 1.* op meer andere Kruiden. *Fig. 1.* is de afbeelding van een Ei in des- *Fig. 2.* zelfs natuurlyke grootte, daarentegen *Fig. 2.* met het Microscoop beschouwd, door eene tamelyk sterke vergrooting gelyk deze is, ziet men echter niets anders aan een zodanig Ei, als eene redelyk gladde Schaal, geene gefigureerdheid als wel anders aan veele Vlinder-Eiëren plaats vind. Op een ander afgebroken stukje *Waltroo* ziet men *Fig. 3.* by *Fig. 3.* en 4. en wel by de eerstgenoemde *Fig.*, een nog heel jong *Fig. 4.* en als eerst uit het Ei gekomen Rupsje, daar integendeel *Fig. 4.* ecne veel grootere, echter noch in lang na niet volwasene Rups vertoont. Zeer veele overeenkomst hebben deze onze tegenwoordige Rupsen met de hier voorgaande in de zeventiende en achttiende Verhandeling, beschreeven en afgebeelde, doch aan allen welken ik zo wel als andere Liefhebbers van deze onze tegenwoordige Rupsen gezien of gehad heb.

hebben, ontbreekt het Hoorentje op het achterste of laatste Lid van het Lyf, eene eigenschap anders van alle zogenaamde *Sphinx* of *Pylstaart Vlinder Rupsen*, dat dezelve met zodanig een Hoorentje voorzien zyn, hetwelk in de eene soort veel grooter is als in de andere, zynde by voorbeeld aan de *Liguster Rups*, in dit Werk beschreeven in het 11te Deel Derde Stuk, de Derde Verhandeling, zeer veel grooter naar evenredigheid van het Lichaam der Rups, als wel aan anderen, offchoon dezelve ook met een groot Hoorn voorzien zyn.

§ 4.

Na dat deze Rupsen tot haare grootste volkomenheid geraakt waren, zo als *Fig. 5.* naar eene dusdanige is afgebeeld, begonnen zy zich als 't ware, eene bekwaame plaats tot Hunne aanstaande verandering uittezoeken, deze gevonden hebbende, vervaardigden zy van de afgebrokene en verlepte Takjes van hun Voedzel, het *Walstroot*, door middel van eenige gesponnene Draaden, een Verblyf, waarby ook nog wel eenige brokjes Aarde mede ingemengd wierden, naar een dus toebereid Spinsel, is de afbeelding *Fig. 6.* vervaardigd, hoe lang deze *Fig. 6.* myne Rupsen voor de Pop wording nog onveranderd in het Spinsel leggen bleeven, kan ik niet bepaalen, dewyl de gelegendheid om zulks waar te kunnen neemen, my ontgaan is, om nu ook eene Pop duidelyk te kunnen zien, is dezelve als buiten het Spinsel leggende afgebeeld *Fig. 7.* Deze Poppen, in welken de Rupsen veranderd waren *Fig. 7.* tegen het laatst van de maand Augustus, bleeven den geheelen daaraan volgende Winter over leggen, tot in het begin der maand July des toent nog aanstaanden Jaars. De Ringen dezer Poppen, en wel voornamentlyk de middelsten van dezelve, zyn voorzien met veele zeer fyne Haakjes of Puntjes, waardoor de Pop in staat is, zich om zo te spreken, naar goedvinden uit derzelver Spinsel uittewerpen of uittefchuiven, het geen ook alle de mynen voor het uitkomen der Vlinders deden.

§ 5.

Voor dat de Vlinders uit de Poppen zouden komen, wierden dezelve zwartachtig en de Poppen zelfs werkten zich op den grond leggende, uit de ruigte, waarin zy zich, noch Rupsen zynde, gesponnen hadden volkomen uit, waarschyndlyk zoude men zeggen om die reedenen, op dat de Vlinder door de ruigte alwaar Hy anders moest door pasfeeren, niet beschadigd zoude worden.

§ 6.

Den 2 July, dus omtrent een Jaar naa dat ik de Rupsen ontfangen had, kwam de eerste Vlinder uit de Pop te voorschyn, zynde een Mannetje, afgebeeld op *Tab. XXIII. Fig. 8.* laatende het ledige en achter zich leggen, gelyk de afbeelding *Fig. 11.* doet zien, zynde naa een dusdanig door deszelfs Vlinder verlatene Pop-Vlies afgebeeld.

§ 7.

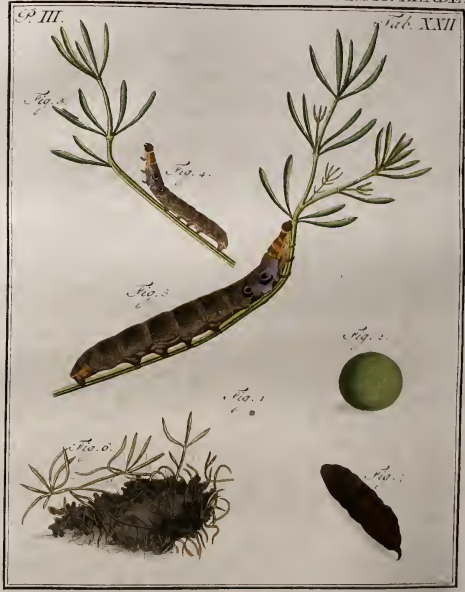
De volgende Dagen na den 2 July, kwamen ook de overige Vlinders uit Hunne Poppen ten voorschyn, van dewelken twee afgebeeld *Fig. 9.* hebbe, *Fig. 9* en *10.* beiden naar Wyfjes Vlinders getekend, zynde *Fig. 10.* de rustende of loopende stand, *Fig. 9.* daarentegen de vliegende gedaante met uitgespreide Vleugels. Het onderscheid der Kunne, is meest te zien aan de meerdere dikte van het Lyf der Wyfjes-Vlinders, boven dat der Mannetjes, dan wel aan de Sprietten of Voelhoorens, hoewel, wanneer men dezelve naauwkeurig beschouwd, de Sprietten der Mannejes, een weinig dikker zyn als die der Wyfjes-Vlinders.

Dat dit Insect als Vlinder, maar eenmaal in het Jaar is, kan uit het beloop der huishouding gemaklyk naar gegaan worden.

B. v. F. *Leilophela Sorcellus* L.

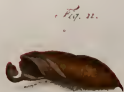
NACHT-VLINDERS *1727* 2. Kaeffe Gezin der EERSTE BENDIE.

NACHT-VLINDERS van 't Eerste Gezin der EERSTE BENDE.

Pl. III.

Tab. XVIII.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

VIER- EN- TWINTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT - VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE.

DE ZWART GEBANDEERDE VLINDER.

P. III. Tab. XXIV.

§. I.

In de vyfde en zesde verhandeling van het zesde Stuk des tweeden deels van dit Insecten Werk, zyn afgebeeld en beschreeven, twee Span-Rups Vlinders, aldaar genoemd *de groen gebandeerde en bruin gebandeerde*, om redenen der kleur van de Banden over derzelver Vlerken lopende, de nu voorhanden zynde Vlinder ook min of meer gebandeerd en meestal zwartachtig zynde, zo noeme ik dan denzelven, *de zwart gebandeerde Vlinder.*

Z

Reeds

§. 2.

Reeds verscheidene jaaren geleeden, vond ik deze Rupfen op het zo genaamde Kleef-Kruid, *Galium Aparine*, waarmede ik dezelve ook gevoed hebbe, en volwasfen zynde aftekende, zo als twee dusdanige naar **Fig. 1. 2** 't leeven vervaardigde afbeeldingen te zien zyn, *Tab. XXIV.* by *Fig. 1.* en *Fig. 2.* de Vlinders zyn uit de toen gevondene Rupfen ook by my uitgekomen, doch verdere waarnemingen zyn 'er door de verhindering van andere bezigheden te dier tyd niet gemaakt,

§. 3.

Den 19 September nu drie jaaren geleeden, ontving ik van mynen Vriend den Heere W. D. V. DE GRAAF te Enkhuizen, zeeven volkomene Span-Rupfen met tien pooten, door zyn Edele gevonden op het Lepelblad Kruid, *Cochlearia officinalis*, de grootsten kwamen volkomen overeen, met de aftekening, door my gemaakt naar die Rupfen welke ik te vooren op het *Galium Aparine* gevonden had; het Lepelblad, 't welk ik deze nu gaf, gebruikten zy met veel graagte, zo dat de kleinsten, na by my nog eenmaal verveld te zyn, eerlang ook derzelver volle grootte bereikten, de meesten waren bruin, gelyk *Fig. 1.* doch zommigen ook groenachtig van kleur, gelyk *Fig. 2.* doet zien, allen begaven zy zich in dien stand als de zo eeven genoemde *Fig. 2.* vertoond, wanneer zy eenig gerucht vernamen, ja zommigen kromden zich noch veel meer in elkander, en bleeven aldus een geheel tyd lang zitten, eer zy het om zo te spreken durfden wagen, wederom aan 't loopen en vreeten te gaan.

§. 4.

De vier grootften, of volwasfen zynde Rupsfen, begaven zich, na dat zy by my noch vyf à zes dagen Lepelbladen gevreeten hadden in de Aarde, doch maar zeer oppervlakkig, daar in tegendeel de meesten van die Rupsfen, welken in de Aarde kruipen om in dezelve tot Poppen te veranderen, en als zodanigen te overwinteren, zeer veel dieper gaan; de overigen kroopen vervolgens insgelyks in de Aarde, hierin nu veranderden zy ook allen in Popjes, want na verloop van eenigen tyd, de Aarde doorzoekende, vond ik dezelve; Een dusdanig Popje is afgetekend *Fig. 3.*

Fig. 3.

§. 5.

Het was den 24 en 25 September, dat myne eerste Rupsfen in de Aarde gingen, bygevolg reeds in 't begin van October toen ik vond dat dezelve Poppen waren, nu bleven zy allen leggen tot het volgende Jaar in de maand May, als wanneer de Vlinders eerst uit dezelve ten voorschyn kwamen, afgebeeld *Fig. 4* en *5* zynde *Fig. 4* naar een Wyfjes-Vlinder, *Fig. 4* *Fig. 5* in tegendeel naar een Mannetje getekend, hebbende dus ruim zee- *Fig. 5* ven Maanden in derzelve Poppen verborgen geweest.

Te verwonderen is het, dat, daar deze Vlinders en Rupsfen 'er tweemaal in 't jaar zyn, zy dus, welken in de maand May als Vlinders uitkomen en hunne Eieren leggen, de daaruit voortkomende Rupsfen, zo spoedig in wasdom moeten toeneemen, dat de Vlinders waarin zy veranderen, ook wederom Eieren leggende, de daaruit komende Rupsfen in de volgende maand September reeds in Poppen veranderen, zo dat de Vlinders, van dit om zo te spreken tweede Broedzel maar drie à vier

Weeken in hunne Poppen beslooten zyn, bygevolg nog niet eens zo veele Weeken, als de eerst beschrevenen wel Maanden lang leggen.

De stilzittende stand en de vliegende gedaante dezer Vlinders, is bynaa hetzelfde, dewyl zy in rust zynde, met zeer veel van elkander uitgespreide vlerken zich vertoonen. Eitjes hebbe ik er niet van kunnen bekoomen, en dus ook niet kunnen afbeelden, derhalven is my de gedaante en kleur beiden onbekend, doch ik twyffele niet of dezelve zullen langwerpig van gedaante en geel van kleur zyn, om redenen, dat de meeste my bekende Span-Rupsen van dit kleine soort, uit dusdanige Eieren voortkomen.

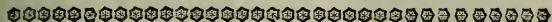

B. F. N. 534 *Nolantia* B. *Fluctuata* L.
Lerone Fr.

NACHT-VLINDERS van de Tweede Gezinde TWEEDE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

VYF. EN. TWINTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE GRAAUWE MONNIK.

P. III. Tab. XXV.

§. I.

By veele Liefhebbers word dit Voorwerp de *graauwe Monnik* genaamd, uithoofde van deszelfs grondkleur, welke meest graauwachtig is, de *Ridder LINNÆUS* daarentegen noemd dezen Vlinder *Umbratica*.

§ 2.

In het laatst van de Maand Juny, ontving ik van mynen in dit Werk reeds meergenoemden Vriend, den Heere W. D. V. DE GRAAF te Enkhuizen, (wien ik myne dankbaarheid hiervoor opentlyk betuige)

A 2

een

een doosje met 30 à 40 Eieren, welken door een Wyfjes Vlinder by hoopjes gelegd waren eenige Dagen te vooren, maar zyn Edele wist toen niet of dezelve bevrucht zouden zyn ja, of neen, en dit is altyd het geval, wanneer men Wyfjes-Vlinders vangt, (het is om 't even van welke foort) en dezelve Eieren leggen, kan men niet weeten of zodanig Wyfje gepaard heeft al of niet, derhalven ook niet, of deszelfs gelegde Eieren bevrucht zullen zyn, maar zodra men ziet, dat zodanige gelegde Eieren van kleur veranderen, en niet indroogen, kan men verzekerd zyn, dat dezelve bevrucht zullen wezen, 't welk in het tegenwoordige geval ook wederom plaatst vond, want toen de Moeder-Vlinder dezelve gelegd had, waren zy licht Stroo geel van kleur, in derzelve natuurlyke grootte afgebeeld op *Tab. XXV. Fig. 1.* en door het Microscop gezien gelyk *Fig. 2.* maar na een paar Dagen gelegen te hebben, veranderden zy van kleur en werden graauwachtig, dus een bewys dat zy bevrucht waren, niet lang hierna, kort voor het uitkomen der Rupsen, veranderde dit graauw en zy wierden paarschachtig van kleur.

Tab. XXV.

Fig. 1.

Fig. 2.

§ 3.

Den 3den July, dus maar zeven of acht Dagen, na dezelve gelegd waren, kwamen de jonge Rupsjes uit, spannende met twaalf Pooten, doch met eene matige vergrooting, kon men reeds duidelyk zien, dat zy zestien Pooten zouden verkrygen, de jonge Rupsen waren groen met zwarte stippen, doch wierden allengs donkerder van kleur, ik gaf dezelve Salade-Bladen te vreeten, welken zy zich zeer wel smaaken lieten, en 'er ook zeer goed van groeiden, zo dat den 10 July, de voorspoedigsten reeds voor de eerste maal vervelden, en alstoen bruin waren, met in de lengte loopende streepen, den 12den en 13den July, dus maar drie Dagen na de eerste vervelling, zetteden zy zich op de

twee-

tweede verwisfeling van Huid, daar zy ook doorgeraakten, na deze tweede vervelling, gebruikten zy noch niet alle zestien Pooten in 't loopen, maar wel twaalf of veertien, echter kon men nu reeds zeer duidelyk dezelve alle zestien ook zonder vergroot glas zien, kort na de vervelling waren zy bleek van kleur, maar werden een poos daar na zeer donker bruin, offchoon nu deze myne Rupfen, allen zeer greetig de Salade-Bladen, tot spyze gebruikten en 'er ook zeer spoedig van groeiden, is echter hun eigentlyke en waare voedzel de *Ganze-Distel*, *Haaze-Latouw* of *Sogge Distel*, in 't Latyn *Sonchus Oleraceus*, waarvan hier een takje afgebeeld is, en ik twyffel geentzints, of, indien ik myne Rupfen, van jongs af aan niets anders gegeven had als de zo evengenoemde *Ganze-Distel*, 'er minder de sterfte zoude ondergekomen zyn als nu, door het vreeten van de Krop-Salade-Bladen. Den 16den en 17den zaten zy reeds op de derde vervelling, daar zy ook wederom door geraakten. Den 21sten July, waren zy reeds viermaalen verveld, doch nu begon 'er de sterfte onder te komen, zo dat de meesten, de eene voor, de andere na, aan eenen dunnen afgang of loop stierven, uitgezonderd eenige weinigen, welken volwasfen wierden, eene dusdanig volwasfene Rups, ziet men afgebeeld. Fig. 3.

Fig. 3.

§ 4.

Ware het niet geweest, dat ik reeds eenige Jaaren te vooren, van deze zelfde foort Rupfen gehad hadde, welken toen in den Maand July, in de Aarde kroopen zich in dezelve een Verwulfd maakten om daarin tot Poppen te veranderen, ik zoude de geheele huishouding van dit Insect, niet hebben kunnen beschryven, doordien ook zelfs myne voor ditmaal volwasfen gewordene Rupfen, insgelyks noch aan die eige ziekte stierven, waaraan ik ze allen verlooren had, maar hierdoor,

dat ik dezelve als Poppen reeds had gehad, wierd dit gemis vergoed, want ik was hierdoor Poppen machtig geworden, waarvan eene afgebeeld is. *Fig. 4.*

§ 5

Alle myne Poppen, bleeven leggen tot in het daaraan volgende Jaar en wel tot in de Maand Juny, wanneer de Vlinders uit dezelve te voorschyn kwamen. Men kan dezen niet onder de schoonen rekenen; echter zyn zy niet zeer gemeen, want men treft de Vlinders maar zeer zeldzaam aan, dit word ook naar alle waarfchynlykheid veelal veroorzaakt door hunne graauwe grondkleur, waar door zy aan eene Schutting of Muur zittende, niet zeer gereed in 't oog vallen. *Fig. 6.* naar eenen Marnetjes Vlinder getekend zynde, doet zien dat dezelve merkelyk donkerder van kleur is als de Wyfjes Vlinders, waar van een in de vliegende gedaante afgebeeld hebbe *Fig. 7.* zynde dus aan Mannetje en Wyfje byde, ook derzelve onder Vlerken te zien. De rustende of lepande stand daarentegen van een Wyfje, ziet men *Fig. 5.* Dat deze Vlinders, maar eenmaal in het Jaar zyn, kan men uit den reeds befchreevenen levensloop van dit Insect, zeer geredelyk opmaken.

Cucullia Umbonata L.

Cucullia Chamomilla L.

NACHT-VLINDERS van't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN;
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

ZES- EN- TWINTIGSTE EN ZEVEN- EN-
 TWINTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het EERSTE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE DOODSHOOFD-VLINDER.

P. III. Tab. XXVI. XXVII.

§. I.

Zommige Jaaren zyn 'er, waarin deze of geene foorten van Rupsen veelvuldig gevonden worden, welken men daarentegen in andere Jaaren, geheel niet ziet, ja niettegenstaande alle aantewendene moeite geheel te vergeefsch gezocht zouden worden, zo heeft men eens een Jaar gehad, in hetwelk de *Page de la Reine Rups*, beschreeven in het Eerste Deel van dit Werk, in het Tweede Stuk, de Derde Verhandeling *Tab. III.* veelvuldig gevonden wierd op het geele Wortelen Loof, welken daarentegen naderhand in volgende Jaaren, zich in 't geheel niet zien lieten. Nu heeft men wederom in 't voorledene Jaar, in eene tameelyke hoeveelheid gehad de Rups van de Doodshoofd-Vlinder, welke

Bb

daar-

daarentegen in andere Jaaren , zeer dikmaals te vergeefs gezocht is, en het kan gemaklyk zyn , dat dezelve ook nu wederom in ver-
scheidene volgende Jaaren , maar zeer spaarzaam gevonden word.

§. 2.

Den Naams oorsprong van dezen Vlinder , behoeft men niet ver-
re te zoeken, de aartige Vlakken boven op het Borststuk of liever
op den Rug van dit Insect, in zynen laatsten staat, zeer veel naar een
Doods-Hoofd gelykende , hebben hiertoe aanleiding gegeven. De
Ridder LINNÆUS noemd dezen Vlinder *Atropos*.

§. 3.

Het was den 20 Augustus van het Jaar 1804, dat ik ten ge-
schenke ontving van den Wel Edelen Heere Mr. DE WOLFF
VAN WESTERRODE, overste Lieutenant, toen ter tyd zich te
Harderwyk bevindende (wien ik myne dankbaarheid hiervoor ook
opentlyk betuige) twee Rupsen van dit soort, waarvan de eene zich
reeds volwasfen bevond, beide wierden door my terstond in een
groot Verblyf met Aarde gedaan, waarin ik ook eenig Loof van
knobbelige Nachtschade (*Solanum tuberosum*) zynde onze gewoone
Aard-Appel, in een Glasje met Water zette, myne grootste Rups
had derzelve schoone groene kleur reeds verlooren, want dezelve
was veranderd in bruinachtig geel, deze kroop nu ook terstond in
de Aarde, en bleef in dezelve, de andere daarentegen, was noch
niet volwasfen had dus derzelve schoon groen noch behouden, deze
hebbe afgetekend aan een Takje Aard-Appel-Loof op *Tab. XXVI*.
Fig. 1. dezelve liet zich ook dit Kruid, zeer wel smaaken tot den
30sten van dezelve Maand, zynde intusfchen noch veel gegroeid,
zo dat derzelve uiterste langte, tusfchen de vier en vyf Duimen
Rhylandfche maat kon bedraagen. Dit Insect, is als Rups, eene der
grootften welken men niet alleen hier te Lande, maar zelfs in geheel
Europa vind, zynde 'er voor zo verre my bekend is geene grootere.
De Heeren *de Reaumur*, in Vrankreik, *Rafel* in Duitschland en meer
anderen, hebben allen deze Rupsen gevonden op de Jasmyn, ook in En-
geland heeft de Heer *Wilkes*, dezelve daarop gevonden en geentzints op
de Aard-Appelen; een myner Vrienden, heeft voor eenige Jaaren,
eene van deze Rupsen gevonden op de Liguster, insgelyks fchryft
Doctör *Scopoli*, in Karniolen, dit Insect als Rups aldaar gevonden
te hebben op Peereboomen, Hennip en Papenhout, met welker Bla-
den dezelve door hem gevoed waren. De Heer *Rafel* noemd ook
deze Rups by uitzondering, als of dezelve alleen op de Jasmyn be-
hoort.

LEAVES
9-1
1-10-1875

Pl. R. ... *Staphylin* ...

NACHT-VLINDERS van't Eerfte Gezin der EERSTEBENDE.

P. III.

Taf. XXVII

Fig. 1.

hoorde, die *grosfe Jasmin Raupe*, zie *Rofel Insecten Belustigung 3ter Theil Tab. I. II.* hier te Lande daarentegen, heeft men, inzonderheid in het gepasfeerde Jaar, myn's wetens geen een op *Jasmyn*, maar wel en zelfs veelvuldig, op het *Aard-Appel Loof* gevonden. Bovengenoemde *Rups*, den 30sten Augustus met vreeten uitfchydende, en nu ook volwasfen zynde, begaf zich van het aan haar gegeven Voedzel af, loopende in derzelve verblyf, gefladig heen en weder, als naar iets zoekende, het welk zekerlyk was eene bekwaame plaats, om in de Aarde te kruipen, intusfchen veranderde zy ook reeds van kleur, het fchoone groen verdween, daarentegen nam een vuil geel de plaats daarvan in, na lang gelopen te hebben, kroop zy eindelyk in de Aarde 't welk my verblyde, want nu dacht ik zal zy gewis in dezelve zich een Hol maken, om 'er de aanftaande gedaante wifeling in te ondergaan, maar neen, na niet lang in dezelve geweest te hebben, kwam zy 'er ook wederom uit, doende dit zo tot eenige herhaalde keeren toe, wanneer zy 'er eindelyk in bleef.

§. 4.

Uit vreeze myne in de Aarde gekropene *Rupfen*, in derzelve verandering te zullen flooren, zo liet ik den hoop waarin zy gekropen waren, onaangeroerd ftaan tot het volgende Voorjaar.

In den beginne, toen myne *Rupfen* in de Aarde gingen, dacht ik, dat misfchien de *Vlinders* noch in het zelfde Jaar voor den Winter zouden uitkomen, en dat alsdan, de door de *Wyfjes* gelegde *Eieren*, over Winteren zouden, maar neen, dezelve kwamen niet uit hunne *Poppen*, te meer dacht ik dit, dat de *Vlinders* noch voor den Winter zouden uitkomen om dat de Heer *Rofel* meld, dat hy den 29 Augustus de ledige *Pop Huid* vond, waaruit de *Vlinder* gekomen was, welke hy als *Rups*, in datzelfde Jaar had gehad, want fchryfd zyn *Edele*: „de fpoedige wasdom myner eerste *Rups*, „had my op de gedachten gebracht, dat zich dezelve noch voor „den Winter in de gedaante van *Vlinder* zoude vertoonen, ik liet „derhalven niet naa, *Dagelyks* naar myne in *Pop* veranderde *Rups* „te zien, en na dat dezelve zes *Weeken* lang in rust gelegen had, „vond' ik eindelyk den 29sten Augustus, alleen maar het ledige *Pop* „*Vlies* daarvan, en den daaruit gekomenen *Vlinder*, aan een der „*Houtfpaanen* zitten, welken ik in de Aarde geftoken had.” Ik liet dus om myne *Poppen* niet te flooren, de Aarde onaangeroerd, tot in het volgende Jaar in de Maand *April*. wanneer ik dezelve doorzocht, en bevond dat myne twee in dezelve gekropene *Rupfen*, in *Poppen* veranderd waren, afgebeeld' op *Tab. XXVII. Fig. 2. 3.* maar *Tab. XXVII.* tot myn leedwezen bevond ik, dat de eene *Pop Fig. 2.* zeer verstyfd *Fig. 2. 3.*

Fig. 3.

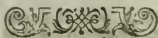
niet alleen, maar ook zeer veel donkerder van kleur was als de andere, waaruit ik besloot dat dezelve dood was, noch te meer besloot ik dit ook mede daaruit, om dat deze Pop op 't gevoel veel lichter van gewicht was, als de andere welke afgebeeld is *Fig. 3.* want deze was niet alleen merkelyk zwaarder, maar het geen alles afdeed, dezelve bewoog het achterlyf, maakte het daardoor meer als eens krom, en gaf dus hiermede een volkomen bewys dat zy leefde, dus bleef ik noch al gestadig in die hoope, dat de daarin beslotene Vlinder, zoude uitkomen, maar neen, niertegenstaande al het wachten, 'er kwam geen Vlinder, en ook deze Pop verdroogde eerlang, zo dat ook hierin myn verlangen veydeld wierd, intuschen had ik noch van twee Liefhebbers der Insecten, ten geschenk ontfangen vier Poppen, dus ik in 't geheel zes Poppen had, maar tot myn grootte leedwezen, stierven ook deze allen.

Dit sterven der Poppen, is niet alleen by my zo gegaan, maar ook by andere Liefhebbers, welken dezelve gehad hebben, alleen weet ik maar van eenen Vlinder, dewelke by eenen Heer hier in de Stad, voor den Winter uit deszelfs Pop is te voorschyn gekomen. Door dit menigvuldig sterven der Poppen, is dus zeer gemaklyk te voorzien, dat in een volgend seizoen, de Rupsen zo menigvuldig niet zullen gevonden worden, als wel in het gepascerde gebeurd is.

§. 5.

Indien ik nu niet reeds van voorgaande tyden, Vlinders van dit soort, in myne Verzameling bezeten had, zoude ik niet in staat geweest zyn, dit schoone en grootte Insect, in deszelfs laatsten staat te hebben kunnen afbeelden, maar dewyl ik dit had, en ook zelfs dezen laatsten Zomer, in de maand Juny, noch eenen levendigen Vlinder ten geschenke ontfing, welke door eenen Heer op deszelfs Hofstede buiten Haarlem gevangen was, zo bevond ik my hierdoor in staat gesteld dezen schoonen Vlinder te kunnen doen zien, zo als dezelve dan ook afgebeeld is *Tab. XXVII. Fig. 4.* in eene vliegende gedaante, in dezen stand, ziet men niet alleen de fraaije tekening en kleuren der Boven, maar ook die der Onder-Vleugels tegelyk. De verwonderlyke tekening, boven op het Borststuk of den Rug des Vlinders, zeer veel naar een Bekkeneel of Doodshoofd gelykende, heeft den Vlinder, zo als ik hier voor reeds gezegd hebbe by de Nederlandsche Liefhebbers, den naam van *Doodshoofd Vlinder* gegeven.

Fig. 4.

Very faint, illegible text, possibly a title or a small inscription, located in the center of the page.

B-v. F. 1717 26. 1. Schizocampa strigosa L.

NACHT-VLINDERS van de Eerste Gezin der EERSTE BENDE.

P. III.

Tab. XXVII.

Fig. 4.

Fig. 2.

Fig. 3.

NEDERLANDSCHE INSECTEN; BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

ACHT - EN - TWINTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het EERSTE GEZIN der EERSTE BENDE.
DE DOODSHOOFD VLINDER.

P. III. Tab. XXVIII.

§. I.

De reeds van dit Insect vervaardigde twee platen, in 't licht ge-
geeven zynde, kwam het my niet ongevoeglyk voor, noch eene
derde plaat, van dezen schoonen en grooten Vlinder te vervaar-
digen, te meer daarom, op dat men des te beter, niet alleen het
onderscheid in tekening, maar wel voornamentlyk in kleur,
aan deze Vlinders, afgebeeld op *Tab. XXVIII. Fig. 5. en 6.* zoude *Tab. XXVIII.*
kunnen zien, over 't geheel is deze by *Fig. 5.* afgebeelde vliegende *Fig. 5. 6.*
Vlinder, veel donkerder van kleur, als de *Fig. 4.* op *Tab. XXVII.* doch
deze laatste is merkelyk grootter, 't welk anders doorgaands de Wyfjes
zyn, ofschoon het voorwerp naar hetwelk deze afbeelding vervaardigd
is, even zo wel een Mannetjes Vlinder, als de eerst genoemde is.

Aan deze soort van Vlinders, kan men het onderscheid der kunne niet
zien aan de meerdere of mindere dikte der sprieten, zo als wel by veele
anderen plaats vind, maar men moet het onderscheid van Geslacht, alleen
gewaar worden aan de meerdere of mindere dikte van het achter Lyf,
zynde dat der Wyfjes Vlinders, altoos dikker als dat der Mannetjes,
gelyk men dit ook zien kan aan de afbeelding *Fig. 6.* welke naar een
lopend Wyfje vervaardigd is.

Fig. 5. Aan den vliegende Vlinder *Fig. 5.* ziet men aan den uitgehaalden, zuiger, dat dezelve niet zeer lang is, althans op verre na zo lang niet als aan de *Onrust-Vlinder*, (*Sphinx Stellatarum*,) en meer anderen, echter is het zeer waarschynlyk, dat dezelve ook zo wel vliegende, als lopende zyn voedzel zuigt uit Bloemen, of uit den Daauw op de Bladen, even als de eerstgenoemde en alle dergelyke *Dag* en *Nacht-inlers*, welken eenen langen zuiger hebben.

§. 2.

Fig. 5. 6. Wat de kleur en tekening betreft in beide deze Vlinders, *Fig. 5.* en *6.* men ziet terstond met een opslag van 't oog, dat dezelve op verre na niet even eens is, maar dat 'er wel vlakken en streepen op derzelve boven vleugels, in den eenen anders zyn als in den anderen, ook is over het geheel, de grond kleur in den vliegende Vlinder *Fig. 5.* merkelyk donkerder als in den loopenden *Fig. 6.* in de natuurlyke voorwerpen zelfs van verscheidene Vlinders, niet alleen van deze soort, maar ook van anderen, zyn de tekeningen in de twee boven vleugels ter wederzyden, niet volkomen even eens, maar verschillen noch wel iets de eene van de andere zyde, het blaauwachtige boven Lyf, is aan dit lopende Wyfje veel breeder en sterker, als aan den vliegende *Mantjes Vlinder Fig. 5.*

§. 3

De Heeren *Reaumur* en *Rösel*, zeggen dat deze Vlinders levend zynde, een knarsend of krakend geluid maken, dit hebbe ik niet kunnen waarnemen, door dien ik maar eenmaal eenen levenden Vlinder uit deszelfs *Pop* verkreegen hebbe, en deze was ten uitersten kreupel, mischien daar door niet in staat eenig geluid te kunnen maaken, aan den tweeden Vlinder, welken ik ook leevend gehad hebbe en den welken ik uit *Haarkem* ten geschenke ontving, hebbe ik het ook in 't geheel niet gehoord, doch deze is ook maar zeer kort by my in 't leven gebleeven, want noch geen halven *Dag* in 't bezit daarvan geweest zynde, stierf dezelve, maar dat zy een krakend geluid maaken kunnen, zal zekerlyk waar zyn, dewyl beide bovengenoemde Heeren dit schryven, van hun gehoord te hebben, doch op welk eene wyze zy dit veroorzaaken, is noch niet volkomen waargenomen, de Heer *Reaumur* meend, dat het veroorzaakt word door het vryven van den zuiger, wanneer dezelve omgekruld en om zo te spreken in rust legt tusschen den fruit des Vlinders, anderen daarentegen denken, dat mischien de vrywing van den *Kop* tegen het *Borststuk*, dit geluid veroorzaakt.

HERBRY
DE LA
UNIVERSITE DE MONTPELLIER

NACHT-VLINDERS *mit Erste Gezander* EERSTE BENDE.

P. III.

Tab. XVIII.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

NEGEN-ENTWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

HET ROODBONTE HEIDE-VLINDERTJE.

P. III. Tab. XXIX.

§. 1.

Daar byna meest alle Plantgewasfen, het eene meer, het andere minder, tot voedsel voor Insecten verftrekken, zo vind men dezelve inſgelyks ook op de Heide, ſchoon op het dorre zand groeiende, en dus zoude men zeggen zo veel voedzel niet hebbende als wel andere Kruiden, in eenen vetteren grond wafende. Het tegenwoordig voorwerp, het geene zig met de zeer kleine Bladen der Heide, tot dezelfs volkomenen wasdom of verandering toe, voed, hebbe ik op dezelve gevonden. Dit Inſect, als Vlinder geenen my bekendn naam by de Liefhebbers hebbende, en ook, voor zo veelik vinden kan, by den Ridder LINNÆUS niet bekend zynde, zo noeme ik denzelven naar dezelfs voornaamſte hoofdkleur, welke roodächtig is, en om dat de Rups, waaruit deeze Vlinder hervoorftkomt, op de Heide zig bevind, *het Roodbonte Heide Vlindertje.*

§. 2.

Reeds verſcheidene Jaaren geleeden, vond ik, in 't laatst van de Maand Juny, buiten Naarden zynde, en in de Heide wandelende, ja zelfs kruipende, om naar Inſecten te zoeken, ons tegenwoordig voor-

D d

werp

werp in den staat van Rups op de gemeene Heide (*Erica Vulgaris*) en wel tien op eenen dag, ten deele geheel, ten deele byna volwasfen. Eene zodanige volwasfene Rups hebbe ik afgebeeld op *Tab XXIX. Fig. 1.* by *Fig. 1.* die geenen welken nog niet volwasfen waren, lieten zig de Blaadjes van de Heide zeer wel finaaken, tot zy insgelyks hunne volle grootte bereikt hadden, hetwelk duurde tot in het begin van de volgende Maand July.

§ 3.

De tyd van hunne volle grootte en volkomenen wasdom gekomen zynde is ook het tydstip daar, om hunne standverwifeling te ondergaan, om daar na in verheerlykter staat te herleeven, deeze tyd aan alle Rupsfen bekend zynde, of beter gezegd, door hun by derzelver volwasfene grootte gevoeld wordende, kiezen zy hiertoe eene geschikte plaats uit, en maaken daar hun verblyf gereed, hetwelk by de eene grootter of meer aanzienlyker dan by de andere is, onze tegenwoordige Rupsfen sponnen hiertoe ieder afzonderlyk slegts eenige takjes en blaadjes by elkander, in welk spinfel of verblyf, de Rups maar weinige dagen gelegen hebbende, in eene Pop veranderde, als zynde den 2 of 3 July, met inspinnen begonnen en was den 7 of 8 daaraan volgende, reeds in een Popje veranderd, hebbende dus maar vyf a ses dagen tot de inspinning en verandering toe nodig gehad, ik heb een popje, het geene over het geheel zeer schoon bruinachtig en glansend van kleur is, uit het spinfel genomen zynde, afgebeeld by *Fig. 2.* waar aan men op het einde van hetzelfde, het afgestroopte vel der Rups gewaar word.

§ 4.

Niet lang, na de verandering der Rups in eene Pop, had dezelve gelegen, of de in allen deelen fraaije doch maar kleine Vlinder, kwam uit deszelfs omkleedzel te voorschyn, niet lang zegge ik, want het duurde maar omtrent drie weeken, en dit is wel het kortste dat eene Pop onuitgekomen blyft leggen, by verre de meesten duurd de verandering langer; *Fig. 3.* verdoont ons eenen Vlinder in deszelfs loopende gestalte, daarentegen *Fig. 4* en *5.* de vliegende gedaante doet zien, waar door men ook de zeer fraaije Ondervleugels, dewelken in de loopende gestalte bedekt zyn, zien kan, zynde *Fig. 4.* naar een Mannetje daarentegen *Fig. 5.* naar een Wyfjes Vlinder vervaardigd, het onderscheid der kunne, is alleen te onderscheiden aan de meerdere of mindere gepluimdheid van het agterlyf, zynde dat der Mannetjes, meerder gepluimd, als dat van de Wyfjes Vlinders, het geene iets spitzer toeloopt. Eyëren hebbe ik van deeze Vlinders niet kunnen bekomen, doordien dezelve gevangen zittende, by my niet hebben willen paaren.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,

BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

D E R D E D E E L .

DERTIGSTE VERHANDELING,

O V E R D E

N A C H T - V L I N D E R S .

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

D E R I N G E L R U P S .

P. III. Tab. XXX.

§. 1:

 ns tegenwoordig Insect, by de Liefhebberen der *Entomologie* niet alleen, maar zelfs by de Land- en Tuinlieden, reeds voor lang bekend onder den naam van *Ring- of Ringel-Rups*, zo is het myns bedunkens zeer geschikt, deezen naam te behouden, offchoon de Rups geen *geringde*, maar veel eerder *gestreepre* zoude kunnen genoemd worden. In Frankryk draagt dezelve den naam van *Livré* (Livrei Rups). LINNÆUS noemt haar *Neustria*, in naarvolging van *Mouffetus*, die dezelve uit Normandiën, bekomen had.

De naam van *Ringel-Rups*, is deszelfs oorsprong verschuldigd aan het Eijeren plaats en der Vlinders om de takken der Boomen, wordende in de gedaante van eenen Ring, door de Moeder-Vlinder om dezelve gelegd, en zyn in den nazomer overvloedig te vinden, behoorende onder de schadelyke Rupsen, voedende zig byna met alle Boombladen, zo wel van vrugt- als andere Boomen.

§. 2.

Meest altyd, vind men reeds in de maanden July en Augustus, om de einden der Boomtakken, de Eijeren van dit Insect geplaatst, en altoos Ringsgewyze, zo als op *Tab. XXX. Fig. 1.* een zodanig takje met Eijeren is afgebeeld. Deeze Eijeren, schoon zeer sterk met een soort van lym aan elkander gelegd zynde, kleeven echter maar zeer

*Tab. XXX.
Fig. 1.*

weinig aan het takje zelfs vast, want men behoeft maar even 'er aan te raaken, waardoor dezelve geheel los worden, en dan gelyk een Ring, om het takje kunnen gedraait en op en neder geschooven worden; uiterlyke gefigureerdheid, is door het Microscoop aan dezelve niet te zien, om welke redenen ook geen afzonderlyk Ey hebbe afgebeeld.

§. 3.

De Eijeren om de takjes, in de maanden July en Augustus gelegd zynde, blyven den geheelen daarop volgenden Winter over zitten, en het is niet voor in de maanden April of May, des volgenden Jaars, dat de jonge Rupsjes 'er uit komen, latende hunne Eijerdoppen onaangeroerd zitten, en met zo weinig beschadiging dezelve verlatende, dat men byna niet zien kan, of ze 'er uit zyn of niet, maakende maar een zeer klein gaarje boven aan het Ey. Den 26 May en volgende Dagen kwamen de eerste Rupsen uit, dezelve hielden zig allen by elkander, en leefden aldus in gezelschap. Den 9 Juny, zetteden zig de voordeeligsten op het vervellen, waar zy twee of drie Dagen daar na door geraakten, latende het afgestroopte vel zitten, zonder het optevreeten, zo als anders veel Rupsen doen. Vyf of zes Dagen hier na, vervelden dezelve voor de tweede keer, en vertoonden

Fig. 2. zich toen als *Fig. 2.* Wederom na verloop van eenige Dagen, vervelden zy voor de derde maal; na deeze tweede en derde Huid-verwisseling, begon haar gezellig leven te verminderen, en ieder meer en meer afzonderlyk te loopen en te vreeten; na verloop van eenige Dagen verwisselden zy nog eenmaal van Huid, en vertoonden zich

Fig. 3. toen als *Fig. 3.* Na deze laatste Huid-verwisseling, bleeven dezelve nog aan het vreeten, tot dat zy haare volle grootte bereikt hadden. Deze Rupsen ondergaan zeer weinig verandering van kleur, gedurende dezen hunnen staat, behalven de Kop, die, wanneer zy noch jong zyn, geheel zwart is, doch in meer gevorderden leeftyd, alleen maar twee zwarte vlakken behoud, welken aan dezelve het aanzien geeven, als of het een paar Oogen waren om mede te zien, doch men weet, dat de Oogen der Rupsen niet boven aan den Kop, maar onder ter wederzyden van den Bek geplaatst zyn.

§. 4.

De tyd der verandering komende, vervaardigen zy zich een dubbeld Spinsel, (in hetwelk zich als een geele poeder bevind) het zy tuschen de Bladen of eenige andere ruigte, om in hetzelve tot Pop te veranderen; by *Fig. 4.* ziet men afgebeeld een zodanig Spinsel, tuschen de Bladen vervaardigd, en alwaar de Pop door heen schynd, doch om deze duidelyker te kunnen zien, is dezelve buiten het Spinsel leggende ver-

Fig. 5. toond, by *Fig. 5.*

Niet lang blyven de Vlinders in derzelve Poppen besloten, want ontrent drie weeken in dien staat gelegen hebbende, komen zy uit dezelve.

Fig. 6. By *Fig. 6.* ziet men een vliegend Mannerje, daarentegen by *Fig. 7.* een

Fig. 7. lopend Wyfje, onder deze laatste heeft men 'er, welken grooter zyn als deze afbeelding, doch minder sterk en duidelyk van tekening.

1751. 122 *Bombyx B.* *Neustria L.*
Castroincha O.

NACHT-VLINDERS van t' Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

A. M. LABOUCHERE, wien ik mynen verplichtsten dank hiervoor openlyk betuige.

§. 2.

Bovengenoemde Vriend, een Liefhebber der Insecten zynde, zond my den 11de Juny des Jaars 1805, achttien Eieren van dit schoone Insect; welke den 24 May te vooren, door een bevruchte Wyfjes *Tab. XXXI.* Vlinder gelegd waren; de gedaante, groote en kleur dezer Eieren, *Fig. 1.* is afgebeeld *Tab. XXXI. Fig. 1.* Na dat dezelve nog maar twee Dagen by my geweest waren, kwam het eerste Rupsje 'er uit ten voorschyn den 13 Juny; in de daaraan volgende Nacht, kwamen 'er wederom drie uit, en des Daags daarna, nog acht; vervolgens de overigen.

§. 3.

De jonge Rupsjes uit de Eieren gekomen zynde, waren van gedaante, *Fig. 2.* groote en kleur als *Fig. 2.* de grondkleur was bruinachtig, met geele stipjes, welke stipjes ringswyze op dezelve geplaatst waren, aan de Eier-Doppen was niets beschadigd, als maar alleen aan het eene einde, alwaar het jonge Rupsje een gat gemaakt had, maar even groot genoeg om 'er uit te kruipen, voor het overige bleven alle de Eitjes ongeschonden; ik gaf myne jonge Rupsjes terstond een takje met Peere-Boom Bladen, dewyl dit volgens het schryven van den Heer RÖSEL, in deszelfs *Insecten Belustigung*, 4de Deel, *Tab. XV. XVI. XVII. en XXIII. pag. 117 en 157.* hun voedsel is, en Hy dezelve met Peere-Boom Bladen te geeven, groot gebragt heeft, maar ook bovengenoemde Heer, door wiens vriendelykheid, ik dit fraaije Insect ben machtig geworden, insgelyks de Rupsen 'er mede gevoed en tot de verandering toe verkregen heeft, echter offchoon ik hun takjes met frissche Peere-Bladen gaf, gingen zy niet terstond aan het vreeten, maar liepen nog eerst een langen tyd rond, kruipende op en over de Peere-Bladen heen, als of dezen in 't geheel hun voedsel niet waren, tot dat eindelyk de eene voor, de andere na, begon stil te zitten, en zich als 't ware een Blad had uitgezocht, om van hetzelfde een weinig te vreeten; dit ge-

daan

LEAF
OF
L. ...

... F. ... *Salix Pyri* N. 2.

NACHTVLINDERS *neut Tweede Gezin. der EERS TEBENDE.*

Pl. III.

Tab. XXV.

daan hebbende, zaten zy wederom stil, zich eenigzints verwyderende van de plaats, alwaar dezelveu gevreeten hadden; zy deden dit op dezelfde wyze gelyk de gehakkelde Pylstaart Rups (*Populi*), reeds in dit Werk beschreeven in het Eerste Deel, Derde Stuk, Eerste Verhandeling, pag. 5. Wanneer zy van het vreeten uitscheideden, zaten zy doorgaands in eene kromme of gebogene gedaante; na dit gebruiken van Voedzel, groeiden zy ook tamelyk wel, tot den 20 Juny, toen begonnen zy genoegzaam allen van het vreeten uittescheiden, mogelyk kwam dit door de koude Dagen, welken toen juist invielen; eindelyk gingen zy wederom aan het vreeten, tot den 26 en 27 Juny, als wanneer zy zich op het vervellen zetteden; de eerste geraakten 'er ook door den 29 Juny, de Knopjes waren nu na deze eerste vervelling, zeer duidelyk te zien, gelyk ook de afbeelding *Fig. 3.* welke eenige Dagen na deze vervelling vervaardigd is, zulks aantoonde. De grondkleur der Rups was over het geheel donker bruin, genoegzaam zwartachtig, waar tegen de geele hairen en oranjekleurige knopjes zich sterk voordoen.

Kort voor dat de vervelling nog geschiede, zag men op ieder knopje een zeer kleine droppel klaar Vogt, mogelyk diende dit Vogt, ter betere loslating van het oude vel; over het geheel, zo ziet men bynaar aan alle Rupsen, dat 'er by de vervellingen, eene zekere vogtigheid plaats vind, zekerlyk dienende, op dat het oude vel, zich beter kan afzonderen van het nieuwe.

Den 6de July, dus zeven Dagen na de eerste vervelling, zetteden de voorspoedigsten zich op de tweede verwisseling van huid, rakende de eerste 'er den 8sten ook door, nu had dezelve een aartig aanzien, zynde de lange hairen op de voorste geledingen, aan derzelve uiteindens, ieder met een knopje voorzien.

De volgende Dagen, geraakten 'er de overigen ook door, zommigen van hun vraten een gedeelte van het door hun afgestroopte vel op, voor zo verre het niet ruig was, doch het hairige daarvan lieten zy onaangeroerd zitten.

Na deze tweede vervelling, was nu ook de grondkleur geheel anders als van te vooren, want daar dezelve na de eerste vervelling by de meesten donker bruin, ja genoegzaam zwart was, met oranje geele

knopjes, by anderen integendeel misvaal, zo was dezelve nu daaren-
tegen, na deze tweede vervelling, van zommigen licht groen, met
geele knoppen, of ook bleek blaauw met geele knoppen. De Zomer
in dit Jaar zeer guur en koud zynde, had dit naar myne gedachten
een zeer nadeeligen invloed op myne Rupsen, ten minsten dezelve
stierven de eene voor en de andere na, zo dat ik van de achttien
Rupsen, in de helft van de maand July, maar twee meer overig had,
waarvan zich de grootste den 18^{den} van dezelve Maand, voor de derde
maal op het vervellen zette en was des morgens van den 22sten July,
roen ik naar dezelve zag, reeds verveld, zynde bleek blaauw groen met

Fig. 4. geele knoppen, als *Fig. 4.* doch van welken zommigen boven op een
weinig naar 't paarsche zweemden, nu hadden ook alle de lange hairen,
aan derzelver uiteindens, zwarte knopjes, het welk een zeer vreemd
en fraay aanzien aan dit Insect gaf, myne nog overgeblevene tweede
Rups, zette zich nu ook op de derde verwisseling van Huid, en ge-
raakte 'er insgelyks door, doch is echter kort daarna almede gestorven,
nu had ik van de achttien, nog maar eene Rups over, deze zette zich
den 4^{den} Augustus op de vierde verwisseling van Vel, en kwam 'er ook
gelukkig door drie Dagen daarna, namentlyk den 7^{den} Augustus, groeide
na deze vervelling nog zeer goed, zo dat dezelve de grootte bereikte als

Fig. 5. *Fig. 5.* maar nu begon 'er tot myn uiterste leedwezen, een bruin Vogt
uit den Mond te lopen, hetwelk hoe langer hoe menigvuldiger wierd,
zo dat de Rups om zo te spreken, geheel ledig liep, en waarop ein-
delyk de Dood volgde.

§. 4.

Door het sterven van alle myne Rupsen, was ik dus volstrekt buiten
de gelegendheid, om van dezelve Spinfels, Poppen en Vlinders te
bekomen, ware het niet, dat de vriendelykheid van meergenoemden
Heer, my in staat gesteld had, om hier ook afbeeldingen van te kun-
nen geeven, want zyn Wel-Edele had wederom de goedheid, my
eenige Spinfels, eene levendige Pop, en twee Vlinders te doen toeko-
men, namentlyk een Mannetjes, en een Wyfjes Vlinder, naderhand
ontfing ik van denzelven nog de volgende waarnemingen, schryvende
zyn Wel-Edele aldus:

„ Wat

Biv. C. F. 1100. Saturnia Pyri Sp. N.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezuides FERSTE BENDE.

P. III.

Taf. XLVII

„ Wat myne verdere waarneeming omtrent de Paauw-Oog Vlinder
 „ betreft. — De Rups werkt met zeer veel yver aan haar Inspin-
 „ sel. — Een Dag is haar toereikende, om zich geheel onzichtbaar te
 „ maaken, echter is dan het Spinsel gedurende dezen eersten Dag,
 „ slap en witachtig van kleur, maar den volgenden Dag verkrygt het
 „ zyne volkomen hardigheid en bruine kleur. Dikwyls heb ik deeze
 „ Rupsen verstoord, gedurende dien tyd, dat zy met het inspinnen
 „ bezig waaren, zy verlieten alsdan derzelver begonnen, Spinsel, en
 „ gingen op nieuw aan een ander aan 't werk, op deze wyze heb ik
 „ haar drie á vier keeren zien beginnen, het welk éen bewys van de
 „ groote menigte Spinsel-stoffe is, welke deze Rupsen in zich bevatten,
 „ echter moet ik hier nog byvoegen, dat het laatste Spinsel op verre
 „ na zo sterk en dicht niet was, als een onverstoord Spinsel, ook zyn
 „ my alle deze verstoorde Rupsen verongelukt.
 „ De tyd welke de Rupsen als Poppen leggen blyven, is zeer ver-
 „ schillend, meestendeel blyven zy maar van Augustus, tot de Maand
 „ May des volgenden Jaars leggen, maar ik bezit thans eene Pop, die
 „ nog leeft, en reeds meer als een Jaar in dezen toestand zich bevind.

§. 5.

Wat nu de afbeeldingen betreft, welken naar de Natuurlyke Voor-
 werpen vervaardigt zyn, zo ziet men op *Tab. XXXII. Fig. 6.* een ^{*Tab. XXXII.*} naar 't leeven geteekend Spinsel, zynde op 't gevoel zeer stevig en ^{*Fig. 6.*} donker bruin van kleur, even zo zonderling, als het Spinsel is van de reeds in het Eerste Deel van dit Werk beschreevene Nacht-Paauw-Oog, ten opzichte der plaats waar de Vlinder moet uitkomen, zynde aan het dunne vooreinde, even zo konstig is ook dit ons tegenwoordig Spinsel toegesfeld, want de Vlinder, het Pop-Vlies in hetzelfde verbroken hebbende, dringt met zyn Kop en Borst het Spinsel van elkander, en de Vlinder 'er uit zynde, sluit het zich door deszelfs veerkracht wederom geheel dicht. Op *Tab XXXIII. Fig 8.* ziet men eene naar 't leeven ^{*Tab. XXXIII.*} geteekende Pop. ^{*Fig. 8.*}

§. 6.

Meergenoemde Heer, my insgelyks een paar Vlinders gezonden hebbende, is de afbeelding daar naar vervaardigd, en wel van een *Tab. XXXII. Fig. 7.* Mannetje op reeds genoemde *Tab XXXII. Fig. 7.* daarentegen van *Tab. XXXIII. Fig. 9.* een Wyfjes, Vlinder, *Fig 9. op Tab. XXXIII.* Maar weinig onderscheid is 'er, zo wel in grootte, als ook in kleur en tekening, tusfchen deze Mannetjes en Wyfjes Vlinders, in tegenoverstelling van de kleindere Nacht-Paauw Oog, *Tab. VI.* in het Eerfte Deel Vierde Stuk, beschreeven en afgebeeld, als by dewelken een zeer aanmerkelyk verschil, zo wel in grootte, als ook in kleur, tusfchen de Mannetjes en Wyfjes plaats vind. Dat deze Vlinders maar een maal in het Jaar zyn, behoef ik zekerlyk wel niet te zeggen.

De F. 114. Salweenia Syri. N. 10

NACHT-VLINDERS. van 't Tweede Gezin. de FERSTE BENDE.

Pl. III.

Tab. XXVIII.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

VIER-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

O V E R D E

N A C H T - V L I N D E R S .

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE GESTREEPTE DENNE-RUPS-VLINDER.

P. III. Tab. XXXIV.

§. 1.

halena Piniperda is de Latynsche naam van ons tegenwoordig Voorwerp, en zoo verre my bekend is, nog geen Nederduitschen naam hebbende, zo noeme ik dan dezelve, ter onderscheiding van andere Vlinders, *de gestreepte*

Denno-Rups-Vlinder.

§. 2.

Het is reeds eenige jaaren geleden, dat ik ons tegenwoordig Voorwerp in deszelfs staat van Rups en Vlinder gehad hebbe, maar derzel-

G g

ver

ver uitgave is tot nu toe vertraagd geworden, en zoude mischien nog langer hebben agter wege gebleven, ware het niet dat my terhand was gekomen eene Verhandeling *over de verwoestingen door schadelyke Dennen-Rupfen aangerigt*, door OTMARTEN CATE, gedrukt en verspreid op *Last van den Minister van Zyne Majesteit den Koning van Holland, tot de Binnenlandsche Zaken*(*), in welke Verhandeling ons tegenwoordig Voorwerp mede voorkomt en als zeer schadelyk voor de Dennen-Boschen wordt opgegeeven, het zal my dus tot genoegen verstrekken, als ik door deeze Verhandeling, iets kan toebrengen, tot het algemeener bekend raaken van deeze Rupfen, op dat dezelve hierdoor meerder verstoord worden, en niet in zoo groote menigte toeneemen, om het aankweeken van Denne-Boschen te kunnen benadeelen; geheel uitte-roeijen zal wel onmooglyk zyn, ook heeft de Alwyze Schepper dezelve niet geschapen om door ons Menschen weder te doen verdolgen; doch het is ons vergund, derzelver altegroote en schadelyke vermeerdering door alle daartoe dienstig zynde middelen, zoo veel in ons vermogen is tegen te gaan.

Men kan ten aanzien dezer schadelykheid insgelyks breedvoerig hier over lezen het werk, uitgekomen te *Halle* in het jaar 1785. tot tytel voerende *der Naturforscher*, 21^e Stuk, waarin dezelve mede zyn afgebeeld op *Tab. 3*, wordende onder meer andere voorbeelden van haare schadelykheid aldaar gezegd, dat in het jaar 1725 in onderscheidene Districten van *Duitschland*, omstreeks *Nurnberg*, dezelve in den tyd van veertien Dagen byna duizend Morgen Denne Boschen hebben af-

(*) Deeze Verhandeling is thans geheel geplaatst in het *Magazyn van Vaderlandsche Landbouw*, door J A N K O P S, 3^e. Deel, 3^e. Stuk.

afgevreeten, zoo dat de Boomen in korten tyd kaal en als verdord aantezien waren.

§. 3.

Meestentyds is het my gebeurd, ons tegenwoordig Voorwerp in deszelfs staat van Rups te vinden in de maand May, zynde dit de tyd dat dezelve uit de kort te voren door de Moeder-Vlinder gelegde Eijeren ten voorschyn komen, en zyn in 't begin bleekgroen van kleur, doch na de eerste vervelling reeds meerder gestreept, welke streepen na iedere verwisseling van huid, helderer worden, komende de oranje-streep op zyde, eerst na de laatste vervelling langzamerhand te voorschyn, en wel in den beginne zeer flauwelyk, zynde by de eene Rups rooder of geelder als by de andere; eene nog niet volwasfene Rups ziet men afgebeeld op *Tab. XXXIV. Fig. 1.* en eene geheel volwasfene *Tab. XXXIV. Fig. 2.*, hebbende deeze laatste derzelve volkomene grootte bereikt. *Fig. 1. 2.*

§. 4.

De Rupsen den tyd der verandering in Pop voelende naderen, verlieten de Denne Naalden en begaven zich naar beneden, om in de Aarde te kruipen en aldaar haare gedaantewisseling te ondergaan, makende ieder zich in dezelve maar eene holte en veranderde daarin tot eene Pop, welke afgebeeld is *Fig. 3.*, dit geschiedde by my in huis, omstreeks de helft van de maand July, doch hetwelk in de opene lugt mooglyk wel iets later zyn zal, om reden dat het doch in huis zoo koud niet is als buiten hetzelfde, waardoor het groeijen der Rupsen doorgaans langzamer gaat, en ook naar mate de Voorjaarswarmte de Eijeren of vroeger of later heeft doen uitkomen, en dat een warme of koude zomer den groei der Rupsen heeft bevorderd of vertraagd.

§. 5.

Alle myne Rupsfen nu in Poppen veranderd zynde, bleeven den geheelen Winter over leggen, en het was niet voor in de maand April des volgenden jaars, dat de Vlinders te voorschyn kwamen, van welke *Fig. 4.* er een afgebeeld is in de vliegende gedaante *Fig. 4.* en in de rustende *Fig. 5.* of lopende stand by *Fig. 5.*, hebbende dus den tyd van vier-en-dertig à zes-en-dertig weken, by my als Poppen overgelegten.

Wanneer nu in de vryheid de Vlinder zyn Popvlies verlaten heeft, en deszelfs vleugels haare volkomenheid bereikt hebben, vliegt hy in den nacht rond, tot dat dezelve zyne wedergade vindt, en na alsdan gepaard te hebben, ontlast het wyfje zich van hare Eijeren, die dan maar weinige dagen onuitgekomen blyven leggen, komende de jonge Rupsjes al spoedig te voorschyn, dewyl ik blykens §. 3. dezelve meestentyds in de maand May gevonden hebbe, en lyden dan ieder een afgezonderd en geenzints een gezellig leven.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF TORONTO

B. v. F. 1770 No. 27 *Cracca Piniperda* Lef.

NACHT-VLINDER S. 277 Tweede Gezin. EERSTEBENDE.

eenig onderscheid, (waarvan straks nader) zal ontdekken en zich dus niet ligt vergisfen.

Veelen myner Lezeren zullen veelligt verwonderd zyn, dat ik den onlangs door my beschreven en uitgegeven, *grooten Nacht-Paauw-Oog-Vlinder* zie in dit deel *Tab. XXXI, XXXII en XXXIII*, onder de Nederlandsche Insecten heb gerangschikt, daar dezelve hier in ons Vaderland maar zeer zeldzaam en dan wel zo als my door geloofwaardige Natuurkenners verzekerd is in de Barony van *Breda* gevonden word. Wanneer 'er slechtst maar wat meerder liefhebbery was voor het vangen en verzamelen van Vlinders en Rupsen en het opvoeden van deeze laatste, (waarlyk eene geringe moeite welke meestal door veele genoegens beloond word,) zoude men zeer waarschynlyk van tyd tot tyd, zyne Verzameling met zodanige Voorwerpen vermeerderen welke men tot hier toe waande alleen buitenslands gevonden te worden; zo heeft, om dit door voorbeelden te bewyzen, de Heer VAN LENNEP in het Jaar 1764 de Rups van het *Carmosyne Weeskind* (*Phalena Noctua Sponsa*) by RÖSEL, in 't *IV Deel, Tab. XLX*, beschreven op een Eiken struik gevonden, opgevoed, en den Vlinder daaruit verkreegen, welke thans nog in zyne Verzameling bewaard word. Zo hadt eenige jaaren vroeger, wylen de Heer CASPAR STOLL, op *Soestdyk*, de Rups van den *Oleander Pylstaart*, (*Sphinx Nerii*) gevangen, welke echter, onveranderd gestorven is. Zoo is voor twee jaaren, de Rups van den mischien nog ongemeener *Sphinx Celerio*, zie RÖSEL *IV Deel, Tab. VIII* by *Haarlem* op een Wynstok gevonden, en gelukkig in een fraaijen en volkomen Vlinder veranderd. Zoo heb ik eindelyk zelve, voor eenige jaaren een Wyfjes-Vlinder, van den *Land Tyger* (*Phalena Bombyx Æsculi*) gehad, welke alhier te *Amsterdam* gevangen was, en by my een groot aantal bevruchte Eijeren gelegd heeft, welke echter alle, by gebrek van behoorlyk Voedsel, voor de uitgekomen Rupsjes, mislukt zyn. Doch laat ons na deezen langen uitstap tot ons tegenwoordig Voorwerp wederkeeren.

§. 2.

De Wel Edele Heer Mr. CORNELIS VAN LENNEP, van wien ik in dit werk reeds meermalen gewag gemaakt heb, en welke de, in deeze Verhandeling beschreven Vlinders in den Jaare 1791 op de Verkoopning van het Kabinet van wylen den Heer VRIENDS te *Haarlem*, voor een matigen prys gekogt had, heeft my in staat gesteld, dit fraaije Insect af te teekenen en daardoor myne beschryving van de drie soorten van *Nacht-Paauw-Oogen* (*Pavonia Major, Media et Minor*, of naar den aart van hun onderscheiden Voedsel, *Phalena Bombyx Pyri, Spini*

Spini en Carpini) volledig te maaken. Ik zeg van de drie soorten, wyl ik, (deze derde soort my toen nog geheel onbekend geweest zynde) in myne beschryving van den Grooten Nacht-Paauw-Oog, Pag. 107. slechts van twee soorten melding heb gemaakt.

§. 3.

Doch ook aan den Ridder LINNÆUS was deze tegenwoordige Vlinder niet bekend; en dit is het geval van meer andere vroegerer Natuuronderzoekers geweest. Wel is waar dat REAUMUR en GEOFFROI op zommige plaatsen gewag maken van een *Paon moyen*, doch slechts by vergissing, hebbende zy, of kleine voorwerpen van den grooten, of grootere van den kleinen Nacht-Paauw-Oog, voor een middelsoort gehouden; wyl alles wat zy van de Rupsen zeggen op eene dier beide soorten toepasfelyk is. De Weener Entomologen zyn de eersten geweest, welke de huishouding van dit Insect volkomen hebben leeren kennen, en zich daardoor verzekerd dat hetzelfde geene Varieteit van den kleinen Nacht-Paauw-Oog, maar eene geheel byzondere soort op zich zelve is. Wyl de Rupsen op de Sleprium (*Prunus Spinofus*) gevonden worden hebben zy den naam van *Phalena Bombyx Spini* aan den Vlinder gegeven, welke echter naderhand meer bekend is geweest onder dien van *Pavonia media*, gelijk de Franschen hem insgelyks *Le Paon moyen* noemen. In navolging hiervan en om hem van de beide overige soorten te onderscheiden, heb ik geen zwaarigheid gemaakt hem *den middelbaaren Nacht-Paauw-Oog* te noemen.

§. 4.

De Eijeren van ons Insect zyn, zoo verre ik weet nergens beschreven of afgebeeld, doch de afbeeldingen der Rupsen zyn, en by ESPER, in zyne *Europaeische Schmetterlingen*, en by ERNST en ENGRAMELLE, in hunne *Papillons d'Europe* te vinden. Deze Rupsen zyn van hunne geboorte af donkerbruin, met bleekblauwe wratten tot aan de derde vervelling, en vervolgens met geele of oranjekleurige wratten. ESPER's afbeelding (*III Deel, Tab. 3.*) van de volwasfene Rups, welke my voorkomt de uitvoerigste te zyn, heeft wel een bruinachtige, maar ook eenigzins naar het paarsche hellende grondkleur. De Rupsen behoren tot de gezelligen, doch zyn zeer moeilyk groot te brengen, en men heeft waargenomen dat 'er ook van die welke in volle vryheid of in 't wild leven, zeer veele voor de verandering sterven: waardoor dit geslacht altyd vry zeldzaam blyft. Echter zyn zy niet

ongemeen in *Oostenryk* en *Hongaryen*, alwaar hun bestendig Voedsel de Sloopruim of Sleedoorn is, waarop ook *ESPER* dezelve heeft afgebeeld.

§. 5.

De jonge Rupsjes komen in de maand Mei uit, en veranderen in het begin van Augustus in Poppen, meestal op de Takken der hun tot voedsel gediend hebbende Boomen; in Spinfels welke geelachtig en veel losser zyn dan die der beide andere soorten. Deeze Poppen zyn ligt castanjebruin, veel kleiner dan die van den grooten, maar tevens ook merkelyk grooter dan die van den kleinen Nacht-Paauw-Oog, en aan het einde met een bosje korte en styve hairtjes of borstels bezet. Zy blyven den Winter over, en reeds vroeg in het Voorjaar komen de Vlinders te voorschyn. Deezen zyn niet moeilyk te vangen, wyl het Mannetje dat zeer vlug is, ook by dag rondvliegende, om een zittend Wyfje ter paaring op te zoeken, men hetzelfde slechts behoeft in het oog te houden, om te zien waar het zich nederzet: kunnende men alsdan bijna verzekerd zyn, beide de Vlinders dikwyls reeds gepaard, by elkander te zullen vinden. Deeze byzonderheid heeft ook plaats by den grooten Nacht-Paauw-Oog, en in het algemeen by alle Vlinders, van welke de Wyfjes weinig of in 't geheel niet vliegen.

§. 6.

Om nu nog iets te zeggen van de kenteekens om deeze soort van de kleinen te onderscheiden, zal het genoeg zyn, omtrent het Mannetje, *Tab. XXXV. Fig. 1.* afgebeeld, den Leezer naar die afbeelding *Fig. 1.* zelve te verwyzen, en deeze te vergelyken met die van het Mannetje van de kleine Nacht-Paauw-Oog, in het eerste Deel van dit werk, *Tab. XI.* te vinden. Het onderscheid van de kleur, vooral der ondervleugels zal alsdan weldra van zelve in 't oog vallen. Maar by het Wyfje, *Fig. 2* is dit verschil nauwlyks merkbaar. Alleen de donkergruze streek, welke onmiddelyk langs de buitenrand aan de tip der bovenvleugels begint, langs die der ondervleugels doorloopt, begint by de hier beschreven soort met een smalle punt en wordt vervolgens tot aan den binnenrand der bovenvleugels langs hoe breeder; terwyl die streek by de kleine soort, doorgaans in het midden het breedste is. Dit verschil wordt als bestendig opgegeven, ook schynen by dit Insect de Vleugels in 't algemeen wat bleeker en doorschynender te zyn dan by den kleinen Nacht-Paauw-Oog; maar of dit bestendig zy, zoude ik niet gaarne durven verzekeren, wyl men by andere soorten van Vlinders, dikwyls van hetzelfde broedsel somtyds donkerder, zomtyds ligter gekleurde Voorwerpen aantreft.

P. III.

Tab. XXVI.

Fig. 2.

Fig. 1.

NEDERLANDSCHE INSECTEN, BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

ZES-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE BRANDVIERK VLINDER.

P. III. Tab. XXXVI.

§. 1.

De Duitſche *Entomoloog* MULLER noemt ons tegenwoordig Voorwerp der *Brandflügel*, miſchien om dat de donkere kleur op de Bovenvlerken der Vlinders, veel overeenkomst heeft, met de kleur van hout, het geen door vryving byna begint te branden. LINNÆUS noemt onzen Vlinder *Ditæa*; ik zal dezelve nu in naarvolging van MULLER met den Nederduitſchen naam beſtempelen van de *Brandvlerk Vlinder*, zynde het toch altoos beter eenen ſeeds aangenomenen naam te behouden, als al weder eenen nieuwen te geeven.

§. 2.

Den 9^e Augustus des gepaſſeerden Jaars, buiten deze ſtad zynde, vond ik op de Populier-Bladen vier Eitjes, geheel wit van kleur, en enkeld aan de onderzyde der Bladen gelegd, waarvan een afgebeeld is op *Tab. XXXVI. Fig. 1.*

*Tab. XXXVI.
Fig. 1.*

§. 3.

Den 12 Augustus begonnen twee myner gevondene Eiëren een zwart Plekje te verkrygen, waaruit ik beſloor, dat de Rupsjes ſpoedig zouden uit-

uitkomen, ook konde men met behulp van een vergroot-glas, dezelve zien in de Eieren zien bewegen; den volgenden Dag, kwamen ook uit deeze twee Eitjes de Rupsjes werklyk ten voorschyn, zynde geheel wit met een koolzwart Kopje, hadden 16 Pootjes, welke zy aanstond alle gebruikten, aten hunne Eiërdoppen niet op, maar lieten ze onaangeroerd zitten, en vervelden reeds den 16 Augustus voor de eerste maal, vreetende hun afgestroopte vel op, komende uit de twee andere Eitjes eerst den volgenden Dag de Rupsjes te voorschyn. Den 21 Augustus vervelden de voorspoedigsten voor de tweede keer, kunnende men toen op het tweede lid van achteren een rode punt zien, gelyk

Fig. 2. afgebeeld is *Fig. 2.* Den 25^e geschiede de derde Huidverwisseling, zynde de rode punt toen nog merkelyk zichtbaarder; maar na de vierde, het geene ook de laatste vervelling bleek te zyn, was de punt zwartachtig geworden, en ook niet zoo verheven als te vooren, eene

Fig. 3. zoodanige volwasene Rups is afgebeeld by *Fig. 3.* Deeze laatste verwisseling van Huid ging veel langzamer als de voorigen, brengende hier wel twee Dagen mede door, en geschiede den 31 Augustus; drie à vier Dagen hierna, wierden dezelve buitengemeen glansig, het geen my deed denken, dat hunne verandering naderde, zoo als ook bleek, kruipende den 6e September in de aarde. Toen deeze Rupsen reeds volwasen waren, vond ik weder op dezelve plaats daar ik de Eitjes gevonden had, eene Rups, die, na het my voorkwam, reeds driemaal verveld was, welke Rups, nadat ik deeze nog eenen dag gehad had, haare groene kleur verloor en geheel bruin wierd; ik dacht, mischien veranderd dit weder na haare laatste vervelling, maar neen, zy bleef bruin en kroop omstreeks half September insgelyks in de aarde.

§. 4.

Myne Rupsen nu in de aarde gekropen zynde, liet ik vervolgens stil staan tot den 26^e Maart dezes Jaars 1807. wanneer ik bevond, dat zy zich ter verandering in Pop, een spinfel hadden vervaardigd, waar-
Fig. 4. van een afgebeeld is *Fig. 4.*; om nu doch ook de Pop te zien, knipte ik een zoodanig spinfel open, het geen maar heel los was zamengefeld, en vond daarin eene bruine Pop, aan het einde met twee fyne
Fig. 5. puntjes, gelyk by *Fig. 5.* te zien is.

§. 5.

Ik bleef nu van tyd tot tyd de verschyning myner Vlinderen afwagten, nieuwsgierig zynde hoe dezelve zouden uitzien, en het was niet voor den 22 May, dat de eerste het Popvlies verlaten had, en de laatste eerst den 20 July, zynde dus een onderscheid van byna 2 Maanden.
Fig. 6. By *Fig. 6.* ziet men een rustend Mannetje, daarentegen by *Fig. 7.* een vliegend Wyfje. Het onderscheid der kunne is te ontdekken aan de meerdere dikte der sprieten van het Mannetje, boven die van het Wyfje, zynde anders in tekening der kleuren en grootte, volmaakt gelyk.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN

B. F. N. 116 *Nolodonta Dictaea* L.

NACHTVLINDERS *von 7 Zwele Gezindt ERSTE BÜNDE*

T. III.

Taf. XXXVI

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

ZEVEN-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

O V E R D E

N A C H T - V L I N D E R S.

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE WILLIGE SCHORS-RUPS EN VLINDER.

P. III. Tab. XXXVII.

§. I.

 eele Rupsen hebben de gewoonte, zich over dag te ver-
 schuilen, daarentegen des nachts hun voedsel te zoeken;
 de eene soort doet dit echter meerder als de andere, zoo
 waren my reeds verscheidene Jaaren twee soorten bekend,
 welken zich achter de schors der Willige Bomen ver-
 schuilden, maar ben tot heden toe buiten de gelegendheid geweest,
 hunne Huishouding en Afbeelding den Liefhebber en aanbieder,
 zoo als ik nu in deeze Verhandeling de eene, en in eene volgende,
 de andere soort hoope te beschryven.

Kk

§. 2.

§. 2.

Ik noeme ons tegenwoordig Voorwerp, met uitzondering, *De Willige Schors-Rups en Vlinder*, om redenen dat hetzelfde zich in den staat van Rups, zoo wel als in dien van Vlinder, den geheelen dag achter de schors der Willige Boomen verschuilt, en maar alleen des nachts 'er achter van daan komt, doende dit zeer veel meerder als de andere soort, welke hetzelfde meest alleen maar in hunnen volwasfenen staat van Rups doen.

§. 3.

Het was op den 23. May des Jaats 1806, dat ik met een myner Zoonen, buiten de Haarlemmer-poort dezer stad, aan den Hogendyk wandelende, en op de aldaar staande Willige Boomen naar Rupsen zoekende, onze tegenwoordigen achter de schors vonden, en wel meest allen reeds volwasfen, zynde de eene veel ligter van kleur als de andere, ziende men op *Tab. XXXVII.* by *Fig. 2.* afgebeeld eene ligte en daarentegen by *Fig. 3.* eene donkere.

Tab. XXXVII.

Fig. 2.

Fig. 3.

§. 4.

Myne gevondene Rupsen, gaf ik, te huis gekomen zynde, Willige Bladen, welken zy zich zeer wel smaaken lieten, tot in het laatste van dezelve maand May, wanneer de meesten begonnen intespinnen, om tot Poppen te veranderen, maakende zich een Spinsel aan de schors, waarvan ik eenige stukken in hun verblyf geplaatst had; een dusdanig Spinsel, zittende op een stuk schors en zynde van boven open gesneden om de Pop in hetzelfde te kunnen zien leggen, is afgebeeld by *Fig. 4.* Eenige Rupsen, welke ik gelegendheid had in hun Spinsel waartene-men, lagen twee à drie dagen, andere wel zes à zeven dagen eer dezelve tot Poppen veranderden. Deeze Poppen, waren ligt geelachtig van kleur na de verandering, doch werden al langzamerhand donkerder, zoo als de afbeelding dezelve vertoond.

Fig. 4.

§. 5.

§. 5.

Deeze Rupsen, den geheelen Dag, achter de schors der Willige Boomen, verschoolen zynde, zoo zoude men denken dat dezelve zeer weinig voor de vernieling der Wespen behoefden te vreezen, doch dit ging buiten myne verwachting, hebbende ik 'er verscheidene gehad, uit dewelken nog levendig zynde, reeds de Wespen-Wormtjes uitkropen, die zich dan oogenbliklyk insponnen en waaruit dan eenige dagen daarna, de Wespen te voorschyn kwamen; ik had echter, doordien wy 'er veele gevonden hadden, het genoeg, eenige in Poppen te zien veranderen, en dus hoop hunnen geheelen levensloop te bekomen, maar ook by deezen waren 'er nog, waaruit tot myn leedwezen Wespen, in plaats van Vlinders te voorschyn kwamen.

§. 6.

Den 17^e Juny, dus omtrent drie weken na dat de Rupsen zich hadden ingesponnen, had ik echter het vermaak de eerste Vlinder te zien te voorschyn komen, en vervolgens nog eenigen, dezelve pronkten met geene schoone kleuren, gelyk men aan de Afbeelding zien kan, zynde *Fig. 5.* naar een Mannetjes Vlinder vervaardigd, vertonende te gelyk de rustende stand, daarentegen *Fig. 6.* naar een Wyfje, het geene ook de vliegende gedaante doet zien. *Fig. 5.*
Fig. 6.

§. 7.

Alle myne Vlinders, plaatste ik nu in eene met Gaas overdekte Doos, in hoope dat zy zouden paaren en Eijeren leggen; dezelve waren ook niet lang by elkander geweest, of hadden het laatste, te weeten het Eijer leggen gedaan, dan of zy insgelyks gepaard hadden was my tot nog toe onbekend; want op den 21e Juny des morgens, de Doos willende open doen, was de Dekfel als het ware vast geplakt, ik trok dezelve 'er echter af, en vond twee hoopjes Eijeren, van twintig à dertig stuks, tusfchen de Dekzel en de Doos vast gelymd, door middel van een geele Gom, welke over de Eijeren heen zat; ik sneed

de stukjes hout, waar dezelve op gelymd waren, voorzichtig uit de Doos, om reden dat ik bevreesd was, ze anders met open en dicht doen te zullen beschadigen; naderhand vond ik nog meerdere hoopjes in de Doos, en ook op de stukken der Willige schors, die ik ter

Fig. 1. wegschuiling voor de Vlinders in de Doos gelegd had; *Fig. 1.* verbeeld een hoopje Eijeren op een stukje hout geplaatst.

§. 8.

Myne onzekerheid, te weten of myne Vlinders gepaard hadden al of niet, wierd spoedig weg genomen, doordien maar weinige Dagen, na dat de Eijeren gelegd waren, dezelve potloodkleurig wierden, en niet indroogden, het geene anders Eijeren, door een Wyfjes Vlinder gelegd, dat niet gepaard heeft, zeer spoedig doen; ik twyfelde nu niet of deeze Eijeren waren bevrucht, zoo als ook in 't vervolg van tyd bevestigd wierd, komende de jonge Rupsjes in de Maand April deezes Jaars ten voorschyn, zynde ligt bruin van kleur, met zwarte Kopjes, gebruikende al aanstonds hunne zestien Pootjes, doch min of meer spannender wyze; ik gaf hun ten eersten Willige Blaaden, dewelken zy zich zeer wel smaaken lieten en vervelden hierop voor de eerste maal vyf à zes Dagen, na dat zy uit de Eijeren gekomen waren, vertoonden zich toen reeds van kleur en tekening zoo als zy volwasfen deden, ondergingen ook door alle de volgende Vervellingen, hier omtrent geene verandering, bereikten hunne volle groote in het laatste van May, zynde dit dezelve tyd, als waarin wy hun in 't vorige Jaar gevonden hadden.

A faint, light-colored botanical illustration of a branch with several leaves is centered on the page. The leaves are elongated and pointed, with visible veins. The branch extends from the bottom right towards the top left.

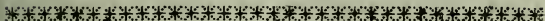
LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ISLAMIC

B. v. F. 124: H. 322 *Orthosia Ypsilon* Sp. 8.

NACHTVLINDER *Sena* / Tweede Gezinster EERSTE BLENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

ACHT-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE ZWARTE STIP VLINDER.

P. III. Tab. XXXVIII.

§. 1.

**** n de hier vooraf uitgegevene Verhandeling, zeide ik, nog
 * * * * * eene Rups en Vlinder te kennen, dewelke insgelyks
 * I * achter den Schors der Willige Boomen zich verschuilde,
 * * * * * doch zo veel niet, als de aldaar beschrevene, maar
 * * * * * dit meest deed, alleen in den volwasenen staat van Rups,
 en beloofde daarin, dezelve in eene volgende te zullen mededeelen,
 zo zal dan nu dit Insect, het onderwerp dezer tegenwoordige verhan-
 deling uitmaken, noemende ik hetzelfde, ter onderscheiding van ande-
 ren, *De Zwarte Stip* om reden dat de Vlinder op iedere Bovenvlerk,
 een Zwarte Stip heeft, welke tegen de overige bruinachtige kleur, ten
 eersten in het oog valt, want om nu dit voorwerp wederom *de Willige*
Schors te noemen, zal ieder Liefhebber niet goedkeuren, dewyl het
 nooit raadzaam is, en altoos verwarring geeft, om twee verschillende
 zaaken, een zelfde naam te geeven.

§. 2.

In de maand Juny, vond ik buiten deze Stad op een Willige Boom

L 1

aan

aan het uiteinde van een takje, een tezaam gesponnen bosje Bladen, *Tab. XXXVIII.* zo, als hetzelfde is afgebeeld *Tab. XXXVIII Fig. 1*; deze Bladen

Fig. 1. van elkander trekkende, zag ik daarin eene Rups, afgebeeld *Fig. 2.*

Fig. 2. zynde reeds voor de laatste maal verveld; ik wist dus niet of dezelve nog jonger zynde, eene andere kleur had; maar eenige dagen daarna, vond ik weder eene, ook dusdanig ingesponnen, dewelke eens of ten hoogsten tweemaal verveld was, hebbende byna gelyke kleur en tekeningen als de eerste, vervelde weder twee dagen na dat ik dezelve gevonden had, vreetende het afgesfroppte vel op, endeed dit voor de laatste maal in het einde van genoemd: maand; na deeze huidverwisseling, kwam zy meerder uit de te zaam gesponne Bladen te voorschyn, kruipende nu weg achter de Schors, hetgeene zy te vooren bynaar in 't geheel niet gedaan had; deeze Rups was iets ligter van kleur, als de andere, en afgebeeld *Fig. 3.* in de gedaante zo als dezelve meestentyds achter de Schors lag weggeschoolen.

Fig. 3.

§. 3.

De eerste Rups vervaardigde zich een Spinsel den 26sten Juny, om daarin tot Pop te veranderen; en de andere den 8sten July, beide aan de Schors, een dusdanig Spinsel, met de Pop daar in, is afgebeeld *Fig. 4.* daarentegen *Fig. 5.* vertoond deeze laatste uit het Spinsel genomen.

Fig. 4. 5.

Eenige dagen hierna, brak ik het Spinsel van de laatst ingesponne Rups open, en vond dezelve nog onveranderd doch levendig daarin leggen, dekte het toen weder dicht, hopende dat dezelve echter in eene Pop zoude veranderen; om nu den tyd te weten wanneer dit gebeurde, zo zag ik 'er alle morgen naar, tot den 10den Augustus, zynde toen eerst in eene Pop veranderd, hebbende dus langer dan eene Maand, onveranderd gelegen.

§. 4.

De eerste Vlinder, 't welk een Mannetje was, afgebeeld in de vliegende gedaante *Fig. 6.* kwam den 22sten September te voorschyn, en de andere, zynde een Wyfje, het geene *Fig. 7.* ve beeld in den rustenden stand, verliet eerst verscheidene dagen daarna haar Popvlies, toen tot myn leedwezen, het Mannetje reeds dood was, hebbende 'er dus geene Eijeren van kunnen bekomen, doch ik twyfel niet, of dezelve zullen als Eijeren overwinteren, en in het Voorjaar de Rupsjes uitkomen.

Fig. 6.

Fig. 7.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS

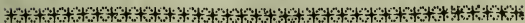
Br. F. n. H. 520 *Orthocentrus Lota L.*

NACHTVLINDERS *Tab. de Geand.* EERSTE BLENDE

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

NEGEN-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE HEREMIET.

P. III. Tab. XXXIX.

§. I.

*****ladolders, is de algemeene aangenomene naam van die
 * **B** * soorten van Rupsen, dewelken de Bladen der Boomen
 * * of Plantgewassen, daar zy op aazen, als het ware

 te zamen rollen, waardoor het veelyds gebeurd, dat men naar
 Insecten zoekende, zulke Bladen zal aantreffen; ons tegen-
 woordig Voorwerp, dat eigentlyk geen Bladroller is, heeft
 doch die eigenschap, dat hetzelfde den geheelen levensstaat van
 Rups door, in te zaam gesponne Bladen leeft, en wel iedere
 Rups afzonderlyk, het is om deze redenen, dat ik hetzelfde *De*
Heremiet noeme, zynde voor zo verre my bekend is, nog by

geenen anderen Autheur beschreeven, en draagt dus ook geenen anderen naam.

§. 2.

Het was op den 6den Juny des Jaars 1807, dat ik op de Willige Boomen zoekende, aan de einden der Takjes, de Bladen te zaam gesponnen vond, en dezelve van elkander trekkende, daarin besloten zag eene groene gestreepte Rups, en wel altoos in elk bosje Bladen, maar eene Rups, levende dus geheel eenzaam en van elkander afgezonderd, ieder als het ware in eene aparte Hermitage, *Fig. 1. op Tab. XXXIX.* vertoond een dusdanig te zaam gesponnen bosje Bladen, aan het einde van een takje Willige.

*Fig. 1.
Tab. XXXIX.*

§. 3.

Op bovengenoemde Dag, hadde ik maar twee dusdanige Rupsen gevonden, zynde bynaar reeds volwasfen, wierden ook eenige dagen daarna paarsch op den rug, het welk my deed denken, dat haare verandering in Pop naderde, het geene ook door de uitkomst bevestigd wierd; maar den volgenden dag, 'er naar ziende, was de kloekfte dezer twee Rupsen, in het glaasje met water, waar ik de takjes Willige Bladen in geplaatst had, gekroopen, en naar het scheen verdronken, ik nam dezelve 'er echter uit, en legde haar in de zonneschyn op dubbeld vloey-papier neder, had ook het genoeg en na verloop van een quartier uur, dezelve weder te zien herleven, en heeft hier door ook hoegenaamd geen letzel gekregen, want zy is in een volkomen Vlinder veranderd; uit dit in het glaasje kruipen besloot ik, dat deze Rupsen in de aarde zouden gaan en daarin tot Pop veranderen, ik gaf dus dezelve Aarde, en de schynbaar dood geweest hebbende Rups zo wel, als de andere, kroopen hier ook beiden in.

§. 4. Om-

§. 4.

Omstreeks de helft van de zelfde Maand, na dat de twee bovengenoemde Rupsen reeds in de Aarde gekroopen waren, vond myn Zoon wederom eenige van deze soort, en ook ieder in een apart digt te zaam gesponnen bosje Bladen; de klynste dezer Rupsen, kwam my voor dat maar eenmaal verveld was, en deed dit wederom den 19den Juny, vertoonde zich toen zo als *Fig. 2.* *Fig. 2.* doet zien, onderging de derde huidverwisseling den 26sten; en eindelijk in het begin van de volgende maand July; voor de laatste maal; om deze vervellingen waar te nemen, moest ik telkens, als ik naar de Rups zien wilde, het bosje Bladen lostrekken, waarna de Rups de Bladen weder te zamen spon, of ook wel een ander bosje opzocht, en dat als dan te zamen voegde: Eenige dagen na de laatste verwisseling van Huid, wierd dezelve, even als de vorige, paarsch van kleur, doch bleef na deeze verandering; nog in haar Celletje; tot omtrent op het ogenblik dat zy in Pop zoude veranderen, komende toen te voorschyn en kroop bynaar aanstonds van de Willige Bladen af naar beneden in de Aarde. *Fig. 3.* vertoond eene dusdanige volwasfene Rups, dewelke haare volle groote bereikt heeft. *Fig. 3.*

§. 5.

Toen nu alle myne Rupsen volwasfen geworden; en in de Aarde gekroopen waren, liet ik dezelve onaanteroerd staan, tot den 10den July, wanneer ik bevond dat iedere Rups, zich maar een los Spinfel had vervaardigd, afgebeeld *Fig. 4.* uit Aardkorreltjes te zaamen gevoegd, en daarin tot eene lichte bruine Pop was veranderd, welke uit het Spinfel genomen *Fig. 5.* vertoond. *Fig. 4.*
Fig. 5.

§. 6.

Maar weinige dagen, hadden deeze Poppen gelegen, of de Vlinders kwamen uit dezelve te voorschyn, want reeds den 18den July, des avonds, had een van dezelve zyn Popvlies verlaaten, en vervolgens twee a drie dagen daarna, de anderen: *Fig. 6.* ver-
Fig. 7. toond een in de rustende; daarentegen *Fig. 7.* in de vliegende gedaante; het onderscheid der kunne is by deeze soort van Vlinderen, moeyelyk te bepalen, zynde 'er aan de voelders of sprieten, in het geheel geen, en aan het Lyf insgelyks bynaar geen onderscheid te zien, alleen is het Lyf van het Mannetje maar zeer weinig dunder als dat van het Wyfje, waar uit ik besluit, dat het laatste niet veele Eijeren by zich zal hebben, echter kan ik hier niets van bepalen, dewyl zy in 't geheel geene, by my gelegd heeft.

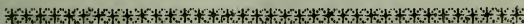
LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS

PLATE 114. No. 155. *Malvastrum P. Retusa L.*
Cosmia

NACHT-VLINDERS *van i Tweede Gezinde EERSTE BLENDE*

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDÉ.

DE NUN-VLINDER.

P. III. Tab. XL.

§ I.

******amma*, *Psi* en meer andere, reeds in dit werk afgebeelde
 * **G** * Vlinders, draagen hunnen naam naar de Tekeningen
 * * * * * of Figuren welke men op derzelver Vlerken gewaar
 word, en reeds door den Ridder LINNÆUS zyn gebezigt, om
 hun naar te noemen, zo word ons tegenwoordige Voorwerp, insge-
 lyks *Nun* genoemd, naar aanleiding van het zwarte teken, dat de
 Vlinder op de boven Vlerken heeft, het welk zeer veel gelykt naar
 de Hebreuwfche Letter *Nun*, en geene reedenen wetende,
 om deezen naam te veranderen en denzelfen eenen anderen ge-

schikteren te geven, zo zal ik dus denzelven in naarvolging hier van noemen *De Nun-Vlinder*.

§. 2.

Verscheidene Jaaren geleden, vond ik in het begin der maand Juny, op Brande-Netel in den Haarlemmer Hout, een klein Rupsje; te huis gekomen zynde, gaf ik het zelve verder Brande-Netel Bladen, waarop het vier dagen daarna vervelde, en vertoonde zich toen als op *Tab. XL. Fig. 3.* afgebeeld is; na verloop van vier a vyf dagen, vervelde myn Rupsje andermaal, en in het laatst van dezelfde maand, voor de derde keer, den 4den July, onderging deze Rups de laatste Huidverwisseling, en was twee dagen daarna van groote en kleur als *Fig. 4.* dezelve verbeeld; den 11den July, was zy lichter geworden, zo als *Fig. 5.* afgebeeld is, het geene my in de gedachten bragt, dat haare verandering in Pop naderde, zo als zy ook den 14den van dezelfde maand in de Aarde gegaan is.

Tab. XL.
Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

§. 3.

Acht dagen, na dat de bovengemelde Rups in de Aarde gekroopen was, vond ik dezelve in eene bruine Pop veranderd, afgebeeld *Fig. 6.* Deze Pop, bleef toen van den 22sten July, tot den 1sten April, van het daar aan volgende Jaar, onuitgekomen leggen, komende toen de niet onaanzienlyke Vlinder te voorschyn, zynde een Wyfje.

Fig. 6.

§. 4.

Tot dusverre was deze Verhandeling gereed, maar is door tuschen gekomene omstandigheden blyven leggen, tot op den 24sten May des Jaars 1806. wanneer ik buiten deeze Stad, aan den Hoogendyk, op Ype Bladen, weder eene dusdanige Rups, tweemaal verveld zynde vond, welke ik vervolgens Willige Bladen gaf en daarop den 30sten

voor

voor de derdemaal van Huid verwisfelde, vreetende het afgestroopte Vel geheel op, en groeide toen zeer sterk, zo dat dezelve den 4den Juny voor de vierde of laafte maal Vervelde; den 10den Juny wierd zy lichter van kleur, waar uit ik besloot dat haare Verandering naderde, de volgende dag 'er weder naar ziende, vond ik myne Rups niet meer op de Willige Bladen, maar onder de oppervlakte der Aarde gekroopen en aanmerkelyk klynder geworden, den anderen dag was zy dieper in de aarde gegaan, zo dat ik haar niet meer onder de oppervlakte zag, liet toen dezelve stil staan tot den 20sten Juny, wanneer ik bevond dat zy in eene Pop veranderd was.

§. 5.

Den 20sten Juny, had ik dus gezien dat myne Rups eene Pop was geworden zonder eenig Spinfel gemaakt te hebben, maar moest nu nog tot het begin der volgende Lente wachten, eer de Vlinder te voorschyn zoude komen, zo als ik dit met de vorige had ondervonden, ik legde dus de Pop weder op de Aarde neder, strooide 'er een weinig overheen, en wachte met geduld de tyd der ontbinding af. De volgende Winter buiten gewoon zacht van weder zynde, dacht ik dat mooglyk de Vlinder wel vroeg in 't voorjaar zoude uitkomen, maar het was niet voor den 20sten Maart des volgende Jaars, dat dezelve te voorschyn kwam, zynde een Mannetje, afgebeeld *Fig. 7.* in de vliegende gedaante en *Fig. 8.* vertoonend het Wyfje in den loopenden stand; het onderscheid der Kunne is aan de Sprietten of Voelders te onderkennen, hebbende het Mannetje geplimde, het Wyfje daarentegen byna draadvormige Sprietten.

Fig. 7.
Fig. 8.

§. 6.

Wat het Ei betrefd, hetzelve vertoonend zich in de natuurlyke groo-

Fig. 1.
Fig. 2.

te *Fig. 1.*, daarentegen *Fig. 2.* door het Microscop gezien, zynde zeer aartig geribd, lopende de ribbetjes boven op in het midden als in een punt te zaamen, hoe lang dezelve leggen voor de uitkoming der Rupsfen kan ik niet bepaalen, doch dit zal niet lang zyn, dewyl de Vlinder in het laatste van Maart, of in het begin van April, zyn Popvlies verlaat, en de Jonge Rupsjes zich in het laatst van May of begin van Juny reeds vertoonen en als dan op onderscheidene gewassen te vinden zyn, zo als ik dezelve op Brande-Netel en op Ype Bladen, zynde geheel van elkander verschikende gewassen, gevonden heb.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS

Fr. F. 174. H. 311 *Orthocera Gothica* L.

NACHTVLINDERS *Scop. 2te Bunde Gezinde* EERSTE BUNDE.

P. III

Tab. XL.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

EEN-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

O V E R D E

N A C H T - V L I N D E R S .

van het TWEEDE GEZIN *der* TWEEDE BENDE.

D E W I N T E R - V L I N D E R .

P. III. Tab. XLI.

§. 1.

I
 In langen tyd ben ik niet in de gelegendheid geweest
 de afbeelding en beschryving van eene Span-Rups en
 Vlinder in deszelfs geheele huishouding, den Liefheb-
 ren te kunnen mededelen, en offchoon ons tegenwoordig
 Voorwerp, geenzints onder de aanzienlyken kan gerangschikt worden,
 behoort het doch eene plaats te bekleeden, zoo wel in de Beschry-
 vingen der Donsvleugelige Insecten, als ook in de Kabinetten der Lief-
O o
heb-

hebben, en waarom zouden wy niet zoo wel eenen kleinen Vlinder als eenen grooten achten? De Maker van 't Heelal heeft doch hun beiden ter zyner verheerlyking hier op aarde gesteld; ook is het onbe-
 list, waarin de macht des Scheppers het meest uitblinkt, of in de kleinften, of in de grootsten: Hy zorgt voor beiden, dat hun geslacht niet verloren gaat, het geene volgens myne gedachten met die soorten van Vlinderen, waarvan de Wyfjes ongevleugeld zyn, gelyk ons tegenwoordig Voorwerp, zeer gemakkelyk konde geschieden, om redenen dewyl het Wyfje, zoo als het ons ten minsten voorkomt, niet zoo goed in staat is haare Eijeren te verspreiden, maar het veel meer bepaald op eene plaats doen moer; daarentegen een gevleugeld Wyfje, derzelver Eijeren hier en daar, wyd en zyd, van elkander kan leggen, waardoor de jonge Rupsjes beter in de gelegenheid zyn haar voedsel te bekomen en zoo ligt niet alle, door de eene of andere gebeurtenis, kunnen verlooren gaan, maar doch altoos eenigen 'er van tot hunnen volmaakten staat van Vlinder geraken, die dan door de Liefhebbers, in hunne Kabinetten, in *natura* kunnen bewaard worden, ter *befchotwing der wonderen Gods! in de minstgeachtste schepselen.*

§. 2.

In 't begin van dit derde Deel, *Tab. VII.* is een Vlinder afgebeeld, aldaar genaamd *De Zomer-Vlinder*, om redenen dezelve geheel groen van kleur is, en welke men wel *de Zomerkleur* zoude kunnen noemen; daarentegen in den Winter de bladen der meeste plantgewasfen donker van kleur en bruinachtig zyn, zoo zal ik dan ons tegenwoordig Voorwerp noemen *de Winter-Vlinder*, temeer nog, dewyl dezelve in den staat van Vlinder, in den Winter te voorschyn komt: in Duitschland noemt men hem insgelyks *der Winter-Smetterling*, ook wel *der Spätling*. De Ridder LINNEUS noemt ons Voorwerp *Brumata*, en HUFNAGEL, *Hyemata*.

§. 3.

Reeds vroeg in het Voorjaar, al naar mate dat de Lentewarmte de Bladen der Boomen doet te voorschyn komen, verlaat ook ons tegenwoordig Voorwerp, door die zelfde warmte gekoesterd, het Ei, het geen men in deszelfs natuurlyke grootte afgebeeld ziet, op *Tab. XLI. Fig. 1.* en een weinig vergroot *Fig. 2.* *Tab. XLI. Fig. 1. Fig. 2.*

§. 4.

Wanneer het Rupsje het Ei, dat door de Moeder-Vlinder aan den stam van eenen Boom geplaatst is, verlaten heeft, is hetzelfde reeds groen van kleur met een zwart Kopje, en begeeft zich zoodra mooglyk op de alsdan nog zeer klein zynde Blaadjes, en met dezelve in grootte toenemende, rold zy vervolgens de Bladen een weinig te zamen, of laat ik liever zeggen, spint meestentyds twee Bladen op malkander en leeft daar tuschen tot dat deeze Bladen verteerd zyn; na omtrent vier weken uit het Ei geweest te hebben, zyn dezelve volwasfen, het geene doorgaands in het laaste der maand May is, en vertoonen zich dan als *Fig. 3* en *4* verbeeld, zynde zeer onderscheiden van kleur, licht en donker, zoo als men aan de Afbeeldingen zien kan. *Fig. 3. Fig. 4.*

Deeze Rups is het, dewelke het eerste Bladgroen van meest alle, zoo wel Vrucht- als andere soorten van Boomen, doorknaagt, en door een groot gedeelte van Europa te vinden is.

§. 5.

De Rupsen nu volwasfen geworden zynde, begeven zich in de aarde, om daarin tot Popjes te veranderen, bereiden zich hiertoe een los Spinzelje, uit eenige aardkorreltjes te zamen gesteld, afgebeeld *Fig. 5.* en veranderen daarin tot eene Pop, zoo als hetzelfde afgetekend is *Fig. 6.* *Fig. 5. Fig. 6.*

§. 6.

Den geheelen Zomer, en genoegzaam den daarop volgenden Herfst, blyft de Vlinder in het Poppevlies beflooten in de aarde leggen, en het is niet voor omstreeks de helft van de maand November dat de Vlinder

Fig. 7. te voorschyn komt. *Fig. 7.* vertoonst het Mannetje in de vliegende

Fig. 8. gedaante, en *Fig. 8.* in den loopenden stand, houdende alsdan de vlerken, even als de Dag-Vlinders, om hoog; daarentegen geheel in rust zynde, houden zy de vlerken even als genoegzaam alle andere Nacht-Vlinders, aan het Lyf gesloten. Het Wyfje, dat maar een zeer

Fig. 9. gering bewys van vlerken heeft, is afgetekend *Fig. 9.* Naar het onderscheid der kunne behoefst men in het geheel niet te zoeken, gelykende het Wyfje eerder naar een Vlieg of Torretje, dan naar een Vlinder, en wanneer men niet met zekerheid wist, dat deeze Diertjes met elkander paarden, het geene ik zelfs meer dan eens gezien hebbe, maar dat ook uit de door deeze Diertjes gelegde Eijeren, wederom dezelfde Rupsen komen, als waaruit zy voortgekomen zyn, dan zoude men niet kunnen geloven, dat dit een en hetzelfde soort van Vlinders was. Dat zy zich maar eenmaal in 't Jaar vertonen, behoeve ik niet te zeggen.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ALABAMA

Ex F. d. H. 401. *Laentia*. B. *Drumata* d.
Scidalia Fr.

NACHT-VLINDERS: van 'Tweede Geziner TWEEDE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

TWEE-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE.

DE HALVE MAAN-VLINDER.

P. III. Tab. XLII.

§. I.

H
 et is voor ons Menschen onbegrypelyk welk vermogen de
 Almachtige Schepper de Vlinders ingefchapen heeft, waar-
 door elk in staat is, zyn wederga te ontdekken, om door
 vereeniging met elkander, hun geslacht voortteplanten, en
 wel zyn wederga van dezelfde soort, daar 'er doch in ver-
 scheidene Vlinders, zeer veele overeenkomst plaats vind, en wy
 Menschen 'er zeer gemaklyk mede zouden verwarren; doch door dat
 vermogen, paart het Mannetje met het Wyfje van zyn eigen soort, en
 niet met een andere Wyfjes-Vlinder, waardoor de geslachten door el-
 kander zouden komen; neen, ieder geslacht blyft op zich zelf, en
 hoeveel gelykenis 'er tusfchen de eene en andere soort van Vlinders
 ook moge weezen, 'er heeft doch geene verbastering plaats, het blyft,
 zoo als het eens door den Alwijzen Schepper gefchapen is, en veran-
 derd niet. Ons tegenwoordig Voorwerp, zal dit myn gezegde beves-
ti-

tigen, en nog meer zal dit bevestigd worden, door eenen Vlinder, welken ik binnen kort hoope uittegeven, indien de Algoedheid my daartoe leeven en gezondheid schenkt.

§. 2.

In het Eerste Deel van dit Insecten Werk, 6^e Stuk Tab. 2. is eene Rups en Vlinder afgebeeld, aldaar genoemd *het Herculesje*, en in dit Derde Deel Tab 22. is wederom eene Rups en Vlinder afgetekend, onder den naam van *het Linden Herculesje*, om redenen dat de Rups zeer veele overeenkomst met de voorige heeft, en ons tegenwoordig Voorwerp, insgelyks zoo wel als Rups en als Vlinder, veel gelykenis met de twee voorige soorten hebbende, zoo zoude ik hetzelfde wel weder *het Eike Herculesje*, hebben kunnen noemen; maar dewyl dit ligt verwarring kan veroorzaken, zoo zal ik ons tegenwoordig Insect, eenen geheel eigenen naam geeven, en hetzelfde uit aanmerking van de witte vlakjes op de Vlerken der Vlinderen, noemen, *de Halve Maan Vlinder*. In het Insecten Werk van HUBNER draagt dezelve den naam van *Illustraria*.

§. 3.

Omstreeks de helft van de maand Augustus des gepasfeerden jaars, ontving ik van eenen Liefhebber te *Haarlem*, eenige Eijeren, benevens de Moeder Vlinder, welke dezelve gelegd had; in den eersten opslag, meende ik, dat het de Vlinder was, zoo als in het Eerste Deel 6^e Stuk Tab. 2. afgebeeld is, maar veel sterker van kleur, gelyk meermaalen onder een zelfde soort van Vlinderen plaats vind, zoo als ik ook zyn Ed. berichte, doch waarop ik ten antwoord ontving, dat het zyn Ed. verwonderde dat ik dit voor een en hetzelfde Insect had aangezien, maar dat het kort te vooren door een ander voornaam Liefhebber in het eerste ook voor een en dezelfde Vlinder aangezien was, doch door ons tegenwoordig Voorwerp, met het te vooren afgebeelde tegen elkander te vergelyken, overtuigd wierd, dat het eene geheel andere soort was, en het geene by my ook door de uitkomst bevestigd wierd; ik bedanke dus hierby opentlyk den geëerden zender, zynde de Heer PIETER VEEN te *Haarlem*, welke Liefhebber der *Entomologie*, zich niet alleen vergenoegd met Vlinderen te verzamelen, maar dezelve, zoo als meer Liefhebberen, indien zulks maar eenigzints doenlyk is, uit Eijeren en Rupsen voortteelt, en zich zelve daardoor eene groote kennis, zoo wel van de Vlinders als van de Eijeren en Rupsen verworven en eene aanzienlyke verzameling van Insecten vergaderd heeft.

§. 4.

De Eijeren op bovengezegde wyze bekomen hebbende, bewaarde ik dezelve, het geen echter niet lang nodig was, want nog in de maand Augustus, kwamen de Rupsjes reeds te voorschyn, ik plaatste ze aanstonds op een Eike Takje, wyl my dit als hun voedzel door den vriendelyken zender, was opgegeven, en zy lieten zich deeze Bladen ook zeer wel smaaken, zoo dat zy reeds voor de eerste maal vervelden, weinige Dagen na hunne komst uit de Eijeren; voor haare tweede vervelling vertoonden zy zich als *Fig. 4.* op *Tab. XLII* hebbende van vooren en van achteren een half wit bandje, op welke plaats na nog twee maal van huid verwisfeld te zyn, zy met aanmerklyke Knobels voorzien waren, verbeeldende *Fig. 5.* eene dusdanige Rups volwasfen; wanneer men nu deeze Rups, met de andere foorten, hier voor afgebeeld (*) vergelykt, dan zal men aanstonds zien, dat het eene geheel andere is, en alle twyfel hier omtrent ophouden.

Fig. 4.
Tab. XLII.

Fig. 5.

§. 5.

De Rupsen haaren vollen wasdom bereikt hebbende, maakten zich ter gedaantewisfeling gereed, sponnen hiertoe maar een paar Bladen op elkander, en veranderden daartusfchen tot Poppen, zoo als 'er een afgebeeld is *Fig. 6.* zynde dit in het laatste van September.

Fig. 6.

§. 6.

Deeze Poppen leiden den gehelen winter over, en het was niet voor den 5^e May daaraan volgende dat de eerste Vlinder te voorschyn kwam, en vervolgens de overigen *Fig. 7.* vertoond een Wyfje in de vliegende gedaante en *Fig. 8.* een Mannetje in de lopende stand, zynde in beide figuren de halve Maantjes op de Vlerken zichtbaar en welke doorschynende zyn; het onderscheid der Kunne is spoedig te ontdekken, hebbende het Mannetje gekamde, daarentegen het Wyfje gladde Horentjes.

Fig. 7.
Fig. 8.

§. 7.

(*) Eerste Deel 6de stuk *Tab. 2.* en Derde Deel *Tab. 22.*

§. 7.

- Daar ik nu van beide de Geslachten bekomen had, plaatste ik Man-
netje en Wyfje by elkander, en na verloop van drie à vier Dagen, leide
het Wyfje reeds hare Eitjes, welken groen van kleur waren en zonder
Fig. 1. kuiltje, zoo als 'er een in de natuurlyke groote *Fig. 1.* afgebeeld is;
doch twee Dagen na de legging, wierden ze paars van kleur en kregen
Fig. 2. een kuiltje, vertoonende *Fig. 2.* een dusdanig vergroot Ei; na nog
10 à 12 Dagen gelegen te hebben, veranderde het paars in potlood-
Fig. 3. kleurig als *Fig. 3.* en den volgende Dag kwamen de jonge Rupsjes uit.

Terwyl ik nu de geheele huishouding, van dit, zoo wel als Rups
en als Vlinder, fraaije Insect, had, zoo wilde ik eens beproeven of
zy geen ander voedsel zouden gebruiken, als alleen Eiken Bladen,
en gaf haar ten dien einde Elfe en Willige, welke beide soorten van
Bladen, door hen ook wierden gegeten; ik voede dezelve vervolgens
met Willige, tot haare volle groote toe, het geene in het laatste der
maand July was, sponnen zich vervolgens in, en niet lang daarna of
de Vlinders kwamen te voorschyn; deeze zouden wederom gepaard en
Eijeren gelegd hebben, de Rupsjes uitkomen en dan weder in de maand
September of October volwasfen geweest zyn, de winter als Poppen
overleggen, en in het daaraanvolgenden Voorjaar haare Vlinders voort-
brengen.

Ik moet hier nog byvoegen dat ik, offchoon deeze Rupsen met Wil-
lige Bladen groot gebragt heb, doch geloof dat dit haar eigentlyk
voedsel niet is, maar wel Eiken, om redenen dezelve met Willige
voedende, zeer veel stierven, en niet zoo voorspoedig groeiden als dat
zy Eiken Bladen vraten.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF TORONTO

F. v. F. d. N. 21. Ennomos. Illustraria. 41.

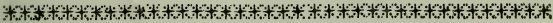
NACHTV. I. N. D. E. R. S. t. u. n. l. Tweede Gezamen. TWEDE DE BENDE.

P. III.

Tab. XLII.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

DRIE-EN-VEERTIGSTE EN VIER-EN-
 VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE WILLIGE HOUT-RUPS.

P. III. Tab. XLIII. XLIV.

§. I.

Het lydt geene tegenspraak dat de eene Rups met minder moeite en met minder oppassing van het Ey af aan, tot derzelve volle wasdom toe groot gebragt kan worden als de anderen; zo is by voorbeeld de Ringel-Rups (*Neustria*). De Rups van de Resch-Vlinder (*Dispar*) en van meer andere soorten, byna met alle Boombladen groot te brengen; daarentegen zyn 'er weder verscheidene, welke slegts eene soort van Plantgewas vreeten, maar dit dan ook bekomende, bereiken zy meestentyds haaren vollen wasdom, doch ons tegenwoordig Insect behoord onder de moeijelykste voorwerpen om hetzelfde van het Ey af aan tot deszelfs volle grootte te brengen, niet om dat het Voedzel onbekend is, maar om dat het zeer moeijelyk is, te

Qq

be-

bekomen, en de groei der Rupsen, zeer langzaam gaat, hebbende meer dan een geheel jaar nodig, om van de geboorte aan het Ey af aan, tot de volle grootte om in Pop te veranderen toe, te geraaken.

§. 2.

De Latynsche naam van ons tegenwoordig voorwerp is *Cosfus*, het geen in 't Hoilandsch betekend, *Hout-Worm* of *Hout-Rups*, met welke naam, hetzelfde ook by alle Liefhebberen bekend is, hebbende men 'er nog alleen maar bygevoegt om redenen het meestentyds in de Willige Boomen gevonden word, de naam van *Willige Hout-Rups*.

§. 3.

Tab. XLIII. *Fig. 1.* op *Tab. XLIII.* vertoond een hoopje Eijeren in de Natuurlyke grootte, en *Fig. 2.* door het Microscop gezien, zynde zeer aartig geribd, loopende deeze ribbetjes in de langte van het Ey op en nederwaarts met fyne dwarfe afscheidingen. Verscheidene maalen hebbe ik deeze Eijeren gehad, en zyn de jonge Rupsjes by my ook uit dezelve gekomen. maar ook altoos g storven; ik gaf hun wel aanstonds na haare geboorte Willige Hout en zy vraten meestentyds, zich in hetzelfde in, maar kwamen ook kort daarna weder te voorschyn, zekerlyk om dat de natuurlyke vogtigheid aan hetzelfde begon te ontbreeken, en dan moest de zwakke voor de sterkere bukken, en wierd door deze opgevreeten; somtyds vielen wel twee of drie te gelyk op op eene aan die zy dan te samen verslonden; sommigen stierven ook zonder te worden opgevreeten: Dit verslinden van de eene door de andere, doen zy niet als in de grootste honger, maar ik hoop binnen kort, de afbeelding en beschryving te geven van eene Rups, welke offchoon overvloed van vars voedsel hebbende, op haaren weg een andere soort van Rups ontmoetende, dezelve aanvalt en opvreet, en dit haar eigen soort zo veel niet doet als maar by gebrek van voedsel.

§. 4.

§. 4.

By den dood van myne jongen Rupjes, hielden ook alle myne verdere waarneemingen op en ik was dus in 't geheel niet in staat de afbeelding te geeven, zo min van eene klyne als van eene grootte of volwasfene Rups; maar in 't begin van de maand September des gepasfeerden Jaars, ontving ik van den Wel-Edelen Heere DE WOLFF VAN WESTERRODE, Overste Luitenant te Harderwyk, eene volwasfene Rups, afgebeeld *Fig. 4.* zynde van eene buitengewoone grootte als hebbende eene langte van omtrend vier duimen; ik hoopte nu dat deeze Rups zich zouden inspinnen, en in eene Pop veranderen, maar myne verwachting wierd teleur gesteld, zy spon zich wel in, maar stierf zonder in Pop te zyn veranderd: Ik moest dus weder geduld hebben om by eene andere gelegenheid eene Pop te bekomen; zocht ook zelve dikmaals, in de om en by Amsterdam staande Willige Boomen, naar Rupsen, Spinfels of Poppen, en vond ook in de maand April dezès jaars, drie nog klein zynde Rupsjes, waarvan 'er een afgebeeld is *Fig. 3.* dit was nu goed om te zien, dat de kleur dezer Rupsen zo wel klein als groot genoegzaam gelyk is, maar het was 'er nog verre af, eer dat deeze Rupsjes in Poppen zouden veranderen; ik verzuimde egter niet, hun zo dikwyls doenlyk was, van vars Willige Hout te voorzien, zo nat en vogtig als ik het maar bekomen konde, en het schein ook in 't begin of dezelve iets groeiden, maar ik wierd spoedig te leur gesteld, want in 't begin van de maand Juny, waren zy reeds alle drie gestorven; dit was dus wederom mislukt, en zo is het my, behalven de bovengemelde keeren; telkens gegaan, zynde my, zo dikmaals ik deeze soort van Rupsen gehad hebbe, altoos afgestorven, zonder in Poppen veranderd te zyn; het is my ook door deeze redenen, onmogelyk te bepaalen, hoeveele maalen dezelve vervellen; egter kan ik wel met zekerheid zeggen dat zy dit doen, en het vel geheel opvreeten, daar ik dit by ondervinding weet.

Fig. 4.

Fig. 3.

§. 5.

Op den zesden Mai dezès jaars, ontving ik wederom van den Wel-Edelen Heere DE WOLFF VAN WESTERRODE, (waarvoor ik zyn

Q q 2

Wel-

Fig. 5. Wel-Edelen, alsmede voor de bovengemelde Rups, hierby opentlyk bedanke;) een Spinfel het geen kort te vooren by zyn Wel-Edelen door cene Rups gemaakt was, afgebeeld *Fig. 5.* kunnende men dit Spinfel, in de hand hebbende, de Pop zich in hetzelfde voelen bewegen.

Tab. XLIV. Wanneer nu de Vlinder het Popvlies verlaaten zal, boord de Pop zich door het Spinfel heen, en geeft hier door den Vlinder gelegenheid, gemaklyk uit te kunnen komen; *Fig. 6. Tab. XLIV.* vertoond het Spinfel met de Pop naar buiten, alwaar de Vlinder uitgekomen is, en *Fig. 7. Fig. 7.* stelt ons de Pop voor, uit het Spinfel genomen.

§. 6.

Fig. 8. Uit de bovengenoemde ontfangene Pop, kwam den 5den July de Vlinder te voorschyn, afgebeeld *Fig. 8.* in de vliegende gedaante, en *Fig. 9.* in den loopenden stand; het onderscheid der kunne, is alleen aan de dikte van het Lyf te onderkennen, zynde dat van het Mannetje iets dunder als dat van het Wyfje.

§. 7.

Fig. 3. De Vlinder verlaat dus in het midden en op 't einde van den Zomer het Popvlies, en na gepaard te hebben, ontlast het Wyfje zich van haare Eijeren, welke maar weinig tyd onuitgekomen blyven leggen, komende de jonge Rupsjes, nog voor den Winter uit, en zyn dan in 't volgende Voorjaar zo groot als dezelve by *Fig. 3.* hebbe afgebeeld; doch of zy dan nog een of meer jaaren tot hunnen wasdom nodig hebben kan ik met geene zekerheid bepaalen, maar zy spinnen zich in zo dra zy volwasen zyn, en de Vlinder komt in de maanden July of Augustus te voorschyn.

De volgende waarneemingen deze Willige Hout-
Rups (*Cosfus*) betreffende, zyn ons medegedæld
door den Heere J. FAVROD DE FELLENS,
te Rotterdam.

Deeze byzondere Rupsen, vernielen en knagen fomtyds door de Wortelen der Boomen die zy aanvallen, gravende zich als het ware met overleg, eenen overdekten gang, van den Bast tot aan het Merg of Pit; van den voet des Booms, tot aan den top; het is niet alleen de Willige die zy vernielen, de Populier, de Abeele, en zelfs worden fomwylen de Vlugtbomen hunne prooij, en het voorwerp van hunne verwoesting.

De jonge Rupsen, hebbende den Bek dan nog zo hard niet als de ouden, beginnen door den Bast te vernielen, vervolgens het spint, en wanneer zy genoeg in sterkte zyn toegenomen, gaan zy insgelyks het Hout doorknaagen.

Zy hebben eenen sterken en zeer onaangenen reuk, veroorzaakt wordende door een bruin en zuurchtig vogt, dat uit haar Bek komt, hetwelk waarschylyk diendt, ter verzachting en weekmaking van het Hout, het geen zy tot haar voedzel gebruiken; wanneer men hunne gangen die zy graven vernietigd, waasemt 'er een reuk uit, zo doordringend, dat men moeite heeft dezelve te verdraagen; het vogt hetwelk deeze Rupsen maaken, geeft wel vlakken op het vel, maar het is niet invreetend genoeg om het te doorbyten.

Terwyl de Bek van deeze Rupsen zeer sterk is, moet men met voorzichtigheid haar byten vermyden, welk byten zonder egter vergiftig te zyn, doch ondertusfchen pynlyk is.

Wanneer men dezelve wil opvoeden, is het beter om ze in een Glas te doen, als in een houten Doos, welke zy gemaklyk doorvreeten, en dus ontvluchten.

Deeze Rupsen, houden geen vast tydperk van volwasfen te zyn, want men vind ze in alle tyden des jaars, in haare kanaalen, kleinen en grootten, wanneer men dezelve uit hunne gangen haalt, spinnen zy dikwyls een spinsel, waarin zy zich voor eenige tyd alleen opsluiten; het spinsel van de jonge Rupsen onderscheid zich van dat der ouden, doordien hetzelve veel fynder en dunder is, daar dit daarentegen meestentyds uitwendig vermengd is, met het afknaagsel of met fyne stukjes van het Hout.

Wanneer eindelyk deeze Rupsen haaren laatsten trap van grootte bereikt hebben, vervaardigen zy zich ieder een Spinsel, in het welke zy tot Pop veranderen, waaruit de Vlinder te voorschyn komt, met dit onderscheid, dat de Rupsen die in Poppen veranderen, gedurende den Herfst en den Winter, niet voor den volgende Zomer in Vlinders veranderen, terwyl daarentegen de geenen die in de Lente en in den Zomer in Poppen veranderen, de Vlinders drie of vier weken daarna uitkomen.

In den staat van vryheid en van overvloed van voedsel zynde, vernield de eene den andere niet, het geen daarentegen veelmaals gebeurd, wanneer zy opgesloten zyn, en niet genoeg te vreeten hebben; zy leeven zelfs dikwyls te zaamen, in dezelfde grootte Boom, middelfoorten en kleinen in een zekere staat van Gezelschap of Maatschappijelyk.

1754 F. 120. No. 120. *Cosmus ligniperda* F.

NACHT-VLINDERS *1754* Tweede Geslacht EERSTE BENDE

P. III.

Taf. XLIII.

Fr. P. in H. 140 *Cosmus ligniperda* F.

NACHTV. LINDERS / 172 22 / Zweyte Gezeim. / FIFTE STE. BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

VYF-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

DAG-VLINDERS.

van de TWEEDE BENDE.

DE EIKE PAGE.

P. III. Tab. XLV.

§. 1.

Het schynt moeilijker te wezen, Rupsen van Dag-Vlinders, als van Nacht-Vlinders te vinden, en nog minder vinden men derzelver Eijeren, wat hier van de oorzaak mag zyn, is my onbekend; mischien wel, om dat de meeste Dag-Vlinders hunne Eijeren verstrooid van elkander leggen en veelen zeer klein en groen van kleur zyn, waardoor dezelve dan veeltids het oog des zoekers ontglippen en dus niet gevonden worden; of mischien ook om dat de Insecten verzamelaar niet wel alle Dagen kan zoeken

R r

ken

ken en de Eijeren van de Dag-Vlinders, doorgaands maar weinige Dagen onuitgekomen blyven leggen; ook onthouden zich veelen op laage Kruiden, welken kort aan den grond zyn, en waarop zeer moeijelyk te zoeken is; anderen wederom bevinden zich op Deornachtige Gewassen als by voorbeeld op Distels, Brande-Netels, Kruis-Beziën en foortgelyke planten, wier stekeligheid het naauwkeurig zoeken insgelyks zeer bezwaarlyk maakt; dit een en ander is dus mooglyk hier van de oorzaak; doch men zal my tegenwerpen, dat er veel meer foorten van Nacht- als van Dag-Vlinders zyn, en dus hier ook meerder van kunnen gevonden worden, maar hierop moet ik antwoorden, dat 'er doch alhier in ons Land nog veele Dag-Vlinders zyn, waarvan my de Rupsen en veel minder de Eijeren nog nooit zyn ter hand gekomen, als daar zyn de Konings Mantel *Antiopa*, de Citroen-Vlinder, *Rhamni*, Pieterfelie-Beestje *Cardamine*, zeer veele foorten van Paarlmoer-Vlinders waaronder de *Paphia*, *Niobe*, enz. ook was my tot heden onbekend de huishouding van de Distelvink, *Cardui*, waar van my echter dit Jaar niet alleen Rupsen, maar zelfs Eijeren zyn geworden; zo als ik ook dit Jaar Rupsen van de Gehakkelde Aurelia, *C. Album*, hebbe ontfangen; maar onder alle Dag-Vlinders welke my bekend waren, zich hier te Lande te onthouden, was my ons tegenwoordig Voorwerp onbekend; het was my dus ten hoogsten aangenaam hier van eene Rups te bekomen, welke nu het onderwerp dezer Verhandeling zal uitmaken; wanneer ik de eene of andere tyd insgelyks Eijeren vinde, of van den eenen of anderen Liefhebber mogt ontfangen, zal ik niet nalaaten hier van de Afbeeldingen te geeven.

§. 2.

Ons tegenwoordig Voorwerp is door den Ridder LINNEUS genaamd *Quercus*, zekerlyk om dat de Rups zich met de Bladen der Eiken Boomen geneerd, zoo als ik ook zelve ondervonden heb, het is ook om deze redenen dat ik dit Insect noeme *De Eike Page*.

§. 3.

§. 3.

Het was op den 2^{den} Juny, dat myn Zoon buiten *Haarlem* in den *Hout*, naar Insecten zoekende, onze tegenwoordige Rups op een Eiken Blad vond, in dezelve gestalte, zynde de rustende, zoo als zy op *Tab. XLV. Fig. 1.* afgebeeld is; te huis gekomen zynde plaatsten wy haar aanstonds op een Eiken Takje, welke Bladen zy zich zeer wel liet smaaken, tot den 6^{den} Juny, wanneer zy ophield met vreeten, en gestaadig heen en weder liep, steekende onder het loopen als ook om te vreeten het zwarte Kopje onder het Schildje van daan, gelyk te zien is aan de Afbeelding *Fig. 2.* doch weder rustende, trok zy ook *Fig. 2.* het Kopje binnenwaards, zoo als de eerste Figuur aantoonde.

§. 4.

Na dat myne Rups nu met vreeten ophield, verwachtte ik, dat zy zich met het achtereinde zoude vastmaken, en een draad over het Lyf spinnen, dewyl ik doch zeker geloofde dat het een Dag-Vlinder Rups was, dan ziet geen van beiden deed zy, maar spon den 8^e Juny, twee Bladen zeer losjes op elkander en veranderde daar tusfchen beiden, den 11^e dito in een Pop, afgebeeld *Fig. 3.*

§. 5.

Ik wagte nu van Dag tot Dag de Vlinder te ziente voorschyn komen, en het duurde ook niet lang, want reeds den 5^e July, begon het Popje donkerder van kleur te worden, en drie Dagen daarna, kwam de

fraaije Vlinder des morgens uit , zynde een Mannetje , hebbende
Fig. 4. dus juist een Maand zedert het begin der inspinning gelegen , *Fig. 4.*
Fig. 5. vertoont denzelfen in de vliegende gedaante en *Fig. 5.* in den loopenden
 stand ; om nu ook een Wyfje aftebeelden , had de Heer PIETER
 VEEN te *Haarlem* de goedheid , my hetzelve hiertoe te leenen , zynde
Fig. 6. *Fig. 6.* 'er naar vervaardigd.

§. 6.

Uit deeze Afbeeldingen , welke zowel van de Rups als van de Vlinders , naar de natuurlyke Voorwerpen vervaardigd zyn , zal ieder Liefhebber twyfel ik niet ons tegenwoordig Insect , onder de fraaije Nederlandfche Vlindersen rangfchikken , en zich over de grootheid des Almachtigen Scheppers verwonderen , die dit Vlindertje met zulk een fraaije blaauwe kleur doet pronken , welke in het eigentlyke Voorwerp al naar maate men hetzelve draait , ook van glans of weerschyn veranderd , het geene door geen konst-penceel volkømen nagemaakt kan worden.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF LONDON

Erne F. 17 d. N. 15. *Thecla B.* *Quercus L.*
Lycania O.

DAG VLINDERS van de 'TWEDE BENDE.

P. III.

Tab. XIV

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD,

DER DE DEEL.

ZES-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE HIJENA.

P. III. Tab. XLVI.

§. I

 at door veele viervoetige Dieren en Visfchen, de eene door de andere word opgevreeten, is genoeg bekend, maar dat de eene Rups dit de andere doet, is zekerlyk zeer weinig bekend, het was ten minsten voor my iets nieuws dit te verneemen, en naderhand zelfs te zien, hebbende ik hier van reeds voorloopig gezegd in myne Verhandeling over de *Cosfus*, hier voor *Tab. XLIII.* en *XLIV.* afgebeeld, dat ik binnen kort de afbeelding en beschryving hoopte te geeven van eene Rups, die eene andere soort van Rups ontmoetende, dezelve aanvalt en opvreet; het is dan nu deeze Rups, waarvan ik thans de huishouding zo verre dezelve my bekend is, den Liefhebbern zal mededeelen.

S s

§. 2.

§. 2.

Uit het bovengemelde, zal ieder gemaklyk den naamsoorsprong van dit Insect, afleiden, waarom ik dezelve *Hijena* noeme, te weeten: naar het verflindende viervoetige Dier, by deezen naam in *Afrika* bekend, in het Latyn draagt ons Voorwerp den naam van *Trapezium*, het geene in 't Hollandsch betekend *ongelyk vierkant*, zekerlyk om redenen dat de Vlinder op de Bovenvlerken eene figuur heeft, min of meer hier naar gelykende, doch deeze naam kwam my in 't Hollandsch te ongeschikt voor, en de figuren op de Vlerken der Vlinderen, te weinig 'er mede overeenkomende om dezelve dus te noemen, hoewel ik anders gaarne de eens gegevene naam behoude.

§. 3.

In de maand Mai, vond myn Zoon buiten deeze Stad op Ypen, een nog jong zynde Rupsje, groen van kleur, met zwarte stipjes, wy plaatsten dit Rupsje, benevens eene andere foort zynde *Span-Rupsen*, in dezelve groote vles, en gaven het Ypen-Bladen, wy zagen echter dat ons Rupsje, ook Linde-Bladen vrat, wyl dit het voedsel was dat deeze *Span-Rupsen* gebruikten. Weinige dagen daarna, ontving ik van den Heer PIETER VEEN, te Haarlem, eenige Rupsen, waarvoor ik zyn Edele hier by opentlyk bedanke, met berigt „ dat dezelve Linde-Bladen vraten, en dat zy zich nog jong zynde, tuschen de Bladen inspannen, doch iedere Rups a'zonderlyk, maar grooter wordende, dit niet meer deden. Deze Rupsen zyn zeer verflindende en moordzuchtig, zy willen hun eigen foort wel eens aanvallen en opvreeten, doch dit doen zy niet ligt als by gebrek van voedsel, maar ingeval 'er eene andere vreemde Rups hun ontmoet, dan is die in den tyd van vyf minuten opggevreeten, ofschoon zy overvloed van versch voedsel hebben, hiermede zoude UE. een proef kunnen neemen.

Ik plaatste dus myne ontfangene Rupsen, welke ik aanstonds zag dat dezelve foort met de bovengemelde waren in eene aparte vles, en liet de eerste by de *Span-Rupsen* blyven, en ziet vier Dagen na dit berigt ontfangen te hebben, wierd ik van de waarheid overtuigd, door de eerstgevondene Rups, die ondertuschen genoegzaam volwasfen geworden zynde, juist dat ik met myn Zoon 'er naar zagen een van de in dezelve vles zich bevindende Meeters, ontmoete, en zich

zich met den Kop op ligte, liet zy de andere, geen kwaad vermoedende Rups, ongehinderd naderen, tot dat deeze onder haar bereik was, en viel toen dezelve op het lyf, en in den nek haar vattende begon zy ogenblikelyk aan het vreeten, en wel zo gulzig, dat zy zelfs niet ophield, ofschoon wy haar uit de vles namen, en met het Blad, waar zy op zat, voor ons op de Tafel leiden; de aangevalene Rups, sloeg wel met het achterende heen en weder, maar dit baate niets, zy was in korten tyd op een gedeelte van het vel na, opgevreeten: terwyl dat deeze *Hijena* hier mede bezig was, wierd zy langzamerhand bruinachtig van kleur, even als haare prooy; dit was nu eene gladdé Rups geweest, ik wilde nu ook eens hetzelfde met eene ruighairige beproeven, en plaatste ten dien einde zulk eene in de andere vles, en het duurde niet lang, of dezelve wierd aangevallen, doch ook aanstonds weder los gelaten, kunnende de Roover zo het schein niet door het hair op het vel komen; doch den volgenden dag 'er naar ziende, was ook deeze ruige Rups op het vel na opgevreeten: ik was dus geheel van den verflindenden aart dezer Rupsen overtuigd, doch twyfele tevens ook niet, of dit veroorzaakt haaren dood; want twee à drie Dagen, na dat de eerste de Span-Rups had opgevreeten, was dezelve niet alleen dood, maar te gelyk byna geheel als verrot, zo als naderhand nog meerder van myne ontfangene Rupsen ingelyks stierven, en te gelyk verrot waren; naderhand berigte de Heer VEEN my dit zelve.

Doch laat ons nu tot de beschouwing van ons Voorwerp overgaan.

Op *Tab. XLVI. Fig. 1.* vertoond zich de Rups van de *Hijena* volwasfen en natuurlyk van kleur, daarentegen stelt haar *Fig. 2.* bruinachtig van kleur voor, als hebbende eene andere foort van Rups opgevreeten.

Tab. XLVI.

Fig. 1.

Fig. 2.

§. 4.

Omstreeks de helft van de maand Juny, waren de nog overgeblevene Rupsen volwasfen, en sponnen zich ieder afzonderlyk tusfchen de Bladen in, of rolden maar een Blad te zamen, en veranderden in dat verblyf tot Pop, afgebeeld *Fig. 3.* zynde met een blaauwe fchimmel of daauw bedekt, welke 'er maar los op zat, kunnende men dezelve geheel van de Pop afveegen, vertonende zich alsdan gelyk *Fig. 4.*

Fig. 3.

Fig. 4.

§. 2

§. 5.

§. 5.

Niet lang, behoefde ik naar de uitkomst der Vlinderen te wagten; want reeds den roden July, kwam de eerste ten voorschyn; *Fig. 5.* vertoont een vliegend Mannetje, en *Fig. 6.* een loopend Wyfje, beiden eveneens van kleur, verschillende zeer veel hier in van *Fig. 7.* zynde een Wyfje, hetwelk veel donkerder is, en byna voor eene andere soort zoude aangezien worden, hebbende ik ook maar een Vlinder zo donker van kleur uit myne Poppen bekomen.

Fig. 5. en 6.

Fig. 7.

Ik plaatste nu Mannetjes en Wyfjes, by elkander, in hoope dezelve zouden paaren en Eijeren leggen, doch te vergeefs, of zy het eerste gedaan hebben weet ik niet, maar stierven zonder het laatste, te weten het Eijeren leggen gedaan te hebben: zelfs heeft myn Zoon te dier tyd buiten Haarlem een Wyfje gevangen, waarvan wy hoopten dat hetzelfde in de vryheid zoude gepaard hebben, en dan, offchoon gevangen zittende, zo als meermaalen my gebeurd was, zich wel van haare Eijeren zoude ontlasten, doch tot myn leedwezen ook dit mislukte, het stierf zonder dit gedaan te hebben: ik twyfel niet, wanneer ik Eijeren bekomen had, of dezelve zouden overwinterd hebben, en de jonge Rupsjes, dan in 't volgende Voorjaar uitkomen, en alzo zullen deeze Rupsen en Vlinders, zich maar eenmaal in 't jaar vertoonen.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF WISCONSIN

F. v. c. F. 19. x. H. 55. *Cormia Praperina* L.

Sig. 7.

... in H. 55. p. 264.

" *Sci. Nat. Guen. No. 71 p. 10.*

NACHT-VLINDERS. ... Tweede Gezins. ... EERSTE BENDE

F. III.

tab. XVI.

waarna ik dezelve dan ook den Naam van *Malva - Vlinder* gegeven hebbe.

§. 3.

Het was niet voor in de Maand Mai des volgenden Jaars, dat de Jonge Rupsjes te voorschyn kwamen, zynde bleek geelachtig groen van kleur, en min of meer ruighairig, behielden ook door alle haare vervellingen de groene kleur, en waren in 't begin der Maand Juny, reeds volwasfen, afgebeeld *Fig. 3.* en *4.* zittende in twee verschillende gedaantens als te slaapen, zo als zy den geheelen dag zaten, en alleen maar des nachts aan 't loopen en aan 't vreeten gingen.

Fig. 3. en 4.

§. 4.

Myne Rupsfen nu volwasfen zynde, veranderden ook zeer spoedig in Poppen, sommigen tusschen de Bladen, en anderen zo maar los op de Aarde, welke Poppen eerst groen van kleur waren, maar wierden reeds spoedig bruin, afgebeeld *Fig. 5.*

Fig. 5.

§. 5.

Van tyd tot tyd de Vlinders te gemoet ziende, was het niet voor in het begin der Maand September, dat de eerste te voorschyn kwam, en vervolgens de overigen hebberde dus drie Maanden in den als levenloofen staat van Pop door gebragt, *Fig. 6.* vertoond het Mannetje in den loopenden stand, en *Fig. 7.* stelt het Wyfje voor in de vliegende gedaante; ik plaatste nu van beide kunne by elkander in eene groote Doos, en het duurde ook niet lang of dezelve paarden, en de Wyfjes leiden haare Eijeren zo maar los op den bodem van de Doos neder, waaruit ik besluit, dat zy in de vryheid zynde, dezelve insgelyks zo maar los op de Aarde, by of omtrend het voedsel voor de Rupsjes, z'len neder leggen.

Fig. 6.

Fig. 7.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF WISCONSIN

F. v. F. No. 110. *Eubolia B.*
Laurentia F. *Pravinaria F.*

NACHTVLINDERS van 'Tweede Gezins. TWEEDERENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,

BESCHREEVEN EN AFGEBEELD,

DERDE DEEL.

AGT-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT - VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE SAFFRAAN GEELE VLINDER.

P. III. Tab. XLVIII.

§. 1.

et is ontwyfelbaar zeker, dat hoe langer men zich op de *Entomologie* of Insectenkunde toelegt, hoe meerder voorwerpen men vinden zal, die men te vooren, ofschoon wel als Vlinder bekend zynde, echter nimmer dacht als Rups te zullen bekomen; ook heeft de groote Schepper! zo veele soorten van Insecten geschapen, dat de Liefhebbery om dezelve aan te kweeken, als het ware door de groote verscheidenheid, niet uitgedooft, maar veel eer hoe langer hoe meer

opgewakkerd word, dewyl het doch voor ons menschen zeer aangenaam is, gestadig nieuwe voorwerpen te vinden, die ons ieder keer ook nieuwe genoegens verschaffen, en Gods Almacht uit zyne Wonderen leeren kennen daar,

Donsvleugelige kleine Dieren,
 Ook mogen deeze aarde cieren:
 En die dan hun Liefhebber is,
 Zal trachten zeker en gewis
 Haar wording, leven en bestaan,
 Zelfs op te spooren, naar te gaan.
 Hier in nu door dit te betrachten,
 Leerd hy, met my, Gods Almacht achten.

§. 2.

De tegenwoordige Vlinder was my wel bekend, en ik wist ook dat dezelve in Duitschland zich onthield, doch dacht niet dat hy hier te lande insgelyks woonde, evenwel ben ik hier van weder door de goedgunstigheid van mynen meermaalsgenoemden vriend, den Heere PIETER VEEN, te Haarlem, overtuigd geworden, en daar deze Vlinder myns wetens nog geenen Hollandschen naam heeft, zo zal denzelve dan noemen *De Saffraan Geete Vlinder*, dewyl de geheele kleur des Vlinders, veele overeenkomst met de Saffraankleur heeft. De Latynsche naam is *Citrigo*.

§. 3.

Den 3den Juny, ontving ik van bovengenoemde Heer, waar voor ik zyn Edele vriendelyk bedanke, twee Rupfen, waarvan de eene afgetekend is *Tab. XLVIII. Fig. 1.* zynde volwasfen, met bericht dat

Tab. XLVIII.
Fig. 1

zy Lindebladen vraten, welke zy by my ook nog nuttigden, de eene tot den 7den, en de andere tot den 9den daar aan volgende, op welke Dagen, zy begonnen haar verblyf om tot Pop te veranderen gereed te maaken, en daar de eene dit juist verkoos te doen tusfchen de kant van het Glas en een Lindeblad, zo konde ik zeer goed waarneemen hoe verre zy hiermede gevorderd was; toen het Blad nu rondom vast zat, hield zy op met fpinnen, en legde zich ftil in haar verblyf neder, zynde nu gereed, om haare aanstaande verandering aftewagten; ik dacht nu dit van Dag tot Dag te zien gebeuren, maar het duurde zo lang, dat ik tusfchen beiden veronderstelde dat de Rups gestorven was, en alzo geene Pop zoude worden, ik trok dan om dit zeker te weten, het Blad aan de kant een weinig los, doch dan begon de Rups zich aanstonds te bewegen, en spon ook zo dikwils ik zulks deed, het Blad weder aan het Glas vast, tot den 10den July, wanneer zy eindelyk in eene Pop veranderde: ik zag toen ook naar de andere Rups, welke den 9den Juny begonnen was tusfchen twee Bladen zich in te fpinnen, maar bevond dat deze nog Rups was, doch veranderde den 16den July, insgelyks in eene Pop, hebbende dus de eerste byna, en de laatste ruim, vyf weeken in den staat der verandering doorgebracht, het geene zeker zeer lang is, dewyl verre de meeste Rupsen, maar weinige Dagen op de verandering leggen.

§. 4.

Myne Rupsen nu in Poppen veranderd zynde, vertoonde deze zich uit het Spinfel genomen, als *Fig. 2.* zynde bruin van kleur.

Fig. 2.

§. 5.

Het veranderen van deze Rupsfen in Pop, gaat zo als wy gezien hebben zeer langzaam, doch naar het uitkomen van de fraaije Vlinder behoef men niet heel lang te wagten, want reeds den 14den Augustus, kwam de eerste, en den 25ften dito de andere Vlinder, by my uit het Popylies ten voorschyn, hebbende dus maar als Pop ruim eene maand gelegen; reeds wel agt dagen voor het uitkomen, begint de Pop van kleur te veranderen, zo dat men alle oerblikken de Vlinder te gemoet ziet; eindelyk verschynt hy en men ziet hem met zyn fraaije geele kleur, zo als *Fig. 3.* het Mannetje, en *Fig. 4.* het Wyfje vertoonend, beiden in de vliegende gedaante, daarentegen vertoonend *Fig. 5.* den lopenden stand. Het onderscheid der Kunne is alleen aan de meerdere of mindere gepluimtheid van het achterlyf zichtbaar, zynde de Voelders of Horentjes van beide geslachten even dik.

Fig. 3.
Fig. 4.

Fig. 5.

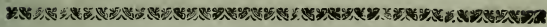
LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS

F. v. F. ... th. v. h. ... Lanthia Citrigo. L.

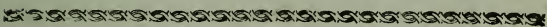
NACHT-VLINDERS *mit* Tweede Gezan der EERSTE BLENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREEVEN EN AFGEBEELD.

DERDE DEEL.

NEGEN-EN-VEERTIGSTE EN VYFTIGSTE
 VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het EERSTE GEZIN der EERSTE BENDE
 DE WINDE PYLSTAART.

P. III. Tab. XLIX en L.

§. 1.

De Winde Pylstaart-Vlinder, *Sphinx Convolvuli*, behoort zeer
 kerlyk onder de zeldzaamste Nederlandsche Pylstaarten,
 niet zo zeer om de zeldzaamheid des Vlinders, want deeze
 ziet men nu of dan in den tyd dat zy 'er zyn nog wel
 eens vlieden, maar om de weinige Rupsen, die 'er van
 gevonden worden, het is my ten minsten nimmer gebeurd eene
 Rups te vinden, ofschoon ik nu reeds meer dan vyftig jaaren op

Xx-

de

de Insecten - Liefhebberij my hebbe toegelegd, en ook geen eene my, voor de tegenwoordige, door de eene of andere Liefhebber is toegezonden, zekerlyk veroorzaakt geworden zynde, om dat dezelve weinig te zien komt, het was my dus zeer aangenaam, eene Rups te ontvangen, dewelke nu het onderwerp dezer Verhandeling zal uitmaken.

§. 2.

Wegens de naamsoorsprong van ons tegenwoordig Insect, behoeve ik weinig te zeggen, als ontleend zynde van het gewas daar de Rups op aast, namentlyk *Convolvulus Arvensis* of *Klokjes Winde*, zynde dus de meest algemeene naam, *De Winde Pylstaart*, dezelve word ook wel genaamd *De Groote Onrust*, om redenen dat de Vlinder al vliegende met de lange Zuiger uitgerekt, zyn Voedzel uit de Bloemen zuigt, en 'er niet, even als andere Vlinders, op gaat zitten, maar zich haast, als had hy geen tyd, en met veel spoed weder verder vliegt, zo als dit ook *de klyne Onrust* doet, door my genaamd *de Meekrap-Vlinder*, in 't Latyn *Stellatarium*, afgebeeld in 't Tweede Deel, Derde Stuk, *Tab. 1.* 'Er onthoud zich ook nog in ons Vaderland een Vlinder, genaamd *De Glase Onrust*, in 't Latyn *Fuciformis*, doch hier van hebbe ik de Rups nog nooit gehad, en het zal my dus zeer aangenaam zyn, van de eene of andere Liefhebber, dewelke deeze Rups eens mogt ter hand komen, dezelve te mogen ontvangen, zullende ik daar van even als van andere my nog-onbekende Rupsen, met dankbaarheid gebruik maaken.

§. 3.

Voor zes à agt jaaren geleden, ving ik op de Buiten-Cingel de-

dezer Stad, een *Winde Pylstaart-Vlinder*, zynde een Wyfje, het geene my zeer verwonderde, dewyl ik nooit te vooren, om deeze Stad, dezelve had zien vliegen, en ook twyfelde of 'er in den omtrek wel Winde groeide, daar de Rupsen zich op onthouden, doch ik wierd kort daar na van het tegendeel overtuigd, doordien ik ze zelfs naderhand op de Schans zag groeijen. Het bovengezegde Wyfje, gevangen hebbende, plaatste ik hetzelve te huis in eene ruime gaaze vlugt, in hoop het zich van haare Eijeren zoude ontdoen, maar te vergeefs, het bleef nog eenige Dagen in 't leeven, dan stierf zonder een eenig Ey gelegd te hebben; ik sneed toen het Lyf open, en haalde 'er de Eijeren uit, en na dezelve van het haar omringende vogt gezuiverd te hebben, bevond ik ze zeer veel gelykende naar het Ey van de *Paauw-Oog-Pylstaart, Ocellata*, (*) zynde groen van kleur, afgebeeld in deszelfs natuurlyke grootte *Tab. XLIX. Fig. 1.* ik had dus met deeze vangst, niets meer als de gedaante en kleur van het Ey bekomen.

*Tab. XLIX.
Fig. 1.*

§. 4.

Dan hoe aangenaam wierd ik verrast, door op den 27sten July van den Wel-Edelen Heere DE WOLFF VAN WESTERRODE; te Harderwyk, eene fraaije Rups te ontfangen, waarvoor ik zyn Wel-Edele hierby opentlyk bedanke; dezelve vrat nog drie à vier Dagen; zeer gulzig by my Winde-Bladen, en kroop toen in den grond, zonder 'er weder om te vreeten uit te komen, het geene zy anders meest tegen den avond deed. *Fig. 2.* is de afbeelding naar deeze Rups vervaardigd, waaruit men ziet dat dezelve in grootte en kloekte, voor geene andere Europeische Rups behoeft te wyken.

Fig. 2.

§. 5. Na

(*) Zie het Eerste Deel, Derde Stuk, *Tab. II.*

§. 5.

Na dat myne Rups twee Dagen onder de Aarde zonder 'er uit te komen geweest had, haalde ik de grond uit nieuwsgierigheid om, gaarne willende weten of dezelve reeds in eene Pop veranderd was, het geene ik tot myn leedwezen bevond zo niet te zyn, de Rups was nog onveranderd, maar reeds aammerkelyk ingekrompen, het speet my toen dit gedaan te hebben, dan het was nu niet anders, ik legde dezelve weder boven op de Aarde neder, en met een dekzel van een doosje toegedekt hebbende, liet ik haar stil staan, nu en dan 'er echter eens naar ziende, of zy ook veranderd was, en ziet het opgraaven had haar tot myn vergenoegen niet gehinderd, want vier Dagen na hetzelfde, dus zes Dagen na het in de Aarde kruipen begon zy des morgens te veranderen en was

Fig. 3.

kort daarna eene groene Pop, afgebeeld *Fi. 3.* welke groene kleur, langzamerhand veranderde en roodachtig wierd, vervolgens bruin, zo als dezelve *Tab. L. Fig. 4.* verbeeld. Deze

Tab. L.

Fig. 4.

Poppen, zyn van alle andere Poppen zeer wel te onderscheiden, door de grootte aanzienlyke kromme haak of krul, welke zy op het vooreinde hebben, daar de Zuiger des Vlinders in best ten legd. de Pop van de *Liguster Pylstaart*, *Ligustrie*, afgebeeld in het Eerste Deel, Derde Stuk, *Tab. III.* heeft het ook wel een weinig, doch op verre na zo groot en sterk niet als onze tegenwoordige, welke nog omgeslagen is, daar de andere byna plat op de Pop legd.

§. 6.

Het was in 't begin van de Maand Augustus, dat deeze
Rups

Rups in Pop veranderd was, en dewyl ik wist dat de Vlinders nog voor den Winter uitkwamen, hoopte ik ook dezelve eerlang te zien te voorschyn komen, ik liet de Pop op de Aarde leggen, maar dekte dezelve nu niet meer, zo als ik de Rups gedaan had, met een doosdekzeltje toe, maar plaatste haar in eene grootte met gaas overdekte Doos, waartegen de Vlinder uitkomende, gemaklyk konde opklimmen, en zette dezelve toen stil neder; spoedig wierd ik in myne verwachting voldaan, want reeds den zevenden September, begon de Pop op de Vleugel-scheden donker van kleur te worden, zo dat ik duidelyk de Vleugels 'er konde zien doorschynen, en nu binnen weinige Dagen de Vlinder te gemoet zag, welke ook den 15ten September, dus nog geen zes weeken, na de verandering van de Rups in eene Pop, te voorschyn kwam, zynde een Mannetje; afgebeeld in de vliegende gedaante Fig. 6. daarentegen vertoond Fig. 5. het Wyfje in den loopenden stand; het onderscheid der Kunne is alleen aan de meerdere of mindere dikte van het lyf zichtbaar.

Fig. 6.
Fig. 5.

De Zuiger van deeze Vlinder, welke by het Mannetje uitgehaald afgebeeld is, is nagenoeg vier duimenlang, en behoudt zyne veerkragt, offchoon de Vlinder reeds lang dood is geweest en andere deelen van het Lichaam als Pooten of Sprietten aanstonds afbreeken, zo kan men deezen Zuiger daarentegen altoos uitrekken, en langzamerhand, wederom laten oprollen, zekerlyk door de Alwyze Schepper zo geschapen,

op dat dezelve dewyl de Vlinder zyn voedzel vliegende zoekt, niet zoude afbreeken, daar hem het verlies van een poot of een stukje uit zyn Vleugels dat minder vast zit, ook veel minder hinderd, maar door het verlies van zynen Zuiger zou hy berooft wezen, zyn voedzel te kunnen nuttigen en als dan van honger moeten omkomen, dus een zeer wyze reden, voor de sterkte van dit gedeelte des Vlinders, en 'er zyn naar gedachten nog meerder reedeneen voor, die den Alwetenden beter als ons bekend zyn, doch welke wy altoos gaarne, als tot de Natuurlyke Historie der Insecten behorende wenschen te weten, en hoe meer wy van deeze

Historie onderzoeken en te weten komen, hoe meer wy moeten uitroepen, *Hoe groot zyn uwe Werken,*

*6 HEER! Gy hebt dezelve alle met Wysheid
gemaakt.*

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF WASHINGTON

Sphinx Convoluti L.

NACHT-FLINDER-SCHNEE & ERSTE GEZIM DER ERSTE BENDE.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF ALABAMA

Sphinx Convolvuli L.

NACHT-VLINDERS *van't Eerste Gezin* DE EERSTE BENDE.

P. III.

Tab. I.

